

BEZBJEDNOST

Februar 2009 • broj 5 • godina II

M A G A Z I N

www.cir.org.me

Put Crne Gore
u Evropu

Igre bez granica

**Montenegro
Ministry of Defence**

Army of Montenegro

New Strenght - Army of Montenegro

Top story 12

Igre bez granica

Saobraćaj 38

Kad ni zakoni ne pomažu

43 Korak bliže svijetu

Vojska Crne Gore 26 Operativna i racionalna

Međunarodni 42 putevi droge ne zaobilaze Crnu Goru

53 Global Zatišje pred buru?

Magazin
Bezbjednost
Izdavač
Centar za
međunarodne odnose
Crne Gore

Osnivač i direktor
mr Savo Kentera

Glavna i odgovorna
urednica
Marijana Bojanić

Redakcija
Dušica Tomović
Nedeljko Rudović
Siniša Luković
Sanja Prelević
Marija Jovičević
Igor Perić

Uredivački odbor
Savo Kentera
Dragan Samardžić
Petar Baucal
Jack Petri
Petar Krstajić

Lektor
Goran Popović

Prevod
Vladimir Vulcanović

Tehnički urednik
Budimir Bukilić

Fotografije
Aleksandar Jaredić
Boris Pejović
Boris Đuranović
www.nato.int
www.vcg.cg.yu
Arhiva Bezbjednosti

Dizajn naslovne strane
Željko Krgović

Sekretar redakcije
Vera Damjanović
Tel/fax

+382 (0)20 60 10 50
+382 (0)20 60 10 51

e-mail:
bezbjednost@cir.org.me

Štampa
Kolor press
Lapovo

Projekat je realizovan uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške

Dragi čitaoci,

Druga godina od kada izlazi magazin Bezbjednost na neki način je dokaz da smo skoro uspjeli da pretrpimo sve one porođajne muke koje su izgleda bile neophodne. I moram priznati da nije bilo lako. Zato ovog puta

neću pisati niti o političkoj sceni u Crnoj Gori, jer će sve biti sasvim izvjesno kada se okončaju parlamentarni izbori 29. marta, niti o regionu koji je u istim problemima kao i prije par mjeseci, pri čemu, prije svega, mislim na odnose Hrvatske i Slovenije, unutrašnja pitanja u Bosni i Makedoniji, te odnose Srbije i Kosova. Ovog puta neću ništa reći ni o globalnoj političkoj sceni, jer je već toliko tekstova napisano o izboru novog predsjednika SAD, Baraka Obame, da bi još jedna analiza bila suvišna, ali po meni i preuranjena. Teško je u ovom momentu reći kakve će promjene donijeti nova Obamina administracija, makar kada se radi o ovom dijelu svijeta. Ono što svi željno iščekujemo jeste predstojeći samit NATO koji će se održati 3-4 aprila u Strazburu i Keļu. Toliko očekivanja, a nikada manje priče i navjaga koje su do sada bile nezaobilazan dio svakog samita. Da li nam predstoji zatišje pred buru, gdje će doći do nekih velikih promjena, ili se zaista ništa značajno neće desiti ostaje da se vidi. Jedno je sigurno, u kontekstu svih ovih dešavanja, Crna Gora bilo da dobije ili da ne dobije poziv za članstvo u MAP, svakako treba da nastavi svojim putem i još više poradi na započetim reformama. Ovdje prije svega mislim na vladavinu prava koja je *conditio sine qua non* za bilo koju zemlju koja želi postati dio NATO-a ili EU.

Ono što ću samo reći jeste da je magazin Bezbjednost uspio da opstane i dočeka peti broj zahvaljujući postojanju dva ključna faktora. Prvi je svakako redakcija ovog magazina, koji su u svakom trenutku davali svoj maksimum kako bi svaki sledeći broj bio još bolji od prethodnog. Znam da u nekim momentima zaista nije bilo lako, ali su upravo tada pokazivali svoju veličinu i uspijevali da sprovedu zamišljeni plan u djelo. Do sada su u tome uspjevali, a vjerujem da će tako biti i u buduću!

Drugi veoma bitan faktor jesu finansijska sredstva koja su bila neophodna za opstanak ovog magazina. Ovdje, koliko god to možda izgledalo nepravedno prema svima onima koji su takođe pomogli magazin svojim donacijama, moram istaći Ambasadu Norveške u Beogradu koja je od samog početka prepoznala značaj ovog projekta i omogućila njegov opstanak. Svoj redakciji i svima onima koji su pomogli da ovaj magazin opstane, u svoje ime, a nadam se i u ime jednog velikog broja čitalaca iskreno se zahvaljujem.

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA:

CENTAR za međunarodne odnose (CIR) u saradnji sa NATO i Ministarstvom odbrane Crne Gore organizovao je šestu međunarodnu konferenciju: "DOSTIGNUĆA NA POLJU REFORME SEKTORA ODBRANE NAKON OBNOVE NEZAVISNOSTI". Konferencija je održana u hotelu "ZAMAK" Pobore, Budva, sredinom decembra 2008. godine.

Na konferenciji su učestvovali pomoćnici ministara odbrane i načelnici generalštabova iz regiona, visoki vojni i politički predstavnici Komande združenih snaga u Napulju, kao i visoki zvaničnici NATO-a iz Brisela. Na otvaranju je govorio general pukovnik **Karl W. Eikenberry**, zamjenik predsjedavajućeg Vojnog komiteta NATO-a, **Frank Boland**, direktor Direktorijata za planiranje snaga u NATO-u, kao i admiral **Dragan Samardžić**, načelnik Generalštaba VCG. Govorio je i crnogorski ministar odbrane **Boro Vučinić**, koji je zajedno sa **Savom Kenterom**, direktorom CIR-a otvorio konferenciju. Prvi dio konferencije bio je posvećen razmatranju političkih i vojnih aspekata reforme. Drugi dio su činile radne grupe u kojima su sudjelovali svi učesnici konferencije kako bi se postigli zajednički zaključci o budućim reformama sektora odbrane, u cilju da se poboljša efektivnost budućih koraka na putu ka NATO.

Ovo je bila prva konferencija koja se bavila ovakvom tematikom u Crnoj Gori, sa ciljem da pokaže dokle je stigla naša zemlja sa reformama u sektoru odbrane i šta mora biti učinjeno da bi dobili poziv u MAP. Učesnici su imali priliku da daju svoje mišljenje i pogled na postignuto u Crnoj Gori, da razmjene iskustva, ukažu na buduće izazove, daju sugestije i predloge.

Iznijet je finalni zaključak u kojem, između ostaloga, stoji da je evidentno da svaka zemlja na svom putu ka NATO uglavnom prolazi istovjetne procese i implementira konkretne mehanizme, sa karakterističnim individualnim osobenostima. „Opšte prihvaćen je stav da članstvo u NATO zahtijeva ne samo korišćenje benefita već i aktivan doprinos očuvanju globalnog mira i stabilnosti, u najkonkretnijem smislu“.

Zaključeno je da će podrška javnog mnjenja za članstvo u NATO imati tendenciju rasta, ali predstoji još puno toga da se učini na ovom planu. Od posebnog značaja su iskustva država iz regiona koje su članice NATO-a a koje

Osnivačka Skupština Udruženja diplomaca Maršal Centra Crna Gora

U hotelu „Maestral“ 25. februara se održava Osnivačka Skupština Udruženja diplomaca Maršal Centra Crna Gora. Udruženje diplomaca Maršal Centra - Crna Gora, Marshall Center Alumni Association – Montenegro (MCAAMNE) je nevladina organizacija građana Crne Gore koji imaju diplomu nekog od međunarodnih programa Evropskog centra za studije bezbjednosti - Maršal Centra, čije je sjedište u njemačkom gradu Garmiš-Partenkirhenu, kao i lica koja svojim angažovanjem mogu dati doprinos radu Udruženja.

GEORGE C. MARSHALL
EUROPEAN CENTER FOR SECURITY STUDIES

Sjedište Maršal centra u Garmiš-Partenkirhenu

Osnovne oblasti rada Udruženja su usmjerene na aktivno učešće u uspostavljanju savremene regionalne i globalne bezbjednosne arhitekture s posebnim akcentom na evropske i evroatlantske integracije, doprinos miru, stabilnosti i napretku Crne Gore i regiona Jugoistočne Evrope, promocija i doprinos razvoju

demokratskog društva i sistema bezbjednosti Crne Gore, institucionalizaciju i održavanje veza sa Evropskim centrom za studije bezbjednosti Maršal Centar i ostalim Udruženjima diplomaca MC u regionu i šire, učešće u programima i aktivnostima Maršal Centra...

Predsjedavajući Osnivačke Skupštine Udruženja diplomaca Maršal Centra Crna Gora **Mehmedin Tahirović** kaže da će se Udruženje MCAAMNE u svom djelovanju rukovoditi nacionalnim interesima Crne Gore i svoje aktivnosti će zasnivati na principima stručnosti, profesionalizma, kolegijalnosti, javnosti u radu, uzajamnom povjerenju, poštovanju ličnosti, otvorenosti i slobode razmjene ideja. „Radi ostvarivanja zadatih ciljeva, Udruženje će uspostaviti neposrednu saradnju sa institucijama i organima državne uprave Crne Gore kao i sa nevladinim organizacijama istog ili sličnog djelokruga rada“, objašnjava Tahirović. ■

su iskazale spremnost da podrže crnogorske napore na tom putu. „Svjesni smo da je članstvo u NATO zahtjevan proces i trajno opredjeljenje. Znamo da poziv za MAP nije garant ulaska u NATO, čak ni nakon više ciklusa. Takođe činjenica je da globalna bezbjednosna situacija nameće izazove, rizike i koje nijedna država samostalno ne može savladati. Iz toga razloga Crna Gora je opredjeljenja da izgradi efikasan i održiv sistem odbrane koji će je predstaviti kao pouzdanog partnera u ispunjenju svih misija definisanih strateškim dokumentima“, stoji u zaključku Konferencije.

Razgovaralo se i o rješavanju problema viškova naoružanja i municije koji predstavljaju potencijalan rizik po opštu bezbjednost i ugrožavaju ljudske živote i životnu sredinu. Dogovoreno je da se nastavak konferencije održi na proljeće ove godine, kako bi se detaljnije govo-

rilo upravo o problemima viška naoružanja i municije te pronalaženju adekvatnih rješenja. ■

ammunition
for guns
and pistols

mortar
shells

small
caliber
ammunition

police
program

equipment

initial
devices

light
armament

**MONTENEGRO
DEFENCE INDUSTRY**

Miljana Vukova bb. P.O.BOX 141; 81000 Podgorica, Montenegro

Phones: (+382) 20 24 24 00, 24 24 07, 24 24 15; Fax: (+ 382) 20 24 25 09

www.mdipg.com; E-mail: yumontpg@cg.yu

Partnerstvo za budućnost

Razgovarala:
Dušica
Tomović

Naša saradnja je izvanredna. Od trenutka kada je Crna Gora proglasila nezavisnost, crnogorska Vojska radi naporno na svom reformisanju, a mi učestvujemo u tom procesu od novembra 2007. godine. Za to vrijeme postigli su značajan napredak u razvoju profesionalnih snaga, nekih tehničkih znanja koja su im potrebna posebno u razvoju komandnog kadra. Napredak je postignut i u unapređenju podoficirskog kadra

CRNOGORSKA Vojska je napravila značajan napredak u modernizaciji, usavršavanju komandnog kadra i usvajanju NATO modela u novoj strukturi vojske, ocijenio je komandant Nacionalne garde države Mejn general Džon Libi.

U intervjuu za magazin „Bezbjednost“ tokom nedavne posjete Podgorici, general Libi je poručio da Crna Gora i njena Vojska mogu da računaju na značajnu pomoć Mejna, i najavio da će se saradnja sa tom državom SAD u okviru Programa državnog partnerstva proširiti i na turizam, ekonomiju, univerzitet, policiju i sistem civilne zaštite.

- Program državnog partnerstva je započeo 1993. godine, i tada je to bio način za države i jedinice nacionalnih gardi da pomognu demokratijama u razvoju. Prvi partnerski program ustanovljen je između Mičigena i Latvije. Od tada imamo 61 program partnerstva država SAD sa drugim zemljama, uključujući i ovo između Mejna i Crne Gore. U početku je državno partnerstvo bilo namijenjeno vojno-vojnoj saradnji, ali se vremenom proširilo i na civilno-civilnu saradnju, a to planiramo i u Crnoj Gori.

Kako vidite saradnju sa Crnom Gorom, posebno sa Vojskom CG ?

LIBI: Naša saradnja je izvanredna. Od trenutka kada je Crna Gora proglasila nezavisnost, crnogorska Vojska radi dugo i naporno na svom reformisanju, kako bi postala onakvom kakvu civilne vlasti žele da vide, a mi smo dio tog procesa od novembra 2007. godine. Za to vrijeme od kada radimo sa njima postigli su značajan napredak u razvoju profesionalnih snaga, nekih tehničkih znanja koja su im potrebna, i posebno u razvoju komandnog kadra. Napredak je postignut i u unapređenju podoficirskog kadra.

Koji su prioriteti u saradnji Nacionalne garde države Mejn i Crne Gore u narednom periodu?

LIBI: Dok smo razgovarali sa zvaničnicima Ministarstva odbrane Crne Gore, tim za obuku sastavljen od tri vojna polica-

Ne vidim kako bi ovo partnerstvo moglo da bude bolje, možda jedino u smislu da imamo više razmjena. To ipak zavisi od resursa kojima raspolazemo i vremena. Ipak, mislim da postizemo cilj najviše koliko je u ovom momentu moguće

nam još mogućnosti za vojnu saradnju. Primjera radi, razgovarao sam sa crnogorskim ministrom odbrane da možda postoji mogućnost za saradnju inženjerskih jedinica. Da se obučavaju sa našim inženjerskim jedinicama koje idu u Njemačku ovog ljeta na šest sedmica. Mi bismo željeli da pozovemo neke crnogorske inženjere da se obučavaju sa nama u Njemačkoj. To je ono što se tiče nekih skorih planova u vojno-vojnoj saradnji.

Viceadmiral Samardžić radi odličan posao. I da sam na njegovom mjestu i jedan dan, ne bih mijenjao kurs koji je zauzeo u Vojsci Crne Gore

jca iz Mejna počeo je rad sa jedinicom Vojne policije VCG. Obučavaće ih u nekim taktikama i tehnikama koje koriste jedinice vojne policije u američkoj vojsci. Takođe, bićemo domaćini crnogorskoj delegaciji početkom marta, koja dolazi da posmatra neke od naših treninga. Posebno ćemo se fokusirati na to kako pripremamo naše vojnike, medicinski i sa ličnog stanovišta, da budu spremni za recimo, Avganistan i Irak. To je ono što ćemo sigurno raditi u skoroj budućnosti.

Uostalom, svaka od ovih posjeta je prilika da sjednemo zajedno i vidimo kakve su

A jedan od glavnih ciljeva, svrha ove posjete je to što guverner države Mejn planira da posjeti Crnu Goru u julu ove godine. Zamolili smo našu ambasadu ovdje da nam pomogne da identifikujemo nekoliko oblasti u kojima bi Crna Gora željela pomoć, u vezi sa civilno-civilnom saradnjom. Tokom posjete Crnoj Gori sreo sam se

zvaničnicima u oblasti civilne zaštite, sa zvaničnicima Univerziteta Crne Gore. Razgovarali smo sa ljudima iz turizma, onima iz oblasti ekonomskog razvoja, kao i ljudima iz crnogorske policije. Probaćemo da za predstavnike svih tih pet sektora obezbijedimo susret sa guvernerom kad dođe u julu, kako bi započela saradnja u oblasti turizma, ekonomije, univerziteta Mejna i Crne Gore, policije i civilne zaštite.

Po Vašem mišljenju, da li nivo saradnje Mejna i Crne Gore može biti bolji u ovom momentu?

LIBI: Ne vidim kako bi mogao biti bolji. Ali da podsjetim, naša uloga ovdje je da pomognemo VCG u dostizanju njenih ciljeva, tako da zajednički razvijamo programe saradnje. Mi ne određujemo sami tu saradnju već podržavamo ideje i razvijamo ih zajedno sa našim partnerima. Riječ je o izuzetnom partnerstvu. Razgovarao sam sa drugim državama koje imaju mnogo zrelija partnerstva, koja traju mnogo duže. Oni ne razgovaraju sa svojim partnerima sa

Velika razlika između VCG i Nacionalne garde Mejna je što mi u gardi, kao i u ostalim državama SAD, imamo dvije misije. Mi odgovaramo našem guverneru na dnevnoj bazi, i odgovaramo našem predsjedniku kada smo angažovani u federalnim misijama, recimo u Avganistanu ili Iraku. Tako da mi radimo i za državu Mejn i za Vladu SAD. I crnogorska Vojska će do izvjesnog stepena imati lokalne i inostrane misije.

istom jasnoćom i istim uzbuđenjem kao što viceadmiral Samardžić (načelnik Generalštaba VCG, prim.aut.) i ja razgovaramo o našem partnerstvu. Imamo veoma dobru ličnu saradnju i odlične profesionalne odnose.

Ne vidim kako bi ovo partnerstvo moglo da bude bolje, možda jedino u smislu da imamo više razmjena. To, ipak, zavisi od resursa kojima raspolažemo i vremena. Mislim da postizemo cilj najviše koliko je u ovom momentu moguće.

Kako vidite trenutno stanje u crnogorskim oružanim snagama?

LIBI: Imam veliko poštovanje za viceadmirala Samardžića. On radi odličan posao. Za vrijeme koje smo proveli zajedno vidio sam kako je unaprijedio svoj oficirski kadar, ali i profesionalni sastav, a u cilju da se sve više približe NATO modelu. Crna Gora ima jednog kadeta na Pomorskoj akademiji u SAD, nekoliko oficira srednjeg ranga je takođe na Generalštabnom koledžu u SAD. Vicedmiral definitivno koristi priliku da se njegov komandni tim, i na oficirskom i na podofi-

podoficirskom nivou, školuje po NATO modelu. Dao sam mu garancije za jednu stvar. Ako je Crna Gora odlučna u tome šta su njeni strateški ciljevi u izgradnji vojske u budućnosti sa odgovarajućom veličinom i strukturom, i ako je odlučna da dostigne te ciljeve, onda je naš posao da vam pomognemo u tome na svaki mogući način. Posao je Crne Gore da definiše šta su joj strateški ciljevi i kakva će biti struktura njenih oružanih snaga. Moj zadatak je da pomognem sve što mogu i posvećen sam tome potpuno.

Da ste na mjestu viceadmirala Samardžića u ovom momentu, šta biste vi uradili? Da li biste donijeli neke druge odluke?

LIBI: Apsolutno ne! Ostao bih na istom kursu. On ima odličnu viziju oko novog brigadnog koncepta vojske. Razgovarali smo o tom novom konceptu i kako mi možemo da se uklopimo u to. Viceadmiral daje oficirskom i podoficirskom koru svaku moguću priliku da se edukuju van zemlje, da steknu inostrano

iskustvo. Razgovarali smo i o učestvovanju u zajedničkim vježbama, posebno onoj iz oblasti civilne zaštite i vanrednih situacija koja će biti u junu. Ključna stvar je da mislim da on radi odličan posao, i da sam na njegovom mjestu i jedan dan, ne bih mijenjao kurs koji je zauzeo u Vojsci Crne Gore.

Nacionalna grada države Mejna i VCG su približno iste brojčane veličine, 2.000 odnosno 2.400 pripadnika. Koje su razlike među njima u strukturi, obuci, opremi...?

LIBI: Ima svega nekoliko razlika u smislu strukture. VCG ima pješadiju, inženjere, vojnu policiju, ja imam iste te discipline. Ipak, ja imam neke stvari za koje znam da bi viceadmiral Samardžić želio da ima u svojoj vojsci – višenamjenske helikoptere. To je nešto što mislim da treba Crnoj Gori, razgovarali smo o tome ranije. Takvi helikopteri obezbjeđuju mnogo mogućnosti. Imaju velike vojne sposobnosti, ali i mnogo mogućnosti za upotrebu u civilnoj zaštiti. Sa nama je ovdje i predstavnik odjeljenja za zaštitu šuma iz Mejna koji radi sa vašom službom za zaštitu glavnog grada. Mi te helikoptere intenzivno koristimo za vatrogasnu zaštitu, a osim toga, upravo su se vratili iz Iraka gdje su bili angažovani. Imam 15 helikoptera tipa „Black Hawk“, koji su vrlo upotrebljivi u slučaju vanrednih situacija, ali imaju i veliku sposobnost u evakuaciji sa bojnog polja. Velika razlika između VCG i Nacionalne grada Mejna je što mi u gardi, kao i u ostalim državama SAD, imamo dvije misije. Mi odgovaramo našem guverneru na dnevnoj bazi, i odgovaramo našem predsjedniku kada smo angažovani u federalnim misijama, recimo u Avganistanu ili Iraku, tako da mi radimo i za državu Mejn i za Vladu SAD. I crnogorska Vojska će do izvjesnog stepena imati lokalne i inostrane misije. Pričali smo, takođe, tokom ove posjete, a razgovaraćemo detaljnije i tokom sljedeće posjete Crnoj Gori, o ulozi Vojske CG u odgovoru na civilne vanredne situacije.

Pomenuli ste višenamjenske helikoptere, ali ne i pitanje vojnog budžeta za te nabavke. Crna Gora u ovom momentu ne može da priušti takve, i toliki broj helikoptera?

LIBI: Potpunu ste u pravu, i ja to razumijem. Sredstva koja ja imam za tu namjenu su znatno veća nego sredstva koja viceadmiral Samardžić ima na raspolaganju za to. To je rezultat svega onoga o čemu smo već pričali – razvoju vašeg turizma i ekonomije. Kad se to sve postigne, rezultat će biti da ćete imati više sredstava za Vojsku i viceadmiral će imati helikoptere. Mada, činjenica je da to nije baš tako jednostavno. ■

Igre bez granica

Doprinos stabilnosti regiona Unija bi možda mogla dati time što će aktivnije promovisati i na djelu pokazati da poštuje princip regate, po kojem tempo pridruživanja svake zemlje zapadnog Balkana Evropskoj uniji zavisi isključivo od nje, a ne od prilika u regionu i čekanja na komšije

Piše:
**Neđeljko
Rudović**

AKO je krajem prošle godine crnogorska diplomatija postigla ono što se smatralo nemogućim, ove godine će izgleda biti na još većem iskušenju kada je u pitanju dalji napredak Crne Gore u pridruživanju Evropskoj uniji i Sjeverno-atlantskom savezu. U novembru 2008. i mjesec dana kasnije premijer **Milo Đukanović** predao je zahtjeve Crne Gore za kandidaturu za članstvo u NATO-u i Evropskoj uniji, savladavši prethodno žestoko protivljenje pojedinih naj-

moćnijih članica Unije, prvenstveno Francuske, dok tada oko NATO-a nije bilo većih problema. Danas se suočava sa blokadom Njemačke, druge najmoćnije članice EU, a povodom pitanja daljeg približavanja NATO-u vrlo su male šanse da ostvari projektovano – da njena aplikacija

bude razmatrana i prihvaćena na samitu NATO-a početkom aprila u Strazburu i u Kelu. Jedina velika i važna novost mogla bi stići u drugoj polovini godine kada bi Crna Gora, među prvima u regionu, mogla biti stavljena na bijelu šengen listu i time oslobođena viznog režima sa najvećim brojem zemalja EU.

«Crna Gora se suviše brzo kreće u integracijama», jedno je od nezvaničnih objašnjenja zašto pojedini evropski centri smatraju da treba usporiti. I kada se po strani ostave ocjene da li su unutrašnje reforme dovoljno ubjedljive i suštinske, ostaje prilično jasna slika iz koje se vidi da Crna Gora trpi zbog regiona i unutrašnjih problema EU.

«Crna Gora se suviše brzo kreće u integracijama», jedno je od nezvaničnih objašnjenja zašto pojedini evropski centri smatraju da treba usporiti. I kada se po strani ostave ocjene da li su unutrašnje reforme dovoljno ubjedljive i suštinske, ostaje prilično jasna slika na kojoj Crna Gora trpi zbog regiona i unutrašnjih problema EU

bloka, tako da je prije tog epiloga svako dalje proširenje vrlo neizvjesno. Pri tom se neke članice Unije trude da se obećanje dato zemljama zapadnog Balkana, dato 2003. u Solunu, održi kredibilnim i stalno potenciraju da je EU otvorena za zemlje zapadnog Balkana kada ispune kriterijume. Ipak, nemaju snage da takav stav trenutno nametnu u Berlinu, Parizu, Briselu... U tom zamršenom klupku crnogorska diplomatija se odlično snašla krajem prošle godine, nastojeći da ostvari

obećanje Vlade da će do kraja 2008. predati zahtjev za članstvo u Uniji. Znajući da Pariz, koji je tada predsjedavao EU, ne želi još jednog kandidata za članstvo sa Balkana jer bi on povukao i druge za sobom, podstičući tako još jači otpor javnosti u Francuskoj daljem proširenju EU, okrenula se Češkoj. Tokom sastanka u decembru u Pragu sa svojim kolegom **Karelom Švarcenbergom** ministar inostranih poslova **Milan Roćen** osigurao je pristanak Češke, sadašnje predsjedavajuće, da Pragu preda zahtjev za članstvo. Od tada se situacija dramatično mijenja i Pariz odlučuje da ipak Francuska bude ta koja će u konto svog predsjedavanja upisati crnogorsku aplikaciju. Formalno, to se računa kao uspjeh Francuske, a suštinski ona je pismo iz Podgorice samo prosljedila Pragu da se on njime bavi nakon 1. januara 2009, od kada je na

Ako je aplikacija za sticanje statusa kandidata za članstvo u EU prihvaćena između ostalog i da bi to bio pokazatelj Srbiji da se može napredovati ka EU ako se ozbiljnije posveti zahtjevima Evrope, danas je zamrznuta upravo da ne bi ohrabivala Srbiju da krene ozbiljnije naprijed.

Zvuči paradoksalno, a u stvari pokazuje se da je EU trenutno suviše zaokupljena sopstvenim traženjem daljih odnosa između 27 članica

čelu rotirajućeg predsjedništva EU. Jedan od argumenata koji je tada prevladao je da će prihvatanjem zahtjeva Crne Gore biti poslat signal Srbiji, u očima Zapada najvažnijoj zemlji na zapadnom Balkanu, da može ići dalje prema EU ukoliko želi, te da je i pred Srbijom, opterećenoj unutrašnjom političkom krizom, takođe evropska budućnost.

Sada je situacija nešto drugačija – crnogorski zahtjev još nije razmatran na Savjetu ministara EU jer se tome protivi nekoliko članica EU, na čelu sa Njemačkom, smatrajući da bi to moglo ohrabriti Srbiju i Albaniju da i one

EU je trenutno suviše zaokupljena sopstvenim traženjem daljih odnosa između 27 članica bloka, tako da je prije tog epiloga svako dalje proširenje vrlo neizvjesno. Pri tom se neke članice Unije trude da obećanje zapadnom Balkanu, dato 2003. u Solunu, održe kredibilnim i stalno potenciraju da je EU otvorena za zemlje zapadnog Balkana kada ispune kriterijume. Ipak, nemaju snage da takav stav trenutno nametnu u Berlinu, Parizu, Briselu

stavljanja crnogorske aplikacije na dnevni red sastanka ministara spoljnih poslova EU je Holandija. U Hagu su najtvrdi protivnici potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) EU i Srbije, smatrajući da još nijesu sprovedene najvažnije reforme u toj zemlji i da zato nije u stanju da uhapsi **Ratka Mladića** i izruči ga sudu za ratne zločine u Hagu. Ne žele da budu optuženi za neprincipijelnost i dvostruke aršine, te stoga i u vezi sa Crnom Gorom zauzimaju isti stav, obrazlažući to procjenom da Podgorica ne radi dovoljno na polju borbe protiv kriminala i korupcije. Trenutno imaju podršku Belgije, tako da

Podgorica, ukoliko želi da odmrzne proceduru za sticanje kandidature, prije svega mora da se usmjeri na Berlin, Hag i Brisel jer se odluke Savjeta ministara spoljnih poslova EU donose jednoglasno. Pozicija Francuske je značajno drugačija nego prije nekoliko mjeseci. Od nekadašnjeg najsuzdržanijeg centra prema Crnoj Gori, Pariz danas, prema nezvaničnim informacijama, lobira da Savjet ministara procesuiraju zahtjev Crne Gore, tako što će narediti Evropskoj komisiji da Podgorici pošalje upitnik, na osnovu kojeg bi kasnije lideri EU donijeli odluku da li je Podgorica zrela da postane kandidat za članstvo.

Razlozi za ovakvu politiku

Pariza su opet mogu pronaći u nešto širem kontekstu – ako sada razmatra zahtjev Crne Gore EU neće doći u situaciju da joj se nakupe aplikacije Albanije i Srbije, koje se očekuju tokom 2009. Ako bi čekala, onda bi ih razmatrala u paketu, što bi opet bio nagovještaj prema evropskom javnom mnjenju da se može očekivati novi talas proširenja više novih članica odjednom.

predaju svoje kandidature i da očekuju brzu pozitivnu reakciju. Računaju da bi se onda u njihovom javnom mnjenju pojačao otpor proširenju Unije, a samim tim bi se narušila popularnost vlade u očima istog javnog mnjenja. U Njemačkoj su izbori u septembru, tako da se i iz tog ugla može posmatrati trenutno ponašanje Berlina. Osim Njemačke, najglasnija protivnica

Za sada nema nagovještaja da bilo ko želi ozbiljnije da Crnu Goru blokira na putu približavanja NATO-u, osim da je eventualno «malo» uspori. U tom kontekstu se može tumačiti najava da se crnogorska aplikacija za MAP neće razmatrati u aprilu

Tako nešto više EU izgleda ne može da proguta s obzirom da se EU drastično promijenila od maja 2004. kada je u njen sastav ušlo 10 novih članica iz centralne i istočne Evrope. Građani «stare» EU svoj bijes što ih niko nije pitao ništa o tome iskalili su na referendumima o unutrašnjoj transformaciji Unije (Francuska i Holandija 2005), jer su imali osjećaj da oni više ne vuku konce. Tako makar glasi jedno od objašnjenja zašto predlog prvog ustava EU nije prošao.

Što se tiče NATO-a, sve informacije zasada govore da na samitu u aprilu Crna Gora neće biti na dnevnom redu, mada je realno da do kraja godine Crna Gora bude dio MAP-a (Akcioni plan za članstvo), s obzirom na to da kandidaturu za članstvo u NATO-u može steći i na ministarskim sastancima članica Alijanse.

Samit članica NATO-a održaće se od 2. do 4. aprila u Strazburu i Kelu, i već je poznata većina tema o kojima će najviši zvaničnici toga saveza diskutovati – od Avganistana, finansijske krize do nove uloge NATO-a.

Aplikacija za Akcioni plan za članstvo, koju je u novembru prošle godine u Briselu predao Đukanović, u stvari predstavlja pismo namjera u kojima država izražava svoju posvećenost evroatlantskim integracijama i obavezuje se na poštovanje principa koji važe u NATO-u.

Odluka o prihvatanju ili odbijanju aplikacije, prema proceduri, donosi se u roku od nekoliko sedmica do nekoliko mjeseci. Na samitu šefova država i vlada članica NATO, od-

luka se donosi jednoglasno, što znači da svaka od tada, već vjerovatno 28 država članica, mora podržati i dati saglasnost da Crna Gora nakon dvije godine u Partnerstvu za mir dobije status kandidata za članstvo.

Koliko je jednoglasnost mač sa dvije oštrice najbolje je prošle godine pokazao slučaj Makedonije koja nije dobila poziv za članstvo u NATO-u zbog protivljenja Grčke. Što se tiče Crne Gore, zasada nema nagovještaja da bilo ko želi ozbiljnije da je blokira na putu približavanja NATO-u, osim da je eventualno «malo» uspori. U tom kontekstu se može tumačiti najava da se crnogorska aplikacija za MAP neće razmatrati u aprilu.

I dok su se u Vladi Crne Gore pripremali da kucaju na vrata nekoliko nenaklonjenih evropskih adresa, slovenački ministar inostranih poslova **Samuel Žbogar** donio je u Podgoricu 1. februara jednu značajnu vijest.

«Nadam se da će u drugoj polovini godine biti usvojena odluka o liberalizaciji viznog režima», kazao je Žbogar. Njegova ocjena je da proširenje Unije nije korisno samo za zemlje Zapadnog Balkana nego i za EU «za čiji su razvoj potrebne stabilne prilike u regionu».

Da bi bile stabilne, Unija bi možda svoj doprinos mogla dati time što će aktivnije promovisati i na djelu pokazati da poštuje princip regate, po kojem tempo pridruživanja svake zemlje zapadnog Balkana EU zavisi isključivo od nje, a ne od prilika u regionu i čekanja na komšije. ■

Jovan
Vučurović

Bez referenduma nema legitimiteta

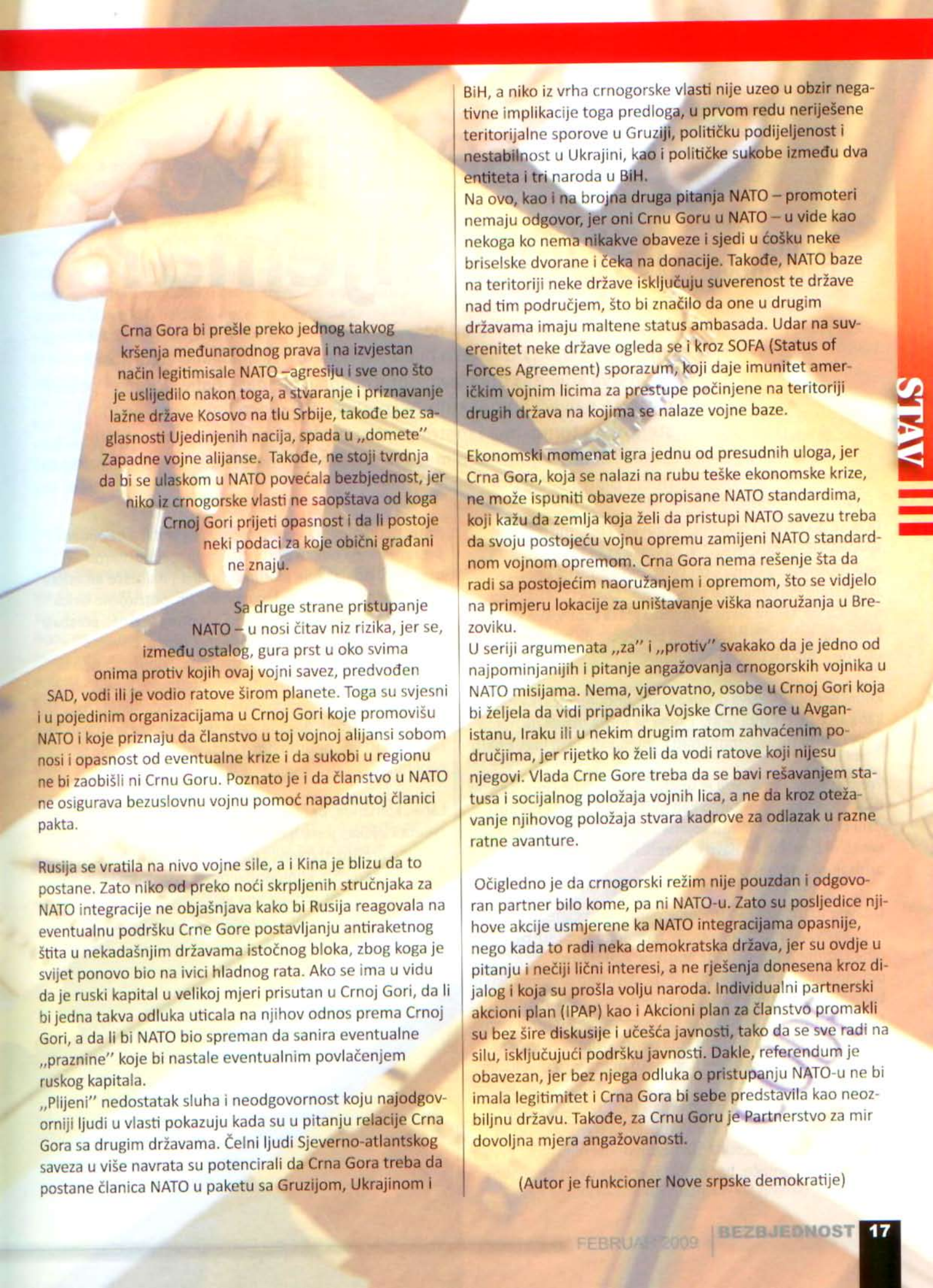
Referendum je obavezan, jer bez njega odluka o pristupanju NATO-u ne bi imala legitimitet i Crna Gora bi sebe predstavila kao neozbiljnu državu. Takođe, za Crnu Goru je Partnerstvo za mir dovoljna mjera angažovanosti

PREMA svim relevantnim istraživanjima, koja isključuju dnevno - politički momenat i ne spadaju u dio aktuelnog društvenog folklora, učlanjenje Crne Gore u NATO – savez podržava oko 25 odsto njenih građana, dok se tome protivi više od dvije trećine. Takav podatak važan je iz više razloga, a kao jedan od najbitnijih je činjenica da se taj procenat, koji varira u dva - tri odsto, pojavljuje već godinama, bez ikakvog izgleda da može preći granicu od 50 odsto koju su zacrtali u aktuelnoj vlasti. Iako su kao glavnog kočničara projekta označili srpski narod i krenuli u kampanju njegovog „mekšanja“, planeri su suočeni sa mnogo snažnijim otporom, jer ako Srba u Crnoj Gori prema poslednjem popisu ima 32 odsto, prostom matematikom se dolazi do toga da se sa pristupanjem Sjevernoatlantskom paktu ne slažu ni drugi narodi, bilo da se radi o Crnogorcima, Bošnjacima ili Muslimanima.

Najveći dio tvrdog jezgra onih koji su „za“ dolazi iz struktura koje bi podržale Demokratsku partiju socijalista u svim mogućim opcijama. To su oni koji su uz politiku aktuelnog premijera bili i prilikom „rata za mir“ i „godina koje počinju januarom“, nepokolebljivog zalaganja za zajedničku državu sa Srbijom, pa sve do „virtuoznih“ političkih obrta koji su se kretali od opstrukcije odbrane države od NATO agresije, pa sve do ekstremnih oblika separatizma, podržanog upravo od gro država NATO - pakta. Upravo taj sloj građana bilo bi zanimljivo anketirati jednostavnim pitanjem: Zašto podržavate ulazak Crne Gore u NATO – savez? Najveći dio bi upravo odgovorio da slijedi vizionarsku politiku DPS-a, bez ijednog argumenta u korist te zamisli. U propagandi za ulazak u NATO koriste se razne neistine i poluistine, koje počinju od toga da se radi o važnom ekonomskom savezu, vrlo bitnoj instituciji za obra-

zovanje, savezu koji služi za zaštitu i unapređenje ljudskih prava, pa bi ta priča mogla završiti sa tim da se radi o nekom kulturno - umjetničkom društvu ili pozorišnoj trupi. Istina je da je NATO ofanzivni vojni savez i da tu njegovu suštinu ne može promijeniti lokalna mreža aktivista DPS -a. Međutim, stvari se u Crnoj Gori okreću naopačke i pod firmom učlanjenja u NATO krenuće su u novi juriš na političke neistomišljenike.

Mnogo je ubjedljivih razloga da se građani protive NATO – integracijama, počevši od toga da se u prvim redovima te borbe nalazi nedemokratski režim, pa do čitavog istorijata NATO – pakta i njegove uloge u današnjem vremenu. Zato se mora poći i od moralnih i od pragmatičnih razloga. Što se tiče srpskog naroda u Crnoj Gori, razlozi za protivljenjem NATO integracijama su vrlo razumljivi i principijelni i teško da bilo ko može prigovoriti takvom stavu. Iako se svojevrsnom medijskom harangom pokušava minimizirati NATO – agresija iz 1999. godine, kao i bombardovanje Republike Srpske iz 1995., ti događaji se ne mogu izbrisati, ne samo zbog ogromnih žrtava i razaranja, nego i zbog činjenice da je srpski narod poslužio i za „opit“ zvani rušenje međunarodnog prava i ugleda Ujedinjenih nacija zarad interesa tada jedine svjetske vojne sile. Osim toga što je napad na SRJ izvršen bez dozvole Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija, prekršen je i veliki broj međunarodnih ugovora univerzalnog i regionalnog karaktera, pa i Statut samog NATO-a. Ulaskom u NATO i Srbija i

Crna Gora bi prešle preko jednog takvog kršenja međunarodnog prava i na izvjestan način legitimisale NATO – agresiju i sve ono što je uslijedilo nakon toga, a stvaranje i priznavanje lažne države Kosovo na tlu Srbije, takođe bez saglasnosti Ujedinjenih nacija, spada u „domete“ Zapadne vojne alijanse. Takođe, ne stoji tvrdnja da bi se ulaskom u NATO povećala bezbjednost, jer niko iz crnogorske vlasti ne saopštava od koga Crnoj Gori prijete opasnost i da li postoje neki podaci za koje obični građani ne znaju.

Sa druge strane pristupanje NATO – u nosi čitav niz rizika, jer se, između ostalog, gura prst u oko svima onima protiv kojih ovaj vojni savez, predvođen SAD, vodi ili je vodio ratove širom planete. Toga su svjesni i u pojedinim organizacijama u Crnoj Gori koje promovišu NATO i koje priznaju da članstvo u toj vojnoj alijansi sobom nosi i opasnost od eventualne krize i da sukobi u regionu ne bi zaobišli ni Crnu Goru. Poznato je i da članstvo u NATO ne osigurava bezuslovnu vojnu pomoć napadnutoj članici pakta.

Rusija se vratila na nivo vojne sile, a i Kina je blizu da to postane. Zato niko od preko noći skrpljenih stručnjaka za NATO integracije ne objašnjava kako bi Rusija reagovala na eventualnu podršku Crne Gore postavljanju antiraketnog štita u nekadašnjim državama istočnog bloka, zbog koga je svijet ponovo bio na ivici hladnog rata. Ako se ima u vidu da je ruski kapital u velikoj mjeri prisutan u Crnoj Gori, da li bi jedna takva odluka uticala na njihov odnos prema Crnoj Gori, a da li bi NATO bio spreman da sanira eventualne „praznine“ koje bi nastale eventualnim povlačenjem ruskog kapitala.

„Plijeni“ nedostatak sluha i neodgovornost koju najodgovorniji ljudi u vlasti pokazuju kada su u pitanju relacije Crna Gora sa drugim državama. Čelni ljudi Sjeverno-atlantskog saveza u više navrata su potencirali da Crna Gora treba da postane članica NATO u paketu sa Gruzijom, Ukrajinom i

BiH, a niko iz vrha crnogorske vlasti nije uzeo u obzir negativne implikacije toga predloga, u prvom redu neriješene teritorijalne sporove u Gruziji, političku podijeljenost i nestabilnost u Ukrajini, kao i političke sukobe između dva entiteta i tri naroda u BiH.

Na ovo, kao i na brojna druga pitanja NATO – promoteri nemaju odgovor, jer oni Crnu Goru u NATO – u vide kao nekoga ko nema nikakve obaveze i sjedi u ćošku neke briselske dvorane i čeka na donacije. Takođe, NATO baze na teritoriji neke države isključuju suverenost te države nad tim područjem, što bi značilo da one u drugim državama imaju maltene status ambasada. Udar na suverenitet neke države ogleda se i kroz SOFA (Status of Forces Agreement) sporazum, koji daje imunitet američkim vojnim licima za prestupe počinjene na teritoriji drugih država na kojima se nalaze vojne baze.

Ekonomski momenat igra jednu od presudnih uloga, jer Crna Gora, koja se nalazi na rubu teške ekonomske krize, ne može ispuniti obaveze propisane NATO standardima, koji kažu da zemlja koja želi da pristupi NATO savezu treba da svoju postojeću vojnu opremu zamijeni NATO standardnom vojnom opremom. Crna Gora nema rešenje šta da radi sa postojećim naoružanjem i opremom, što se vidjelo na primjeru lokacije za uništavanje viška naoružanja u Brezoviku.

U seriji argumenata „za“ i „protiv“ svakako da je jedno od najpominjanijih i pitanje angažovanja crnogorskih vojnika u NATO misijama. Nema, vjerovatno, osobe u Crnoj Gori koja bi željela da vidi pripadnika Vojske Crne Gore u Avganistanu, Iraku ili u nekim drugim ratom zahvaćenim područjima, jer rijetko ko želi da vodi ratove koji nijesu njegovi. Vlada Crne Gore treba da se bavi rešavanjem statusa i socijalnog položaja vojnih lica, a ne da kroz otežavanje njihovog položaja stvara kadrove za odlazak u razne ratne avanture.

Očigledno je da crnogorski režim nije pouzdan i odgovoran partner bilo kome, pa ni NATO-u. Zato su posljedice njihove akcije usmjerene ka NATO integracijama opasnije, nego kada to radi neka demokratska država, jer su ovdje u pitanju i nečiji lični interesi, a ne rješenja donesena kroz dijalog i koja su prošla volju naroda. Individualni partnerski akcioni plan (IPAP) kao i Akcioni plan za članstvo promakli su bez šire diskusije i učešća javnosti, tako da se sve radi na silu, isključujući podršku javnosti. Dakle, referendum je obavezan, jer bez njega odluka o pristupanju NATO-u ne bi imala legitimitet i Crna Gora bi sebe predstavila kao neozbiljnu državu. Takođe, za Crnu Goru je Partnerstvo za mir dovoljna mjera angažovanosti.

(Autor je funkcioner Nove srpske demokratije)

**Ervina
Dabižinović**

Šta se krije ispod šljema?

Novac koji će se tražiti od nas, što zagovornici ulaska u NATO ne spominju, će se uzeti od ionako bijednog budžeta za socijalnu sigurnost, zdravstva koje nas poražava, obrazovanja koje nas i dalje uči da je potčinjavati se najveći domet kulture koja nas drži u okovima predrasuda i stereotipa tomovima i metrima plemenskog tradicionalizma, zaštite životne sredine kojom sada mašu kao zastavom da bi se opravdao razlog za nečiji platni spisak

DOK se po Evropi i regionu, razgovara i polemiše, ide u KAMPANJE- protiv, NATO-a, izražava građanska neposlušnost, u Crnoj Gori vlast, dio opozicije i neke NVO zagovaraju euroatlanske integracije. Ostali ćute. Iako je moguće da se ne slažu. Umjesto glasa protiv, sve više je bilborda, kao žutih mrava, koji bi trebalo da nas motivišu i ubjede - BEZBJEDNOST NIJE IGRA.

Kome je upućena ova poruka kada pobunjenica/ka nema, kada se čuti u Crnoj Gori, i kada se može utisak da nema onih koje bi trebalo motivisati i ubjeđivati. Ili ih ipak ima!!!

Prema planu akcije koji je usvojila Vlada Crne Gore izgleda da ih ipak ima jer se tamo kao meta motivisanja prepoznaju ciljne grupe, među kojima su se našle i žene. Čemu sve to ako civilno društvo ne predlaže alternativu, ne vrši pritisak za referendum?

Odavde to izgleda kao trošenje para kojih očigledno ne pomanjkava kada su ratne opcije u pitanju, kada su otpremnine i uzimanje sredstva iz budžeta zaslužnim pojednicima/kama satisfakcije za poslušno dizanje ruku u Upravnim odborima i devastiranjem svega što imamo. Naravno, ničija smrt nas više ne pogađa - zašto bi? A nema nikoga da se baci na Vladu koja nema viziju razvoja. Kamenom, makar da razbije staklo ako nema više revolucija kao jedine solucije.

Ali, da se zaustavim kod bilborda - BEZBJEDNOST NIJE IGRA. Na ogromnom platnu predstavljen je šljem ispod kojeg piše vojnik i poruka da bezbjednost nije igra. Prva slika koja se nameće, bar meni, izazvana ovim dizajnom

jeste nepregledno vojničko groblje - krstače bez imena i prezimena na nekim obroncima koji djeluju mirno i uzvišeno, ispaljivanje plotuna i himna (najčešće američka uz zastavu) za one koji svoje poslušno, potčinjeno lancu komande, tijelo, koje se ne vidi iza onog šljema, polažu u ime patrije. Slike varaju - poslušno, disciplinovano, potčinjeno, nemisleće, objektivizirano, kiborgizovano tijelo, u stanju je da masakrira, bombarduje, zapali, ubije, kasapi, ponižava – naučeno da postoje neprijatelji koje treba ubiti. Isto se događa kada se iz pohoda vrati živo, razarano PTSD- sindromom i kada destruirati sebe ili okolinu.

Lanac komande, bezbjednost koju propagiraju od kada je svijeta i vijeka, jeste igra moći upravo nekolicine koji odlučuju o profitu, trgovini, supersoničnim tehnologijama, datumima smrti i kompetitivnom utakmicom ko je najjači. Bezbjednost postaje igra ili bajata priča pred nekoliko osoba spremnih da umru u

bombaškim napadima koji mogu biti razorni poput prirodnih katastrofa. Kada se pretpostavi ekipa od nekoliko njih sa bombama - tijelima, kako nam izgleda priča, igra sa bezbjednošću? Gdje je bezbjednost na NATO-način tada?

Gdje je bezbjednost koja nije igra, kada se reži, zvecka naspram komšiluka u podijeljenom dvorištu balkanske krčme? Mi, koji se još uvijek kezimo na komšiluk, mi koji ništa nijesmo učinili da se makar uputimo u razmjere odgovornosti (sama sebi u ovom trenu izgledam kao predsjednik države koji neki dan reče da navija da se neka odgovornost izvede na čistac - kao da to nije njegov posao) za BALKAN EXPRES WAR, i WARIORSE za uništavanje zajednice za koju nismo bili vaspitani i spremni kao većim stepenom blagostanja, sa redefinisanim sistemom.... Mi koji nijesmo spremni da vratimo oružje i da se razoružamo - želimo da uskočimo umjesto u ruske transportere u američka oklopna kola glumeći Denzela Wašingtona i kuvajtske nigdine.

Da se poslužim vojnom terminologijom, pa da lociramo takve - Vlada, vlast, dio opozicije i neki NVO-i, za koje nema alternative NATO-u. Ovako se zagovara samo kada ste na nečijem platnom spisku. Ostaje pitanje koje muči sve AGRESIVCE I TOTALITARCE- ima li DRUGIH? Hoću da vjerujem u ono čega se navedeni boje, da drugi imaju alternativu i da postoji minimum kritičnosti, gram svijesti o nenasilju, bez obzira što smo godinama spremni da se odmaramo kao da će sto godina bitri mir a da se spremamo kao da će svakog časa sunuti neki rat, ida vide neku drugu realnost, neku drugu viziju dobrosusjedstva i politike koja nema neprijatelja.

Par razloga koji dopunjuju prethodno rečeno: NATO interveniše po sopstvenom nahođenju- nemam iluzija da mi možemo da dosegamo do tih visina na kojoj je moć, jer

je ovo visokosofisticirana vojna administracija (paralelna vojna i politička administracija) koja operativce šalje da krvare ruke i postaju ubice, samo zarad sopstvenog osjećanja bezbjed-

nosti, čitaj straha, ličnom računu na kojem se nalazi bezbroj nula, i brušenom zlu koje moć ostavlja u ličnim biografijama onih koji je vole. A vole i da je vide na dijelu. Sjetite se onog 23. marta nekih devedesetih kada su kiborgizovana, disciplinovana tijela, pritiskali dugmad za pametne bombe koje su tražile svoje ciljeve kao u filmu. Ta automatika na djelu u srcima i umovima je bila najstrašnija slika što moć može da uradi.

Novac koji će se tražiti od nas, a kojeg zagovornici ne spominju, znači da će se oduzeti od ionako bijednog budžeta za stanje socijalne sigurnosti, zdravstva koje nas poražava, obrazovanja koje nas i dalje uči da je potčinjavati se najveći domet, kulture koja nas drži u okovima predrasuda i stereotipa tomovima i metrima plemenskog tradicionalizma, zaštite životne sredine kojom sada mašu kao zastavom da bi se opravdao razlog za nečiji platni spisak. Računam da ničija do zore nije gorjela pa mislim da zbog ovako lošeg sadašnjeg stanja ove kategorije neće biti izbačene i da će nekom biti važno sve nevedeno što danas ponižava dostojanstvo.

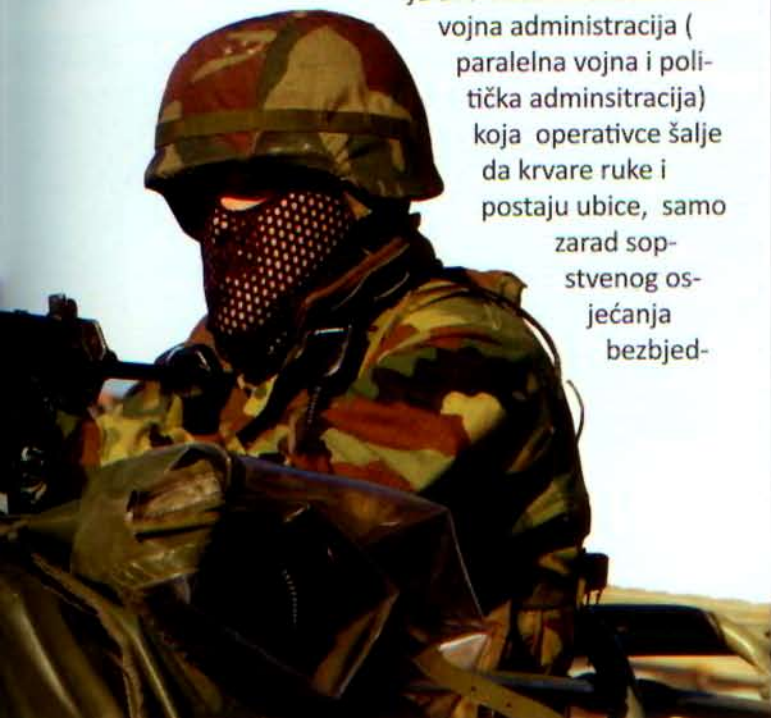
Članarina u NATO je visoka, ali to nije jedina stavka koju jedna zemlja mora da plati. Plaćaju se opreme da bi se dosegli standardi koje NATO-a diktira (čitaj kako bi proizvodili igračke rata i prodavali ih) u stalnoj produkciji NEPRIJATELJA. Preskakanje i osvajanje tuđih teritorija košta takođe, valjda to nije nešto što nam je nepoznato.

U naše more ovog ljeta ušao je brod NATO alijanse, bez obavještenja, bez poštovanja propisa, i službi (da li ih ova zemlja još ima) ispustio ko zna koju supstancu – opasnu po okolinu i zdravlje ljudi. Ko to može sada da zna...ili kolika je koncentracija osiromašenog uranijuma na ARZI?

O vojnoj doktrini i produkovanju neprijatelja mislim da je dovoljno rečeno ako razumijemo strategiju koja se krije iza krilatice – „odbrana od neprijatelja.“ Rat je skupa igra i ona mora da se pravda „višim razlozima“.

Sada se vraćam na šljem sa bilborda - bilo bi dobro da građani/ke Crne Gore zavire ispod tog malog- velikog šlema, tražeći ono što se zove vojnik i nikako drugačije i sjetite se da su u generacijama svojih po patrijarhalnom modelu i standardima sahranjivali, koji su se iz vojni tuđih i naših vraćali u sanducima ili kao ubice. A onda pogledajte šljem i što on krije, potom još jednom pročitajte poruku koja je tu da nas osvoji. Može samo one koji žele da ignorišu da su uvijek bili prevareni i da se najčešće suočavamo sa takvom prošlošću kada se više ništa ne može uraditi. Odgovornost za naš život, blagostanje i bezbjednost ima država i njena skupština, vlada, vlast i opozicija - a ne neka vojna alijansa čija vojna doktrina prijeti da potčini sve.

(Autorka je aktivistkinja NVO Anima)

Profesionalizam i dobrovoljci

Piše: Petar Baucal

Ukidanjem principa dobrovoljnosti, povećava se baza za izbor kvalitetnog kadra koji treba da predstavlja državu iz koje dolazi i da suzi prostor jednoj strukturi avanturista kojih uvijek ima i koji mogu biti veći problem nego korist

SKUPŠTINA Crne Gore je usvojila Zakon o upotrebi jedinica Vojske Crne Gore u međunarodnim snagama i učešću pripadnika civilne zaštite, policije i zaposlenih u organima državne uprave u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inostranstvu.

Time su stvoreni i zakonski uslovi za realizaciju dijela preuzetih obaveza iz Programa Partnerstvo za mir. Iz javne promocije ovog zakona u oči pada činjenica da se potenciraju odredbe iz člana 5. i 6. ovog Zakona kako će učešće pripadnika vojske u međunarodnim snagama i pripadnika civilne zaštite i policije u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inostranstvu biti na dobrovoljnoj osnovi. Drugim riječima, teoretski je moguće da izvršavanje ovog zakona zavisi od dobre volje i potrebnog broja motivisanih dobrovoljaca.

Istina je da ovakvo rješenje nije nepoznato i da ga primjenjuju i druge države u regionu.

Ipak, moram da istaknem nelogičnost, koja se odnosi na pitanje, kako neko može biti profesionalac a istovremeno i dobrovoljac. Ta dva pojma u modernim vojskama su nespojiva. Ja mislim da je dobrovoljnost iscrpljena činjenicom da je neko dobrovoljno pristao da bude profesionalac.

Nije sporno da postoje i da su postojali dobrovoljci. Posebno je to na ovim prostorima bilo izraženo u mnogobrojnim ratovima XX vijeka. Čak su tu i svijetli primjeri crnogorske, istorije i tradicije. (Sjetimo se dobrovoljaca iz peroida oslobodilačkih ratova Crne Gore). Ali vojske tada

nijesu bile profesionalne u potpunosti i dobrovoljci su imali patriotski motiv.

Dobrovoljci su lica koja bez zakonske obaveze stupaju u vojsku, ili posebne vojne formacije svoje ili strane zemlje, iz patriotskih, političkih, religioznih, materijalnih ili drugih pobuda. Neophodno je da država prihvati da ih uvrsti u svoje regularne sastave. Tog momenta oni prestaju biti dobrovoljci. I dok je to bilo tako, sa tom kategorijom pripadnika vojske i drugih državnih struktura, nije bilo nikakvih problema. Šta više, u zavisnosti od motiva koji su najčešće bili patriotski, oni su prednjačili po mnogim osnovama.

Izuzetak su neki "moderni" dobrovoljci devedesetih godina, koji su svoj status dobrovoljca, uz blagoslov države sačuvali i tokom čitavog svog "angažovanja". Njihov status dobrovoljca nije prestao činom javljanja u vojne jedinice, već se nastavio i dalje i samo je od njihove dobre volje i "interesa", zavisilo gdje će, kada i kako biti angažovani. Ti i takvi dobrovoljci su u mnogome bili „rak rana“ ozbiljnih vojnih jedinica i velika glavobolja njihovih komandanata. Posebno što su se njihove „zasluge“ osobito veličale a posledice njihovih „zasluga“ su danas problemi nekih država regiona.

Sada se ovaj princip dobrovoljnosti u pogledu učešća u međunarodnim snagama i drugim misijama u inostranstvu ponovo potencira i posebno naglašava. Očigledno je da se radi o „vrućem krompiru“ u unutar političkim odnosima. Sve to dolazi iz usta onih koji su dužni da promoviraju ovaj Zakon.

Politiku i političare treba razumjeti ali ne i opravdati. Ovim se „vrući krompir“ prebacuje na neki drugi teren. Prije svega na teren onih koji treba da obezbijede potreban broj kvalitetnih dobrovoljaca, da mogu odgovoriti propisanim kriterijumima potrebama i izazovima mirovnih misija i drugih aktivnosti i inostranstvu.

Niko ne postavlja pitanje dali će ti dobrovoljci odgovoriti datim kriterijumima koje je nadležni organ dužan da propiše na osnovu čl. 9 navedenog Zakona i dali će ih biti dovoljno.

Kako je to aktivnost skopčana sa rizikom po život i zdravlje angažovanih lica, to će i eventualne posledice ići na njihovu dobrovoljnost. "Sami pali i sami se ubili". Ovim se izbjegava svaka odgovornost, što u najmanju ruku nije korektno.

Ako je, a jeste, Vlada po Ustavu odgovorna za vođenje spoljne politike, i ako je prihvatila učešće u međunarodnim snagama i mirovnim misijama, što takođe nije sporno, onda treba da stane punim kapacitetom iza te svoje odluke, i da odmah predloži ukidanje odredbe dobrovoljnosti. Vlast je izborima između ostalog dobila mandant i da o tome odlučuje. Svaki novi izbori su ocjena rada u prethodnom mandatu.

Sad se vraćam na rečenicu sa početka priče da je apsurdno da profesionalac bude u jednom dijelu svog profesionalnog rada i dobrovoljac. Profesionalni pripadnik Vojske je svjestan da je dužan da izvršava sva naređenja, čije izvršenje nije krivično djelo, ili ako se njime narušava dostojanstvo ličnosti.

Ukidanjem principa dobrovoljnosti, povećava se baza za izbor kvalitetnog kadra koji treba da predstavlja državu iz koje dolazi i da suzi prostor jednoj strukturi avanturista kojih uvijek ima i koji mogu biti veći problem nego korist.

Drugim riječima, kreatori i nosioci državne politike moraju biti jasni. Pripadnost vojsci (i pojedinim državnim strukturama) podrazumijeva i učešće u mirovnim misijama širom svijeta, ali isto tako, i da budu plaćeni tako da su spremni da prihvate rizike koje takvo angažovanje donosi. To će naravno biti i mjera za njihov dobrovoljni pristup u profesionalnu vojsku, što nesmije biti sporno. Šta više, činjenicom da pristupaju profesionalnoj vojsci moraju biti svjestni i svih posledica i obaveza koji taj poziv nosi sa sobom. Samim time je neophodno da država propiše i odgovarajuće benefite za tu kategoriju državnih službenika. Ovim će se ozbiljno olakšati posao komandanata jedinica. Oni će kadar za mirovne misije birati, a ne ubjeđivati da neko bude dobrovoljac. Ovim se stvaraju uslovi da se u misije upućuju formacijske jedinice, koje su uvježbane, gdje se ljudi dobro poznaju, koji su formirali duh te jedinice i koji će biti mnogo efikasniji na terenu. Ovim će i pristup obuci izabranih lica i jedinica biti mnogo ozbiljniji i profesionalniji. Time će i rizik po život i zdravlje angažovanih biti osjetno manji.

Ipak, zagovornici principa dobrovoljnosti imaju jedan argument, koji ne treba zanemariti, bar ne u sadašnjim uslovima. Odnosi se na mogućnost zloupotrebe prava rukovodećih ljudi, da u mirovne misije šalju ljude ne po struci, potrebi i sposobnosti, već one koji su im se zamjerili. Ovdje se onda postavlja pitanje profesionalnosti onih koji odlučuju, odnosno pitanje povjerenja od strane državnog rukovodstva u svoj vojni kadar.

(Autor je pukovnik u penziji)

NATO zadovoljan reformama

Piše:
Dušica
Tomović

Nakon godišnje procjene učinka Crne Gore u Procesu planiranja i revizije (PARP) i Individualnom partnerskom akcionom planu (IPAP), NATO eksperti su otišli zadovoljni iz Podgorice. Naročito u dijelu koji se odnosi na reforme u sektoru bezbjednosti i odbrane

BROJNA delegacija NATO stručnjaka utvrđivala je koliko je Crna Gora odmakla u razvoju svojih vojnih kapaciteta, ali i svih drugih bezbjednosnih kapaciteta, kao mogućnost doprinosa aktivnostima u Partnerstvu za mir. Takve evaluacije se rade svake godine u zemljama koje pretenduju na članstvo u Sjeveroatlantskom savezu.

Pomoćnik ministra odbrane **Draško Jovanović** za magazin „Bezbjednost“ kaže da su preliminarne ocjene dobre, te da se potvrđuje za taj posao očekuje i u Briselu.

„Sve dalje je iznad nivoa NATO eksperata, i u sferi je političkih procjena i odluka, kada su u pitanju sljedeći koraci Crne Gore na putu u Akcioni plan za

DIPLOMATIJA NA POTEZU

Na pitanje koje su ključne aktivnosti koje Crna Gora preduzima u ovom momentu povodom zahtjeva za dobijanje statusa MAP države, Jovanović objašnjava da osim aktivnosti Ministarstva odbrane vezano za PARP i druge procese, kao i IPAP procesa koji koordinira i vodi Ministarstvo inostranih poslova, u ovom momentu je pojačana vojno-diplomatska aktivnost.

„Pred predstojeći Samit u Strazburu i Kelu naša misija pri NATO-u u Briselu, ali i uopšte crnogorska diplomatija, imaju uputstva da što je više moguće pokušaju da održe Crnu Goru na dnevnom redu i prisutnu kod svih zemalja članica NATO-a. Ali i kod drugih relevantnih ljudi i organizacija. Da se svima, koliko je to moguće, objasni šta se do sada uradilo u Crnoj Gori, koje su reforme sprovedene“, kazao je Jovanović.

PODRŠKA JAVNOSTI TRENUTNO NIJE KOČNICA

Odgovarajući na pitanja da li mala podrška javnosti može u ovom momentu usporiti proces NATO integracija za Crnu Goru ili eventualno uticati na odluku sa Samita, Jovanović je kategoričan da u ovom momentu to nije kočnica. I da to tvrde i NATO zvaničnici.

„Zato što mi još nijesmo u završnoj fazi ulaska u NATO. U svakom slučaju, to će postati vrlo aktuelno pitanje kako se budemo približavali NATO-u“, smatra on. Upravo zato, dodaje Jovanović, i postoji Komunikaciona strategija o evroatlantskim integracijama i vladin Koordinacioni tim koji nastoji da u tom smislu podigne podršku javnosti.

„Osim toga, prema mojim kontaktima sa kolegama iz drugih ministarstva odbrane, u ovom stadijumu integracija u kojem je trenutno Crna Gora, većina država je imala iste probleme sa podrškom, odnosno nije postojalo većinsko raspoloženje za članstvo“, kazao je Jovanović.

članstvo, MAP“, kazao je Jovanović. Dodaje da je NATO tim, koji je nadavno boravio u Podgorici, prije svega zadovoljan brzinom kojom se sprovode reforme u sektoru odbrane.

„To nije zato što smo mi ekstra pametni, već zato što imamo jako dobru saradnju sa zemljama koje su prošle taj isti put - Hrvatskom, Makedonijom, Albanijom. Oni su prošli te iste pocese mnogo prije nas. I zbog takve dobre saradnje mi smo u mogućnosti da koristimo njihova gotova rješenja, koja prilagođavamo svom sistemu. Tako možemo da izbjegnemo neke zamke koje su oni imali na svom putu u NATO“, kazao je Jovanović, dodajući da se Crna Gora mnogo brže približava Alijansi nego neke zemlje u regionu.

Na pitanje da li su iz NATO-a stigle neke sugestije ili smjernice za dalju reformu sistema odbrane, osim one da Crne Gora treba da nastavi da se fokusira na sam proces a ne to šta će biti na Samitu, Jovanović kaže da Ministarstvo odbrane nije dobilo nikakve zamjerke.

„Mi samo imamo snažnu poruku da se nastavi tako i dalje“, kazao je Jovanović. Međutim, u kontaktima sa NATO

U kontaktima sa NATO ekspertima stalno se potencira pitanje rješavanja viškova naoružanja zaostalog na ovim prostorima iz vremena JNA. Ali se ocjenjuje da Crna Gora i u tom segmentu stoji mnogo bolje nego što je stanje u regionu

Ono što NATO u svim kontaktima sa crnogorskim zvaničnicima potencira je i regionalna saradnja. Draško Jovanović, pomoćnik ministra odbrane, potvrđuje da je za Alijansu važna saradnja među zemljama u regionu.

SAD, gdje su oni donatori. Imamo MONDEM program sa UNDP-om i OEBS-om. Sve je to uvezano i za sada dobro funkcioniše. NATO to sad posmatra sa strane, zadovoljan, i nastoji da se održi tempo kojim je sve to započelo“, pojašnjava Jovanović.

Ono što NATO u svim kontaktima sa crnogorskim zvaničnicima potencira je i regionalna saradnja. Jovanović potvrđuje da je za Alijansu važna saradnja među zemljama u regionu.

„Na kraju krajeva, sve zemlje regiona će jednog dana, prije ili kasnije, biti članice NATO-a. Saradnja će biti mnogo brža i efikasnija sa zemljama koje su nam u komšiluku, nego sa, primjera radi, baltičkim zemljama ili Islandom. Bez obzira što se sjedi u zajedničkim komitetima, i što se raspravlja o nekim zajedničkim, globalnim stvarima vazanim za NATO“, zaključuje Jovanović. ■

LAKŠE UZ PREPORUKE:
pripadnici VCG

U posjeti Centru
za obuku u
Danilovgradu >>

Od nacionalnog do regionalnog centra

Piše: **Marija Jovičević** Nalik kampusima u inostranstvu Centar je opremljen najmodernijom tehnikom za različite vrste obuka

JEDINA ustanova u Crnoj Gori u kojoj se obučava i usavršava vojni kadar je Centar za obuku u Danilovgradu. Ova moderna zgrada, koja je renovirana prošle godine, može da primi 100 polaznika. Nalik kampusima u inostranstvu, Centar je opremljen najmodernijom tehnikom za različite vrste obuka. Ova ustanova posjeduje sve što je potrebno jednom pripadniku Vojske Crne Gore da dođe do čina oficira. Pored obuke fizičke spremnosti, različitih vrsta kurseva, učenja stranih jezika, informatike - vojnicima je obezbijeđen smještaj kao i prostorije za odmor i video nadzor. Centar se sastoji iz tri nivoa, ukupne površine 27 hiljada metara. Na prvom nivou su spavaone, na drugom kabineti, učionice za obuku, a na trećem kancelarije za zaposlene, multimedijalna sala i brojne sale za sastanke.

Centar je aktivan i u međunarodnoj saradnji. U saradnji sa Združenim snagama u Napulju prošle godine su realizovana tri kursa, sa pripadnicima Nacionalne garde Mejna dva seminara i sa Dočasničkom školom iz Hrvatske realizovan je napredni podoficirski kurs. Najavljeno je da će ovo ubrzo biti regionalni centar koji će pripadnicima vojnih snaga iz okruženja nuditi obuku i usavršavanje

Pukovnik **Željko Žegarac**, komandant Centra za obuku VCG objašnjava da je ova ustanova savremeni centar, u kojem će se obučavati vojnici po ugovoru za početne dužnosti, usavršavati kroz razne kurseve profesionalni vojnici i vršiti obuka za mirovne misije. „U Centru ćemo nastojati da obučimo novog pripadnika Vojske, sposobnog da odgovori budućim izazovima. Zbog toga je veoma bitno sprovesti tzv. program “treniraj trenera”, odnosno stvoriti dobre instruktore obuke. U tom smislu smo već izradili planove za iduću godinu, koji pored obuke pojedinaca predviđaju i značajno povećanje učešća u vježbama po NATO standardima i obučavanje u prirodnim uslovima. Centar je namijenjen za izvođenje teorijske i praktične

obuke sa vojnicima dobrovoljcima i vojnicima po ugovoru, realizaciju i razvijanje kurseva sa podoficirima, oficirima i vojnicima, obuku pripadnika vojske za učešće u međunarodnim misijama podrške miru i učenje stranih jezika“, kaže Žegarac i objašnjava da je kroz Centar do sada prošlo 160 vojnika po ugovoru. Kaže da se u Centru vrši osposobljavanje vojnika po ugovoru koji su odslužili vojni rok za prijem i izvršavanje zadataka u jedinicama Vojske Crne Gore, kao i vojnika po ugovoru koji nisu završili vojni rok. U Centru se takođe planiraju i realizuju aktivnosti sa oficirima, podoficirima i vojnicima za obavljanje dužnosti u Vojski Crne Gore. Žegarac tvrdi da se svi kursevi izvode u skladu sa najsavremenijim standardima.

„Za kurseve engleskog jezika upravo nabavljamo softver, koji će omogućiti učenje jezika u skladu sa NATO standardima, dok smo literaturu već dobili. Obuka se izvodi na principima oksfordskog centra. Ubrzo će početi obuka u informatičkom kabinetu, koji je u potpunosti opremljen. Ostaje da se opremi kabinet veze, inženjerije, simulacioni centar, topografski kabinet, kao i biblioteka“, tvrdi naš sagovornik.

Žegarac objašnjava na koji način se vrši obuka pripadnika Vojske Crne Gore.

„Po završenoj srednjoj školi mladić se javlja na konkurs za pripadnike VCG, sklapa ugovor i šalje se u Centar na kurs opšte obuke koji traje dva mjeseca. Poslije završenog kursa vojnik se vraća u svoju matičnu jedinicu i tamo realizuje specijalističku obuku, koja traje od tri do četiri godine“, priča Žegarac. Ukoliko se kandidat pokaže kao jedan od na-

„U Centru ćemo nastojati da obučimo novog pripadnika Vojske, sposobnog da odgovori budućim izazovima. Zbog toga je veoma bitno sprovesti tzv. program “treniraj trenera”, odnosno stvoriti dobre instruktore obuke. U tom smislu smo već izradili planove za iduću godinu, koji pored obuke pojedinaca predviđaju i značajno povećanje učešća u vježbama po NATO standardima i obučavanje u prirodnim uslovima“, kaže pukovnik Željko Žegarac, komandant Centra za obuku VCG

boljih komandir ga šalje ponovo u Centar na osnovni podoficirski kurs, koji uključuje i obuku u rukovođenju. Poslije završenog kursa ponovo se vraća u jedinicu i dobija čin vodnika, gdje ostaje četiri, pet godina. Ukoliko želi dalje usavršavanje i komandir ga preporučiti, opet se vraća u Centar na napredni oficirski kurs. Poslije uspješno završenog kursa, takvi pripadnici stiču mogućnost za dalje napredovanje u službi.

Drugačije su vrste priprema za pripadnike VCG koji su se na konkurs javili sa fakultetom, a nikada nijesu služili vojsku.

„U suštini, oni su naš najveći izazov, jer su civili. Oni sklapaju ugovor sa VCG, dolaze u Centar, i njihova obuka traje tri mjeseca.

Kada završe osnovnu obuku, prelaze u čin potporučnika i vraćaju se u svoje jedinice, koje nam kasnije šalju odabrane na dalju obuku“, kaže Žegarac. On tvrdi da se priprema pripadnika VCG za mirovne misije u Centru sastoji od podizanja fizičke spremnosti i učenja stranih jezika. U Centru se, zasada, priprema njih 80, kaže Žegarac.

On kaže da Centar nudi brojne mogućnosti za podizanje fizičke spremnosti. „Imamo sjajnu atletsku stazu od 500m, kao i moderno streljište kojim se posebno ponosimo“. Centar je aktivan i u međunarodnoj saradnji. „U saradnji sa Združenim snagama u Napulju prošle godine su realizovana tri kursa, sa pripadnicima Nacionalne garde Mejna dva seminara i sa Dočasničkom školom iz Hrvatske realizovan je napredni podoficirski kurs“, zaključuje Žegarac i najavljuje da će ovo ubrzo biti regionalni centar koji će pripadnicima vojnih snaga iz okruženja nuditi obuku i usavršavanje. ■

Operativna i racionalna

CRNA GORA

Nova organizacija oružanih snaga Crne Gore donosi veću operativnost u radu, izbjegavanje dupliranja kapaciteta, smanjenje broja administrativnog osoblja na račun vojničkog sastava, ali i povećanje borbenih mogućnosti i efikasnije komandovanje.

“I još veću racionalnost”, kaže na početku razgovora za magazin “Bezbjednost” načelnik Štaba u Generalštabu Vojske CG general **Dragan Milosavljević**.

Crnogorska Vlada je u novembru prošle godine donijela odluku o novoj organizacijsko-formacijskoj strukturi i brojnoj veličini Vojske Crne Gore. Osnovne novine odnose se na reorganizaciju Generalštaba, preformiranje postojećih jedinica i utvrđivanje nove strukture profesionalnog sastava. Sve to u skladu sa principima modernih vojski, ali i u skladu sa specifičnim potrebama Crne Gore.

Crnogorska Vojska imaće 2.356 pripadnika i sva tri vida – kopnenu vojsku, mornaricu i vazduhoplovstvo. Reorganizacija Generalštaba se odnosi na činjenicu da je Odjeljenje za ljudske resurse ušlo u sastav Sektora za ljudske resurse Ministarstva odbrane, a Odjeljenje za logistiku je po novoj organizaciji, sastavni dio Sektora za materijalne resurse u Ministarstvu odbrane.

Osim toga, kao što je praksa u većini savremenih vojski, Odjeljenje za operativne poslove (J3) i Odjeljenje za obuku (J7) su objedinjeni u jedan organ.

“Na taj način smo uspjeli da broj uposlenih u Generalštabu sa 105 ljudi, svedemo na 72 pripadnika, a da u okviru Ministarstva odbrane pokrijemo sve te funkcije. Na taj način smo izbjegli sporost u rješavanju procedura koje se odnose na rješavanje statusnih pitanja ljudi, a takođe i povodom pitanja materijalnih resursa”, kaže general Milosavljević.

Kopnena vojska

Kopnena vojske pretrpjela je najznačajnije promjene - rasformirane su tri jedinice ranga brigade. U ranijoj organizaciji funkcionisale su Brigada za specijalne operacije, Laka pješadijska brigada i Logistička brigada.

Od Brigade za specijalne operacije i Lake pješadijske brigade je formirana Brigada kopnene vojske.

“To je urađeno i na osnovu sugestija eksperata NATO-a, gdje nam je savjetovano da je bolje da imamo jednu jedinicu većeg brojnog stanja umjesto tri. Na taj način, promjenom

Osnovne novine odnose se na reorganizaciju Generalštaba, preformiranje postojećih jedinica i utvrđivanje nove strukture profesionalnog sastava.

I sve to u skladu sa principima modernih vojski, ali i sa specifičnim potrebama Crne Gore

Piše:
Dušica Tomović

strukture, ta brigada ima povećane borbene mogućnosti. A isto tako, smanjuju se potrebe i za infrastrukturom i ostalim potrebama.", pojašnjava Milosavljević.

Brigada kopnene vojske imaće oko hiljadu pripadnika, plus još oko tri stotine pripadnika aktivne rezerve koja će ući u njen sastav.

Logistička baza je izdvojena kao samostalna jedinica koja je organizacijski potčinjena načelniku Generalštaba, a stručno Sektoru za materijalne resurse Ministarstva odbrane. Kao samostalna jedinica formiran je i Centar za obuku.

četu koja ima 180-190 ljudi, nego jedinicu ranga bataljona koja je tog broja.

U Brigadi kopnene vojske, dodaje Milosavljević, povećana je i zastupljenost vojnika po ugovoru, koja je sada na nivou od 61 odsto.

Mornarica

U dijelu Vojske Crne Gore koji je stacioniran na moru prvo se krenulo od imena – umjesto Mornarička baza, kako je bilo posljednje dvije godine, zvanično ime tog segmenta oružanih snaga ponovo je Mornarica Vojske Crne Gore.

I ta promjena, pojašnjava Milosavljević, urađena je na sugestiju partnera, jer je naziv Mornarička baza unosio zabunu.

Raketne topovnjače su povučene iz upotrebe, i nijesu ugrađene u novu formaciju. Na drugoj strani, u sastav Mornarice ušao je Pomorski odred. Riječ je o jedinici ranga bataljona koja je do sada bila u sastavu Brigade za specijalne operacije smještenoj u Danilovgradu.

"Cijenili smo da je i po vrsti zadataka, i po lokaciji prirodnije da ona bude u Mornarici. I to se već pokazuje kao ispravno rješenje", ocijenio je Milosavljević.

Novina se odnosi i na Hidrografski institut, koji je usvajanjem nove organizacije prešao u sastav Hidrometeorološkog zavoda Crne Gore. Ali će usluge i stručne informacije tog instituta i dalje koristiti Mornarica.

Vazduhoplovstvo

Novine u organizaciji vazduhoplovstva odnose se na to da je u sastav Vazduhoplovne baze stacionirane u Golubovcima pokraj Podgorice, ušla i jedinica za vazdušno osmatranje i javljnje i jedinica za protivvazdušnu odbranu.

"Time smo, pored letačkog dijela, objedinili i te dvije funkcije – nadzora i osmatranja, kao i protivvazdušnu odbranu",

dodao je Milosavljević.

NATO standardi

Odgovarajući na pitanje da li je nova organizacije oružanih snaga urađena u skladu sa NATO standardima, Milosavljević pojašnjava da u tom segmenti ne postoje definisani,

"To je veoma važno za vojsku. Izdvajanjem Centra za obuku kao samostalne jedinice ističemo značaj izvođenja obuke po svim savremenim standardima i načelima. Kod formiranje te jedinice smo posebno vodili računa da je koncipiramo tako da može da realizuje one zadatke osposobljavanja koji su bitni za nas", navodi general Milosavljević.

Bataljon za počasti je prerastao u Počasnu gardu. Ranije je to bila jedinica ranga bataljona, a sada - čete. Milosavljević kaže da su iskustva pokazala da je to dovoljno za jedinicu koja obezbjeđuje protokol.

Bataljon za specijalne operacije postao je četa za specijalne operacije, jer je procijenjeno da je bolje imati jednu

"Postojeća organizacijsko - formacijska struktura odgovara trenutnim potrebama države i omogućiće da se riješe postojeći problemi – višak vojnih lokacija i nepotrebno naoružanje", kaže načelnik Štaba u Generalštabu Vojske CG general Dragan Milosavljević.

jedinstaveni i precizni standardi u NATO-u koji se odnose na organizaciju vojske.

“Postoje samo neka osnovna načela, i praksa organizovanja savremenih armija. Svaka država ima neke svoje specifičnosti, i na svoj način organizovane ukupne snage bezbjednosti”, objasnio je Milosavljević.

Dodaje da je ocjena NATO stručnjaka koji su nadavno boravili u Podgorici da su vojne vlasti u utvrđivanju nove organizacije vojske poštovali praksu i načela koja važe u članicama Alijanse, uz uvažavanje svih specifičnosti države veličine Crne Gore.

Milosavljević pojašnjava da se to prije svega odnosi na novu organizaciju Generalštaba, i kaže da vjeruje da će se objedinjavanje ljudskih i materijalnih resursa sa istovjetnim sektorima u Ministarstvu odbrane pokazati kao vrlo racionalno rješenje.

“Kada govorimo u NATO načelima, u VCG je sada u potpunosti uspostavljen podoficirski lanac podrške. To je ono što mi nijesmo imali, a što ima svaka savremena armija”, kaže Milosavljević i dodaje da je brojna veličina od 2.356 ljudi, odnosno 0,39 procenata ukupnog stanovništva, u skladu sa tim standardima.

“Cijenimo da takva organizacija predstavlja osnovu koja može pozitivno uticati na dalje korake u izgradnji infrastrukture i opremanja Vojske. Modularnost koja je zastupljena u organizaciji omogućava postizanje interoperabilnosti sa partnerima”, pojašnjava sagovornik magazina “Bezbjednost”.

Popuna i struktura sastava

Vojska Crne Gore prema novoj organizaciji trebalo bi da ima 345 oficira (15 odsto od ukupnog sastava, 892 podoficira (38 odsto), 809 vojnika po ugovoru (34%) i 310 civilnih lica (13%).

“I iz NATO-a je stigla potvrda da je, uvažavajući naše specifičnosti i potrebe u ovoj fazi transformacije, ovo pravo rješenje”, dodaje Milosavljević.

Međutim, trenutno stanje u Vojski Crne Gore nije do kraja u skladu sa projektovanim strukturom. Neznatno

je više nego što je potrebno oficira i podoficira, oko 13 odsto civila je višak, dok je u postojećoj strukturi manjak vojnika po ugovoru – trenutno ih je 463, što je popuna od 57 odsto.

“Višak civilnih lica proističe iz naših zadataka rješavanja viška objekata i rješavanje viška naoružanja koji su naši prioriteti i za naredni period. Popuna vojnicima po ugovoru je značajnije poboljšana, a očekujemo da će se to stanje tokom ove godine i dodatno popraviti”, kazao je Milosavljević.

Strategijski pregled odbrane

Odgovarajući na pitanje da li se u narednom periodu očekuju značajnije aktivnosti u transformaciji oružanih snaga, Milosavljević je podsjetio da je u toku izrada Strategijskog pregleda odbrane (SPO), dokumenta koji će dati ključni odgovor na to kakva vojska treba Crnoj Gori.

“To je jedini pravi način. Sva drugačija odlučivanja o brojnoj veličini i strukturi su pogrešna. SPO je krucijalni dokument koji mora da da odgovore za najoptimalnija rješenja, koja se odnose na organizaciju i vizije budućeg razvoja Vojske. Kad taj dokument bude završen, sigurno da će organizacije Vojske ponovo pretrpjeti promjene, u skladu sa odgovorima koje bude dao SPO”, kaže Milosavljević.

Bez obzira na to, dodaje on, postojeća organizacijsko-formacijska struktura odgovara trenutnim potrebama države i omogućuje da se riješe postojeći problemi – višak vojnih lokacija i nepotrebno naoružanje. ■

Bezbjednost nije igra.

vojnika

+ NATO, za sigurnu budućnost.

Debatom do rješenja

Piše:
Marija
Jovičević

BILBORDIMA
DO PODRŠKE

Najčešće zamjerke vladinom Koordinacionom timu za sprovođenje kampanje su: organizacija panela i okruglih stolova na kojima učestvuju uglavnom isti ljudi i distribuiranje letaka i brošura sa praktično istim sadržajem. Ni na jednom skupu koje je to tijelo organizovalo do sada nije otvorena debata o prednostima i manama članstva, alternativnim rješenjima, troškovima. Stiče se utisak da je kampanja namijenjena isključivo onim građanima koji već podržavaju članstvo Crne Gore u Sjeveroatlantskom savezu

UPRKOS tome što Vlada i dio civilnog sektora već 12 mjeseci sprovode intenzivnu NATO kampanju, prema posljednjem istraživanju CEDEM-a iz novembra prošle godine, članstvo u tom savezu podržava svega 26,9 odsto građana. Isto istraživanje je pokazalo da se povećava broj građana koji su protiv ulaska Crne Gore u NATO. Tome se

protivi 47 odsto građana. Sa druge strane od brojnih visokih zvaničnika NATO-a je poručeno da Alijansa ne želi u svojim redovima zemlju u kojoj je mala podrška članstvu, niti intenziviranje procesa priključivanja Alijansi dok se to ne poboljša. Sugerise se da će pitanje podrške javnosti ukoliko Crna Gora uđe u MAP biti od velike važnosti.

**Predviđeno
osnivanje
Centra za
evroatlantske
integracije na
Univerzitetu
Crne Gore u
Podgorici**

Najčešće zamjerke vladinom Koordinacionom timu za sprovođenje kampanje su: organizacija panela i okruglih stolova na kojima učestvuju uglavnom isti ljudi i distribuiranje letaka i brošura sa praktično istim sadržajem. Ni na jednom skupu do sada nije otvorena debata o prednostima i manama članstva, alternativnim rješenjima, troškovima. Stiče se utisak da je kampanja namijenjena isključivo onim građanima koji već podržavaju članstvo Crne Gore u Sjeveroatlantskom savezu.

Međutim, sa sličnim situacijama su se suočavale i države u okruženju, ali kada je javnosti ponuđeno više informacija, podrška javnosti je naglo rasla. Na primjer, 2001. godine podrška NATO- u u Hrvatskoj je bila oko 30, a danas je 67 odsto, čak i u Republici Srpskoj danas je podrška članstvu BiH u NATO-a 56 odsto, a i dalje raste.

Brojni analitičari tvrde da isti scenario očekuje i Crnu Goru, a šef Vladinog Koordinacionog tima za sprovođenje komunikacione strategije **Dragan Pejanović** tvrdi da će podrška javnosti evroatlantskim integracijama rasti, da će kampanja u narednim mjesecima biti mnogo intenzivnija i da je dosadašnja aktivnost Koordinacionog tima dala dobre rezultate.

„Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Komunikacione strategije o evroatlantskim inicijativama za drugu polovinu prošle godine i predlog Trećeg Akcionog

plana za period od 1. januara do 30. juna su usvojeni na Vladi. Sve aktivnosti realizovane su u potpunosti i uspješno. Za posljednjih 12 mjeseci od početka rada Koordinacionog tima, ostvaren je značajan uspjeh, odlična saradnja sa partnerima i komunikacija sa građanima. Ostvarili smo odličnu saradnju sa implementatorima Komunikacione strategije, sa političkim partijama, Skupštinom Crne Gore... Za nas je jako važan i Treći Akcioni plan koji je urađen sa agencijom Mapa“, kazao je Pejanović, dodajući da će biti nastavljena komunikacija sa građanima kao i da su na četvrtom ekspertskom sastanku Intenziviranog dijaloga između Crne Gore i NATO-a pozitivno ocijenjene dosadašnje aktivnosti Crne Gore u oblasti informisanja javnosti o evroatlantskim integracijama.

„Ukazano je da je Crna Gora realizovala značajan broj aktivnosti koje su doprinijele podizanju informisanosti građana, što je u NATO-u ocijenjeno kao veoma pozitivno“, zaključuje Pejanović.

Šestomjesečni Akcioni plan za sprovođenje Komunikacione strategije o evroatlantskim integracijama predviđa izradu idejnog projekta novog verbalnog i vizuelnog identiteta kampanje. Vizuelna kampanja će biti koloristički toplija, a verbalno optimističnija, edukativnija, vedrija, uz jasne i kratke poruke. Planira se izrada Cost-benefit analize o članstvu Crne Gore u NATO-u koja predstavlja prioritet za

dalje vođenje kampanje, s obzirom na to da je namijenjena za stručnu, ali i najširu javnost Crne Gore. Na jedan jezgrovit i metodološki utemeljen način, analiza će dati informacije o ekonomskim implikacijama članstva u NATO-u, kaže se, između ostalog, u ovom dokumentu.

Jedna od ključnih aktivnosti predstavlja informisanje poslanika i službenika Skupštine o pitanjima evroatlantskih integracija, a u narednom šestomjesečnom periodu planirano je funkcionisanje besplatne NATO telefonske linije, u cilju kontinuiranog informisanja javnosti o evroatlantskim integracijama.

Prema posljednjem istraživanju CEDEM-a novembra prošle godine, članstvo u NATO savezu podržava svega 26,9 odsto. Sa sličnim situacijama su se suočavale i države u okruženju, ali je podrška javnosti nakon kampanja naglo rasla. Na primjer, 2001. godine podrška NATO- u u Hrvatskoj je bila oko 30, a danas je 67 odsto, čak i u Republici Srpskoj danas je podrška članstvu BiH u NATO 56 odsto, a i dalje raste

planira da se panel diskusije medijski eksploatišu tokom mjeseca kad NATO proslavlja 60. godina postojanja, kao i dešavanjima uoči, tokom trajanja i nakon završetka Samita u Strazburu i Kelu.

Prvi panel je planiran za drugu polovinu marta na Univerzitetu Crne Gore u Podgorici, uz učešće Fakulteta bezbjednosti iz Beograda i stručnjaka za bezbjednost i međunarodne odnose iz

država regiona i NATO. Drugi panel biće organizovan u Herceg Novom, tokom trajanja Samita, a treći panel u Beranama, nakon završetka Samita. April mjesec bi ovakvim PR pristupom značio podizanje intenziteta kampanja i koncentraciju u medijima, a u zavisnosti od odluke Samita (mogućeg poziva Crne Gore u MAP), kampanja bi iz edukativne mogla da pređe u propagandnu fazu.

Planira se šest emisija o državama članicama NATO – Slovenija, Hrvatska, Bugarska, Mađarska, pribaltičke države, Francuska, Holandija - u toku šest nedjelja aprila i maja 2009. kao i NATO-a info emisija koja predstavlja kratku, informativnu novinarsku formu, koja se emituje dva puta mjesečno, a obrađuje aktuelne teme iz NATO, zemalja članica i partnera, kao i Crne Gore na putu u NATO.

U cilju efikasnijeg rada Koordinacionog tima i objektivnijeg informisanja javnosti od strane novinara, planirano je da članovi tima i novinari borave u studijskoj posjeti JFC u Napulju, kako bi sagledali misiju, zadatke i strukturu te združene komande NATO-a. Predviđeno je i osnivanje Centra za evroatlantske integracije na Fakultetu političkih nauka u Podgorici. U saradnji sa

Ministarstvom prosvjete i nauke i nevladinom organizacijom Centar za demokratsku tranziciju, realizuje se serija predavanja za učenike završnih razreda svih srednjih škola u Crnoj Gori, na teme koje se odnose na evroatlantske integracije.

Redovna istraživanja javnog mnjenja, u manjem ili većem obimu, zavisno od okolnosti, organizovaće se u saradnji sa specijalizovanom agencijom iz ove oblasti. Ovakva istraživanja neophodna su da bi se pratili rezultati sprovođenja Komunikacione strategije, kao i da bi se dobili inputi za djelovanje u domenu komunikacija i daljeg kreiranja kampanje, zaključuje se u Akcionom planu. ■

ČLANSTVO U NATO SAVEZU PODRŽAVA SVEGA 26,9 ODSTO GRAĐANA:
Detalj sa ulica Podgorice

Prvi put će se organizovati briefing i za urednike elektronskih i štampanih medija. Biće štampana informativna brošura radnog naziva „10 odgovora na 10 predrasuda o NATO-u“, čiji će cilj biti da se najširoj ciljnoj grupi, na jezgrovit, popularan, jasan način, predoče 10 ključnih odgovora na najčešće predrasude o NATO-u, što ujedno predstavlja i 10 ključnih argumenata za priključenje NATO. Biće štampane i tri vrste letaka razvrstanih po izboru teme na tri ključne: NATO i bezbjednost, NATO i EU i NATO ili neutralnost. U tiražu od po 70.000 primjeraka, biće distribuirani po svim crnogorskim gradovima. Takođe se

DUŠKO MARKOVIĆ,
DIREKTOR AGENCIJE ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST

Unaprijeđeno zakonodavstvo

„Gotovo svi krupni bezbjednosni problemi kojima je region bio opterećen tokom protekle decenije izgubili su na intenzitetu, tako da, nakon dugogodišnje nestabilnosti u regionu sada postoji relativno povoljan bezbjednosni ambijent“

Koja je uloga ANB u sistemu bezbjednosti Crne Gore?

MARKOVIĆ: U okviru Agencije se ostvaruju bezbjednosni, kontraobavještajni, obavještajni i zadaci kontraobavještajne zaštite. Osnovana je 2005. godine izdvajanjem iz Ministarstva unutrašnjih poslova, nakon čega je ubrzano sproveden proces reformi u skladu sa novim zahtjevima i standardima. To je podrazumijevalo zaokruživanje pravne infrastrukture, novu metodologiju rada, tehničku modernizaciju i opremanje, izgradnju autonomnog informacionog sistema, profesionalizaciju i edukaciju zaposlenih,

uspostavljanje i ostvarivanje svih oblika demokratske kontrole, otvaranje prema javnosti i dr. Danas možemo govoriti o modernoj Agenciji spremnoj da u skladu sa savremenim standardima kvalitetno odgovori svim profesionalnim obavezama i izazovima na unutrašnjem, regionalnom i širem planu. I pored toga, obaveze koje stoje pred Crnom Gorom u procesu pristupanja evropskim i evroatlantskim integracijama zahtijevaju dalje jačanje profesionalnih kapaciteta Agencije u pravcu ispunjavanja svih uslova za uključivanje u sistem kolektivne bezbjednosti.

Da li je ANB, i na koji način, povezana sa ostalima koji se brinu o bezbjednosti u Crnoj Gori?

MARKOVIĆ: Povezani smo sa svima koji čine funkcionalno jedinstvo u zaštiti vitalnih nacionalnih bezbjednosnih interesa. Saradnja je intenzivna što omogućava blagovremeno prepoznavanje potencijalnih bezbjednosnih problema, rizika i izazova i njihovo otklanjanje. Položaj ANB u bezbjednosnom sistemu je specifičan. Agencija je državni organ sui generis, funkcionalno odgovorna Vladi, a nadzor nad zakonitošću njenog rada vrši Skupština Crne Gore. Osim zakonodavnoj i izvršnoj, odgovorna je i sudskoj vlasti, a unutrašnju kontrolu vrši generalni inspektor kojeg imenuje Vlada. Saradnja sa Policijom je najdinamičnija i odvija se dnevna komunikacija u razmjeni informacija i iskustava, zajedničkom analiziranju i procjenjivanju pojedinih pitanja i slično, a sprovode se i zajedničke aktivnosti na planu suprotstavljanja svim oblicima organizovanog kriminala i korupcije. Slična je situacija i u saradnji koju ANB ostvaruje sa Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Upravom carina, Ministarstvom unutrašnjih poslova, kao i sa drugim organima i subjektima u sistemu bezbjednosti Crne Gore. Sa Ministarstvom odbrane i Vojskom Crne Gore saradujemo u sprovođenju reformi u sektoru odbrane i bezbjednosti.

U javnosti prevladava mišljenje da je rad ANB obavijen velom tajni.

MARKOVIĆ: Tačno je da se u jednom dijelu javnosti, naročito u ranijem periodu, često koristio izraz "tajna policija" ili "tajna služba". Službenici Agencije nijesu policajci i nemaju policijska ovlaštenja što eksplicitno piše u Zakonu o Agenciji za nacionalnu bezbjednost. Zbog toga svako pominjanje ANB kao "tajne policije" doživljavamo kao laičko, a ponekad i tendenciozno komentarisanje ovog segmenta. Osnovni zadatak ANB je da u cilju zaštite interesa nacionalne, region-

alne i šire bezbjednosti radi na prikupljanju podataka, njihovoj analitičkoj obradi, procjeni i razmjeni. U tom procesu ovlašćena je da primjenjuje sredstva i metode tajnog prikuplja podatke na propisani način. Podsjećam da je u prethodnom višedecenijskom periodu i sami način prikupljanja podataka bio obavijen velom tajnosti, što je značajno unaprijeđeno novim zakonodavstvom u ovoj oblasti.

Naravno da sadržaj koji nastaje u radu ANB, u najvećem dijelu, nosi odgovarajuću oznaku tajnosti, a određeni problemi koji su se pojavljivali posljednjih godina bili su prozrokovani okolnošću da u ovoj oblasti nije bila na odgovarajući način izgrađena pravna infrastruktura.

Donošenjem i otpočinjanjem primjene Zakona o tajnosti podataka stvoreni su uslovi za otklanjanje nesporazuma i nerazumijevanja koje se u odnosu na "tajnost rada Agencije" povremeno ispoljavalo. Ne osporavajući pravo javnosti da zna, ANB je obavezna da štiti i tretira tajnost u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka i međunarodnim standardima u ovoj oblasti. Kao što je javnosti poznato, donošenje ovog Zakona bio je jedan od preduslova za sertifikaciju Sporazuma o bezbjednosti informacija između Crne Gore i NATO.

U Crnoj Gori je uvriježeno mišljenje da je jedan od glavnih zadataka prisluškivanje ljudi i njihovo praćenje, te da se veliki broj građana Crne Gore prisluškuje i prati.

MARKOVIĆ: Naravno da primjena mjera tajnog nadzora nije jedan od glavnih zadataka Agencije, niti se o zadacima Agencije može govoriti u kategorijama koje ste pomenuli. Kao i bezbjednosne službe u svim drugim zemljama, tako i ANB ima zakonsku mogućnost za primjenu mjere tajnog nadzora nad sredstvima komunikacije, tzv. "prisluškivanja", u cilju zaštite interesa nacionalne bezbjednosti.

Ovo zakonsko ovlaštenje po-drazumijeva strogu proceduru i brojna ograničenja u primjeni, upravo zbog činjenice da se radi o privremenom odstupanju od načela nepovredivosti prava na tajnost i povjerljivost komunikacija. Zbog toga su precizno propisani razlozi za njeno odobravanje, uz obavezu Agencije da u izvršenju zadatka prethodno iscrpi druge mogućnosti.

„Agencija ima zakonsku mogućnost popunjavanja radnih mjesta bez konkursa. Ipak, u posljednje vrijeme češće se opredjelujemo za prijem putem javnog konkursa upravo zbog potrebe odabira što kvalitetnijeg kadra i stvaranja boljeg kadrovskog potencijala za izuzetno zahtjevan period koji je pred nama. Pri tome, naravno, postoje brojna ograničenja jer je i Agencija, kao i većina drugih organa, bila - i još uvijek je - opterećena određenim tehnološkim viškovima, zbog čega se vrši njihovo postepeno odlivanje praćeno odgovarajućim socijalnim zbrinjavanjem“

Direktor Agencije može samo da predloži, ali ne i da odobri njenu primjenu, već o tome isključivo odlučuje predsjednik Vrhovnog suda. Radi se o visokim standardima u primjeni ovog ovlaštenja, jer se temelji na Zakonu a ne na nižim pravnim aktima i odobrava od visoke sudske instance bez mogućnosti da o tome, makar i u najkraćim rokovima, odluči direktor Agencije ili organ izvršne vlasti. Ovaj postupak je izuzetno osjetljiv, nosi veliku odgovornost i podliježe svim propisanim oblicima kontrole.

I do sada je od strane nevladinog sektora postojalo interesovanje za obim i broj slučajeva u kojima je ovo ovlaštenje u pojedinim periodima primjenjivano, o čemu su, shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, dobijali precizne podatke.

Kakav je postupak za prijem u ANB? Da li se raspisuje javni konkurs?

MARKOVIĆ: Agencija poklanja veliku pažnju unapređenju ljudskih resursa, a u okolnostima dinamičnog sprovođenje procesa reformi bilo je potrebno usvajanje novih znanja i brzo prilagođavanje novoj metodologiji rada, savremenim potrebama i zahtjevima. Visoki standardi u metodologiji rada i poželjnom kvalitetu izvršenih zadataka pretpostavljaju referentni kadar, zbog čega naše službenike kontinuirano upućujemo na dodatnu obuku i edukaciju, u zemlji i inostranstvu, dajući prioritet onim programima koji obezbjeđuju sticanje savremenih znanja u oblastima od značaja za unapređenje rada Agencije. Što se tiče odabira i prijema novih službenika, prim-

jenjuje sa procedura propisana Zakonom o Agenciji i Zakonom o državnim službenicima. U skladu sa tim, Agencija ima zakonsku mogućnost popunjavanja radnih mjesta bez konkursa. Ipak, u posljednje vrijeme češće se opredjelujemo za prijem putem javnog konkursa upravo zbog potrebe odabira što kvalitetnijeg kadra i stvaranja boljeg kadrovskog potencijala za izuzetno zahtjevan period koji je pred nama. Pri tome, naravno, postoje brojna ograničenja jer je i Agencija, kao i većina drugih organa, bila - i još uvijek je - opterećena određenim tehnološkim viškovima, zbog

čega se vrši njihovo postepeno odlivanje praćeno odgovarajućim socijalnim zbrinjavanjem.

Kako ocjenjujete bezbjednosne rizike u regionu i na koji način ANB konkretno doprinosi u njihovom kontrolisanju?

MARKOVIĆ: Gotovo svi krupni bezbjednosni problemi kojima je region bio opterećen tokom protekle decenije izgubili su na intenzitetu, tako da, nakon dugogodišnje nestabilnosti u regionu sada postoji relativno povoljan bezbjednosni ambijent. Sada se u regionu posvećuje pažnja međunarodnom terorizmu, novim oblicima organizovanog kriminala... Pitanja korupcije, pranja novca, krijumčarenja opojnih droga i oružja, ilegalnih migracija... su predmet stalne profesionalne pažnje, kao i brojna druga bezbjednosna pitanja. ■

Zamak
www.hotelzamak.com

tel. +382 33 46 46 01, 46 46 02, fax. +382 33 46 46 03, info@hotelzamak.com

Kad ni zakoni

Piše:
Igor Perić

Iako nema cjelovite studije i tek je u izradi strateški dokument koji bi trebalo da pokaže kakvo je stanje i propiše sveobuhvatne mjere za poboljšanje bezbjednosti na drumovima – svi parametri ukazuju da je nepoštovanje saobraćajnih propisa – najčešći uzrok nesreća

SJESTI za volan je kao igrati šah - u svakom momentu morate pratiti što se zbiva na „64 polja“. Ovim riječima je instruktor starije generacije pojašnjavao kandidatima šta ih čeka nakon položenog vozačkog ispita. S tom razlikom što u šahu propust i slaba koncentracija povlače gubitak figure, dok se u saobraćaju - gubi život!

Prema statistici Uprave policije prošle godine je na crnogorskim putevima poginulo 111 ljudi! Godinu ranije - čak 122 osobe, a za proteklih osam godina ukupno 774, ili, približno, 97 - godišnje. Poređenja radi, u Evropi je prosjek približno 90 poginulih na milion stanovnika. Treba li podsjećati da Crna Gora ima tek nešto više od 600 hiljada. Iako nema cjelovite studije koja se bavi ovom problematikom, a tek je u izradi strateški dokument koji bi trebalo da markira stanje i sveobuhvatnim mjerama, koje ne bi podrazumijevale samo represiju, utiče na poboljšanje bezbjednosti na drumovima – sve ukazuje da je nepoštovanje saobraćajnih propisa najčešći uzrok nesreća.

Milorad Usančević,
rukovodilac Odsjeka za nadzor i kontrolu
bezbjednosti saobraćaja Uprave policije

Gdje škripi?

U Crnoj Gori je 2006. donijet rigorozan zakon o bezbjednosti saobraćaja. Neke od mjera protiv prekršilaca saobraćajnih propisa bile su na „ustavnoj granici“ sve s ciljem da se utiče na vozače da smanje gas. Umjesto

Kandidate testirati na droge

Šta činiti sa nekim ko je prekoračio dozvoljenu brzinu više nego četverostruko (primjer jurcanja kroz Sozinu od 260 km/h)? Nema uslova za trajno oduzimanje dozvole, mada se mnogi slažu da je to jedina sankcija za ovakve suicidalne poteze. Razlozi su ponekad alkohol, „adrenalin-ska zavisnost“, ali i zavisnost od mnogo gorih stvari poput narkotika. Teško je uticati na one koji već imaju dozvolu za vožnju, ali bi ljekarski pregledi kandidata koji planiraju polaganje vozačkog trebalo da uključe i testiranje na psihoaktivne supstance, smatra neuropsihijatar Borislav Mitrić. „Postoji mogućnost da testom utvrdite da li je kandidat, unazad dva-tri mjeseca koristio drogu. Ako je pozitivan, date mu zabranu recimo na godinu da ne može polagati i u tom intervalu ga kontrolišete tri puta. Time se ne postiže efekat samo u konkretnoj oblasti, već i na planu generalne prevencije upotrebe droga“, kaže Mitrić.

očekivanog efekta – paradoks. Godinu i po od kada je usvojen, dakle istekom 2007. godine, statistika je bila poražavajuća - zabilježen je najveći broj poginulih u proteklih osam godina! Sa 85 u 2006. godini, broj mrtvih se popeo na 122. U takvoj situaciji odmah su oči bile uprte u policiju. Da li to znači da nije obavljala posao kako treba?! Škripi li u sistemu kažnjavanja, ili je nešto treće... Kada je nakon stravične statistike iz prethodne godine i januara 2008, kada je, poginulo 11 ljudi, policija preduzela dodatne mjere –patrole,

ne pomažu

rigorozne kontrola tokom vikenda, alko-testiranje - broj poginulih se smanjio za nepunih devet odsto, ali je i dalje ostao daleko iznad brojke 100 koja je, opet visoko iznad „normale“.

Prema riječima nadležnih iz Uprave policije, mjere koje preduzimaju, samo su karika u lancu i ne mogu ispraviti krivinu za koju treba mnogo dublja analiza i promjene u svim oblastima: obuci, edukaciji, efikasnijem sistemu kazni, poboljšanju putne infrastrukture, signalizacije...

„Policija maksimalno sprovodi zakonske odredbe. Od februara 2008. godine uvedene su i pojačane mjere kontrole koje se primjenjuju po procjeni i zavisno od stanja na putevima“, kaže rukovodilac Odsjeka za nadzor i kontrolu bezbjednosti saobraćaja Uprave policije, **Milorad Usančević**.

Naročito se obraća pažnja na vikend, kada je u ranijem periodu bilježen veliki broj nesreća s kobnim posljedicama. Lani je registrovano 10.170 saobraćajnih nesreća, od kojih je 1.760 nastradalih. Život je izgubilo 111 osoba, povrijeđeno je 2.474, od čega teže 583.

U Crnoj Gori više od 211 hiljada auta

Prema gruboj računici, svi stanovnici Crne Gore mogli bi stati u automobile registrovane kod nas, i da u svakom ostane upražnjeno makar jedno mjesto! Prošle godine je u Crnoj Gori registrovano nešto više od 211 hiljada vozila (najviše u Podgorici 68.736), a više od polovine starije je od 15 godina! U Evropi „radni vijek“ automobila srednje klase je 10 godina. Nakon toga, prema važećim bezbjednosnim pravilima, potrebno je mnogo sredstava da bi i dalje ostao na drumu. Jeftinija opcija je da se riješe vozila koja tako završavaju na našim putevima.

Podaci ukazuju da je stanje u ovoj oblasti nepovoljno, iako su službenici saobraćajne policije preduzeli mnogo rigoroznije mjere. Podnijeto je 20 odsto više prekršajnih prijava, više naloga za kažnjavanje, za trećinu je više privremeno oduzetih vozila...

Usančević tvrdi da je sužen prostor za zloupotrebu prilikom naplaćivanja kazni ili „gledanja kroz prste“ . „Man-

SVE VIŠE PREKRŠAJNIH PRIJAVA:
Učenica Policijske akademije reguliše saobraćaj tokom obuke

datne kazne ne naplaćuju se na mjestu, sporadični pokušaji podmićivanja policije ili primanja mita završili su krivičnim prijavama i protiv vozača i protiv policajaca. Svaki list bloka u kojem se upisuju prijave ima serijski broj i ako saobraćajac napravi grešku, pravda ga posebnim izvještajem.“

Sankcija obesmišljena

Strategijom poboljšanja bezbjednosti drumskog saobraćaja za period do 2018. godine predviđena je izmjena zakonske regulative u kaznenoj politici, u čemu, možda leži problem efikasne kontrole prestupa. „Zbog efikasnosti primjene propisa, dokument treba da predloži izmjene u

CRNA GORA III

organizaciji praćenja i sankcionisanja prekršaja, i prije svega izmjene u vođenju prekršajnog postupka. Vrlo je važno da sankcija prema nesavjesnim vozačima bude sprovedena brzo jer tako jedino ima puni efekat i smisao. Dugi protok vremena od prekršaja do kazne, kao što se trenutno dešava, obesmišljava kaznu i ona ne postiže pravi cilj", navodi Ervin Adrović, pomoćnik direktora Direkcije za saobraćaj, i član radne grupe za izradu Strategije.

Radnu grupu čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave (koordinator), Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, Ministarstvo prosvjete i nauke, Direkcija za saobraćaj, Uprava policije i Policijska akademija. Strategija kao prioritet ima - saobraćajno obrazovanje mladih, počev od školskog uzrasta,

Putevi zreli za EuroRAP

„Opšte stanje puteva je dobro, ali treba napomenuti da naši drumovi, u tehničkom smislu, nijesu spremni da prihvate povećanje saobraćaja kakvo bilježimo u zadnjih dvije-tri godine. Ne možemo sporiti da faktor put i putna infrastruktura utiču na bezbjednost saobraćaja ali u našem slučaju on nije dominantan, smatra Ervin Adrović“, pomoćnik direktora Direkcije za saobraćaj.

Za povećanje stepena bezbjednosti, navodi Adrović, važno je da se uradi snimanje, odnosno procjena sigurnosti puteva i da se uradi kategorizacija stepena rizika od fatalnog ishoda u skladu sa protokolima EuroRAP programa (Road Assessment Program – RAP). On predstavlja određivanje rizičnih tačaka na kartama nakon analize pojedinih dionica puta i obilježavanje, odnosno rangiranje prema stepenu sigurnosti.

kako bi se na taj način podigao nivo saobraćajne kulture.

Tehnička (ne)ispravnost

Svi sagovornici „Bezbjednosti“ na prvo mjesto uzroka stravičnih udesa, pored puteva i stanja vozila, stavljaju – čovjeka. On je krivac i posredno, kada ne otkloni rizike koji mogu dovesti do tragedije. „Gotovo redovno, u najtežim udesima, potvrđuje se da je neki od ključnih mehanizama bezbjednosti na automobilu zatajio, ili bio van stroja“, iskustvo je Đorđija Vučeljića, ovlaštenog sudskog vještaka.

Vještačenjem se ispostavi da su kočnice, upravljački aparat ili točkovi bili neispravni, što

LOŠI PUTEVI: jedan od uzroka saobraćajnih nesreća

Kubikaža i početnici

Limitirana kubikaža, vidne oznake na automobilima onih koji su tek položili, prema mišljenju Buda Nikolića, samo su neke od opcija koje treba uzeti u obzir prilikom izmjena u pravilima. „Ima logike da u određenom periodu mlada osoba ne može voziti automobil čija kubikaža prelazi 1000 kubika, ili određeni broj konjskih snaga“, smatra Nikolić. Sudski vještak Đorđije Vučeljić kaže da bi trebalo uvesti i mogućnost doobuke na vozilima na kojima kandidati nastavljaju vožnju poslije završene obuke. Često se događa da nakon „juga“ ili „pola“ sijedaju za volan mnogo snažnijih automobila, pa imaju osjećaj da su limiti brzine na putevima suvišni i pogrešni.

TOKOM VIKENDA VISE PATROLA NA CESTAMA: Radarska kontrola

škole iz Podgorice, kaže da stvari treba posmatrati realno.

„Naš zadatak nije, kako se često pogrešno misli, prevaspitavanje. Najveći problem su takozvani gotovi vozači, koji voze prije nego kroče u auto-škole. Oni se prilagode, zadovolje uslove zbog sticanja dozvole, ali kada sjednu u svoja kola, nastavljaju po starom, zbog čega u Evropi ima zemalja koje za njih primjenjuju posebne programe i kontrole“, kaže Nikolić.

Nekada iz običaja da stvari objašnjavamo stereotipima, poput onog da su žene loši vozači, stanje na drumu pripisuje se naravima, specifičnim mentalitetskim odlikama čitavih naroda, ili grupa stanovništva. Prema ocjeni neuropsihijatra **Borislava Mitrića**, prije se može govoriti o saobraćajnoj nekulturi, a sa aspekta individualnih karakteristika, o nekim tipovima ličnosti koji, kada se nađu za volanom, vrlo lako mogu proizvesti kaos.

Kombinacija neispravnog vozila, lošeg puta, nedovoljno obilježenog vertikalnom i horizontalnom signalizacijom, uz brzu vožnju i konzumiranje alkohola— dovodi do tragedija

„To su ličnosti, mentalno zdrave, ali imaju određene predispozicije koje se manifestuju kroz nepoštovanje sebe i drugih, nemogućnošću usklađenosti socijalnim, kulturnim normama. Nekada nedostatak idola, ili pogrešni idoli za identifikaciju utiču na njih i dovode do agresivnog, nasilnog, impusivnog ponašanja koje se teško koriguje. Ako takav čovjek vozi, jednostavno, ne cijeneći svoj život vrlo često pokazuje autodestruktivni, samoubilački poriv.

Takvi ljudi nijesu u stanju da poštuju pravila, nekad mimo volje prave prekršaje“, objašnjava Mitić.

On ističe da je u populaciji ovakvih tipova do sedam procenata. Vrijeme u kojem živimo- otežani uslovi života, razne traume, nezadovoljenje prohtjeva - dodatno utiče na izazivanje promjene u ličnosti. Posebno ako uticaji traju duže od dvije godine.

S obzirom na stanje i izazove koji traju gotovo dvije decenije na ovim prostorima, sigurno da pisci strategije o bezbjednosti u saobraćaju, pored tehnički stavki, moraju uzeti u obzir i ovakve sugestije i poglede. Da ne bi strateški dokument promašio zadatu temu i namjenu. ■

znači da vozilo nije prošlo „valjak“, odnosno tehnički pregled. On nema drugih pokazatelja za takvu ocjenu do primjera koje sriječe u najtežim udesima. Vozila formalno ispravna, a po kvarovima se vidi da u takvom stanju ne bi mogla zadovoljiti propisane tehničke uslove!

„Uglavnom su tehničke stanice opremljene za obavljanje pregleda. Izuzetak je pregled motocikala, jer u Crnoj Gori nema adekvatne opreme. Problem je što, osim možda jedne stanice, nema ni uređaja za utvrđivanje kvaliteta amortizera, osim odokativnog pregleda...Takođe, ne praktikuje se sprovođenje standarda u podešavanu ugla farova, ili rigorozan pregled spojeva karoserije i šasije starijih vozila koja su obično nagrižena rđom“, kaže Vučeljić. Nedavno je Uprava policije svim stanicama za tehnički pregled naložila da fotografišu vozila koja prolaze tehnički pregled, uz obavezu da taj dokaz čuvaju u arhivi do isteka registracije. Razlog za pooštrenje je saznanje policije da mnoga vozila ne prolaze pregled, a brojni su i primjeri vraćanja na vanredni tehnički. Kombinacija neispravnog vozila, lošeg puta, nedovoljno obilježenog vertikalnom i horizontalnom signalizacijom, uz brzu vožnju i konzumiranje alkohola— dovodi do tragedija.

Vučeljić smatra da su to problemi koji se liječe počev od obuke vozača, ali i kontrolom svih činilaca koji su na bilo koji način uključeni u ovu oblast. Gdje su, onda u priči auto škole. Za razliku od prije desetak godina, uvođenjem mješovitih komisija od predstavnika prosvjete i policije, stanje je poboljšano, sužen prostor za zloupotrebe. Iako svi, veoma lako znaju da upere prstom u instruktore, **Budo Nikolić**, predstavnik auto

Saobraćajna nekultura veliki problem: **Dr Borislav Mitić** Neuropsihijatar

Međunarodni putevi droge ne zaobilaze Crnu Goru

Piše:
Dušica
Tomović

Policija je u prethodnoj godini procesuirala, uhapsila i predala sudu jedanaest kriminalnih grupa. Hapšenja su obuhvatala cijele grupu od kurira, naručioca, do onih koji su imali zaduženja da čuvaju robu ili je skrivaju

U BROJNIM međunarodnim izvješajima Crna Gora je navedena kao tranzitna zemlja koju organizovane kriminalne grupe koriste za krijumčarenje marihuane i heroina. Marihuana proizvedena u Albaniji i na Kosovu krijumčari se preko Crne Gore na putu ka zapadnom Balkanu i Evropi, a heroin se iz Jugozapadne Azije preko Albanije i Kosova, i potom Crne Gore, transportuje dalje u Zapadnu Evropu.

Prema procjenama, riječ je o narkoticima vrijednim na stotine miliona eura koje krijumčare kriminalne grupe koje broje na stotine članova, razgranate po cijelom svijetu. Blokirati puteve droge tzv. balkanskom rutom, krupan je zalogaj i za mnogo veće policijske sisteme, a kamoli za policiju Crne Gore.

Pretpostavlja se da se oko 90 odsto heroina u svijetu proizvede u Avganistanu, a potom se iz te zemlje, najčešće preko Turske, Bugarske, Albanije i zemalja bivše SFRJ švercuje do zemalja zapadne Evrope.

Zaplijenjena marihuana
Marihuana iz Albanije, popularno nazvana "al-banka", velikim dijelom švercuje se preko Crne Gore do zemalja u regionu. Međutim, policija tvrdi da u Crnoj Gori ne postoje takozvani narko karteli, gdje dileri imalu potpuni monopol na ilegalnom tržištu i prometu droge, ali postoje krijumčarske grupe dobro povezane sa međunarodnim švercerima

Marihuana iz Albanije, popularno nazvana "albanka", velikim dijelom švercuje se preko Crne Gore do zemalja u regionu. Međutim, policija tvrdi da u Crnoj Gori ne postoje takozvani narko karteli, gdje dileri imalu potpuni monopol na ilegalnom tržištu i prometu droge, ali postoje krijumčarske grupe dobro povezane sa međunarodnim švercerima.

Rukovodilac odsjeka za borbu protiv droge u Sektoru kriminalističke policije crnogorske Uprave policije Mišo Laković za magazin „Bezbjednost“ kaže da je cilj većine krijumčarskih grupa da droga koja prelazi preko Crne Gore stigne na zapadnoevropsko

tržište, gdje se postiže najveća cijena, uglavnom kroz distribuciju na malo.

Laković navodi da je Crna Gora možda prva na udaru kada je u pitanju krijumčarenje marihuane koja se proizvodi u Albaniji. U posljednjih godinu dana je sve češći „skank“,

Čeka se reorganizacija sektora za droge

Govoreći o reorganizaciji i modernizaciju sektora za borbu protiv droge, Laković kaže da je usvojen novi koncept usavršavanja organizacije rada, same službe koja će se baviti drogama. Za konkretne poteze čeka se izmjena sistematizacije radnih mjesta, te da će nakon toga Crna Gora dobiti savremeni oblik službe za borbu protiv droge, koja će biti još efikasnija nego što je sada. Paralelno sa tim očekuje se usvajanje

novog zakona o krivičnom postupku koji će razviti neke nove mehanizme za sprovođenje istraga, korišćenjem mjera tajnog nadzora. Osnažiće se finansijske istrage, a biće omogućena zaplijena imovine koja je stečena ili za koju se sumnja da je stečena uz krivično djelo u vezi sa drogom.

Laković najavljuje da ih očekuje i učestvovanje u međunarodnim projektima kada je u pitanju obuka ljudi i neke

značajne donacije. „Suština i srž Uprave policije i nešto u šta treba maksimalno ulagati u službe za organizovani kriminal i za borbu protiv droge. Zato što je krijumčarenje droge krivično djelo koja su povezana posredno ili neposredno sa svim drugim krivičnim djelima - zločinačkim udruživanjima, krivičnim djelima sa elementima nasilja, sa pranjem novca, privrednim kriminalom, imovinskim deliktima“, smatra Laković.

odnosno droga koja je genetski modificirana. To je vrsta sintetičke droge koje je atraktivnija na tržištu, skuplja je i primamljivija krijumčarskim grupama.

„U tom smislu smo tranzitno područje, jer marihuana preko Crne Gore ide dalje prema zemljama regiona i zemljama zapadne Evrope. Kada je u pitanju krijumčarenje kokaina, takođe smo posljednjih nekoliko godina prilično ugroženi, u smislu što je naše područje takođe prepoznato kao atraktivno za krijumčarenje. Opet iz razloga

Rukovodilac odsjeka za borbu protiv droge u Sektoru kriminalističke policije crnogorske Uprave policije Mišo Laković:
“Cilj većine krijumčarskih grupa je da droga koja prelazi preko Crne Gore stigne na zapadnoevropsko tržište, gdje se postižu najveće cijene, uglavnom u distribuciji na malo”

jući da se kod tranzita kokaina prepoznaju dva modusa krijumčarenja - putem kontejnerskog prevoza, gdje kao paravan služi neko preduzeća i legalni uvoza. Drugi način šverca se odnosi na primjere kada su pojedinci, ili čak cijele posade brodova angažovani u krijumčarenju kokaina.

„Naši podaci ukazuju da imamo dosta aktivno učešće i naših pomoraca u tim poslovima“; navedo je Laković, dodajući da postoje slučajevi da su pomorci iz Crne Gore hapšeni od Latinske Amerike do Španije, Holandije, Belgije...

Hapse od kurira do naručioca

Skoro svakodnevne vijesti u medijima o zaplijenama velikih količina droge i hapšenjima pojedinaca i grupa dokaz su da dio tranzitnih narkotika ostaje za dalju distribuciju na teritoriji Crne Gore. Na konstataciju da se u javnosti stiče utisak da policija hapsi „sitne ribe“ u lancu šverca droge, te da važni narkobosovi ostaju van domašaja zakona, Laković kaže da je jedino policija ta koja ima dovoljno podataka i koja može da nekoga okarakterise „kao sitnu ili kao krupnu ribu.“

„Javnost jednostavno nije dobro upoznata ko su krupne ribe, postoje neka imena koja su djelimično izvikana i za koja se uvijek javnost interesuje bilo kakvu radnju da preduzima prema njima. Ali mi kao policija ipak se ne možemo baviti time da zadovoljavamo

nečiju znatiželju“, kazao je Laković. On naglašava da se policija rukovodi operativnim podacima, te da se hapse one grupe i pojedinci za koje realno u tom trenutku postoje dokazi. Međutim, Laković dodaje da su u policiji svjesni da postoji mnogo „krupnih riba“ napolju koji još se nijesu sreli sa krivično-pravnim pogonom, ali da je to dug proces koji zahtijeva puno vremena, upornosti, razmjene podataka i prikupljanja dokaza.

Uprava policije se posljednjih godinu dana fokusirala na kriminalne grupe, i to na one, kako Laković uvjerava, koje su na vrlo visokom nivou u tom poslu. „Neke koje smo odradili prošle godine su na međunarodnom planu jako značajni. Policije drugih zemalja su

raspolagale podacima, mi smo razmjenjivali te podatke i uspjeli smo na našem području da to procesuiramo i da ih privedemo nadležnim sudovima“, naglašava Laković. On podsjeća da je policija u prethodnoj godini procesuirala, uhapsila i predala sudu, jedanaest kriminalnih grupa, i to u slučajevima kada su zaplijanjene količine od 4 do 5 kilograma heroina. Hapšenja su obuhvatala cijele grupe od kurira, naručioca, do onih koji su imali zaduženja da čuvaju robu ili je skrivaju. „Kad uhvatimo kompletnu organizaciju ili njen najveći dio, to je ono što smatramo posebnim uspjehom. Imali smo to u prošloj godini i sa strane smo potpuno zadovoljni onim što smo postigli u prethodnom periodu“, kazao je Laković.

što smo primorska zemlja, a kokain ide preko Atlantskog okeana, Sredozemnog mora pa do Jadranskog mora, odakle ide prema tržištu zapadne Evrope“, pojašnjava Laković.

Odgovarajući na pitanje kakve su tendencije posljednjih godina, da li su količine droge u tranzitu preko Crne Gore veće ili manje, da li su se uobičajene rute krijumčarenja promijenile, Laković navodi da se rute mijenjaju iz godine u godinu, ali ne u generalnom smislu, nego se mijenjaju neki sporedni kanali.

„Godinama funkcioniše ta balkanska ruta krijumčarenja kad je heroin u pitanju. Što se tiče kokaina, ta ruta krijumčarenja koja ide preko naših luka je najaktuelnija posljednjih pet, šest godina“, kazao je Laković, pojašnjava-

U tim, ali i brojnim drugim primjerima, crnogorska Uprava policije ima vrlo aktivnu saradnju sa kolegama iz zapadnoevropskih policija. Kontakti sa policijama drugih država su praktično na dnevnoj bazi.

„Sa njima razmjenjujemo podatke, a i potpuno smo otvoreni za bilo kakve informacije i saznanja kojima mi možemo ovdje da doprinesemo takvim istragama“, dodaje Laković.

Govoreći dalje o saradnji sa policijama drugih zemalja u rješavanju problema šverca narkotika, sagovornik magazina „Bezbjednost“ navodi da je crnogorska policija radila puno na razvijanju tih kontakata, i da danas imaju jako dobre relacije sa kolegama koje se bave suzbijanjem droga i u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini...

„Imali smo nekih zajedničkih akcija sa njima, naročito u prethodnoj godini smo imali značajnih rezultata u tim akcijama“, dodao je on. Upravu policije u narednom periodu očekuje uspostavljanje kvalitetne saradnje sa policijskim službama Kosova, jer u ovom momentu „nису zadovoljni odnosom, iako realno to nije moglo biti bolje“. „Na Kosovu su stalno bile prisutne međunarodne snage, koje su se smjenjivale na godinu dana, a to nije dobro za dugoročne kontakte i saradnju“, pojašnjava Laković. Dodaje da je u interesu Crne Gore da razvije takva saradnju, da imaju aktivnu razmjenu podataka, zato što dosta heroina dolazi sa Kosova i ide preko Crne Gore prema zapadu. Smatraju da će kroz saradnju sa kosovskom policijom doći do značajnih informacija, ali i da će u narednom period planirati sa njima i neke zajedničke akcije.

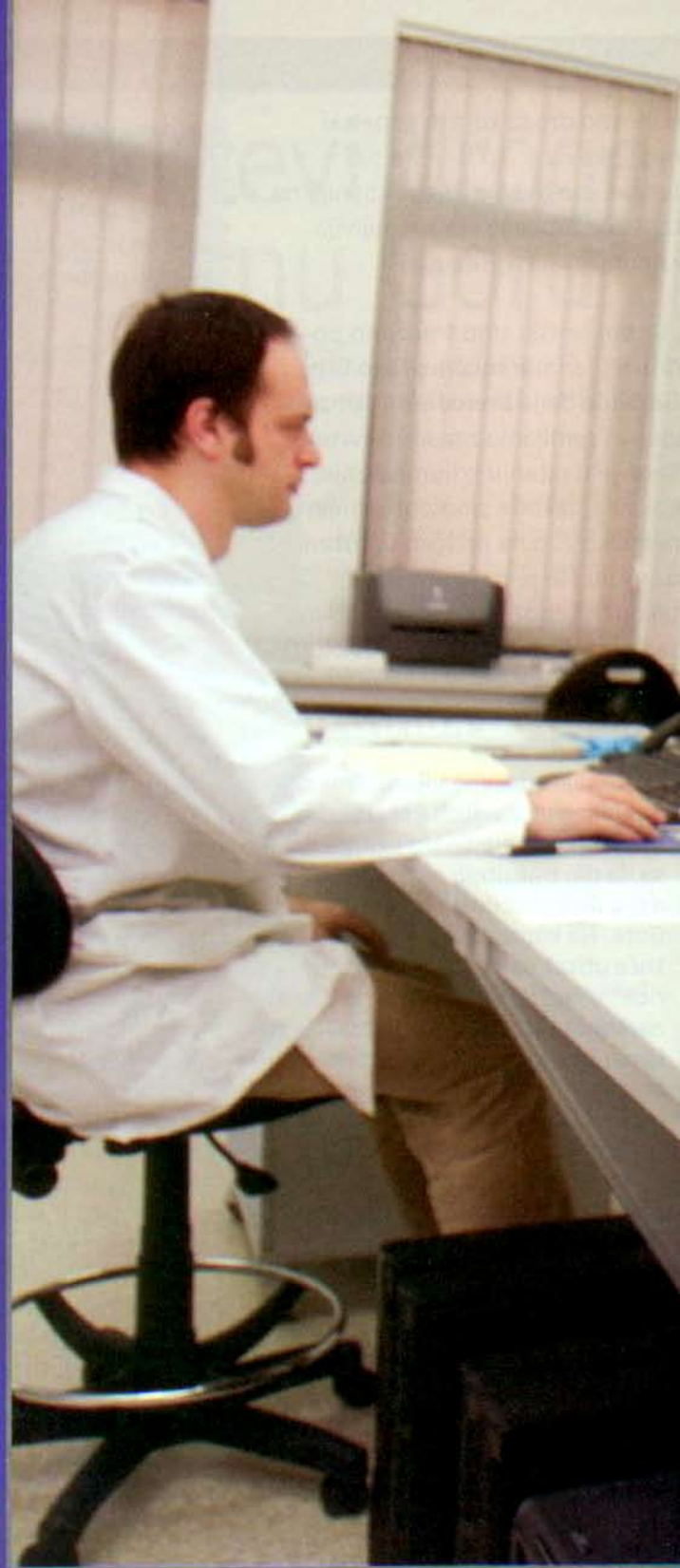
Potencirajući dobru saradnju sa svim zemljama bivše Jugoslavije, Laković kaže da je obostrana korektna razmjena prisutna i sa policijama Njemačke, Holandije, Belgije, Italije....a posebno sa skandinavskim zemljama - Švedskom, Norveškom, i Danskom.

SVE VIŠE SKANKA PO CRNOJ GORI:
Droga završila u policiji

„To je od nemjerljivog značaja, jer smo prepoznali da jednostavno sami ne možemo da uradimo mnogo. Svaka vrsta droge se proizvede negdje drugo, krijumčari se preko drugih zemalja, dođe u Crnu Goru, tu se raširi distribucija za uličnu prodaju ili ide dalje u tranzit.

Uvijek postoji taj međunarodni faktor u tom poslu. To je kod droga izraženije nego kod nekih drugih krivičnih djela, uvijek je neophodno i na međunarodnom planu razmjenjivati podatke“, smatra Laković. ■

Korak

**„BEZBJEDNOST“
U FORENZICKOM
CENTRU**

Piše:
Igor Perić

CRNA GORA

bliže svijetu

Bez primjene forenzičkih tehnika nije moguće odgovoriti na pitanja: ko je pucao, iz kojeg oružja, kako je počinjeno ubistvo, kako između više tragova odrediti glavnog osumnjičenog...

NEMOGUĆE je počiniti zločin a ne ostaviti trag, ključna je pretpostavka na kojoj se temelji forenzika. Od traga do dokaza koji će biti validan na sudu dug je put. Osnivanjem savremenog Forenzičkog centra (FC) u Danilovgradu Crna Gora je, u dobroj mjeri, ojačala šanse istražitelja-forenzika da dođu do istine o „mjestu zločina“, a time i dokaza koji će pravdu učiniti dostižnijom.

Prema riječima rukovodioca FC **Sretena Radonjića**, pozicija policije u prikupljanju relevantnih dokaza mnogo je bolja u odnosu na prije nekoliko godina, a time je i korist za pravosuđe nemjerljiva.

„Dobili smo reprezentativan objekat, sa opremom i tehnikom bez koje nema efikasne borbe protiv kriminala, kao ni efikasnog vođenja krivičnog postupka. Primjenom novih metoda rada, koje omogućavaju vrhunska tehika i kvalitetan kadar, uključujući i laboratoriju za DNK analize, FC će moći da brzo i tačno pruži potrebne odgovore koji se

potiču li bombe podmetnute na dva kraja države od istog trgovca eksplozivnim materijalom... To pored adekvatne opreme i laboratorije u kojima se do istine stiže komparativnim mikroskopima, IC spektrometrijom, DNK analizom, automatskim sistemom upoređivanja otisaka prstiju, podrazumijeva i školovan i obučen kadar koji je ključna karika.

„Za obavljanje složenih i stručnih poslova, u Forenzičkom centru zaposleno je 39 službenika različitih stručnih profila i nivoa obrazovanja. Među njima 24 je sa visokim stručnim obrazovanjem, uključujući i dva magistra (molekularne biologije i hemije), koji će uskoro braniti doktorate iz ovih oblasti. Šest službenika je sa višim i srednjim specijalizovanim policijskim školama, četiri hemijska tehničara i pet pripravnika sa visokom stručnom spremom“, navodi Radonjić.

Reforma u tri faze

Izgradnja Forenzičkog centra u Danilovgradu bila je završna faza reforme u oblasti poboljšanja standarda i kapaciteta kriminalističke tehnike crnogorske policije sprovedene u nekoliko etapa. Prije četiri godine uz podršku OEBS-a, napravljen je presjek stanja i procijenjeno da ne postoje odgovarajući uslovi za rad. Oprema nije mogla na adekvatan način odgovoriti savremenim zahtjevima vještačenja mikro tragova. Uz podršku vlada Norveške, Švedske i SAD (posredstvom ICITAP-a) realizovan je prvo projekat opremanja Centra za kriminalističku tehniku, kao i edukacije kadrova. Uporedo, Švedski policijski bord pomogao je realizaciju projekata unapređenja kapaciteta lokalnih jedinica za obradu lica mjesta, a završna faza bila je izgradnja objekta FC na više od 3.500 kvadratnih metara, sredstvima Vlade Crne Gore i Evropske agencije za rekonstrukciju. Izvođač radova bila je austrijska ALPINA.

odnose na tumačenja i vještačenje materijalnih tragova sa mjesta izvršenja nekog krivičnog djela, kaže Radonjić za „Bezbjednost“.

Kako ističe, zahtjeve za vještačenje nije potrebno slati u specijalizovane ustanove u inostranstvo, što je do sada stvaralo velike poteškoće, kako u procesnom smislu, tako i u smislu brzine, operativnosti, efikasnosti, ali i velikih troškova jer su, redovno, komplikovani predmeti prosljeđivani na adrese stranih centara—od Beograda, preko Ljubljane do Visbadena...

Konkretno, bez primjene forenzičkih tehnika i metoda nije moguće odgovoriti na pitanja: ko je pucao, iz kojeg oružja, kako je počinjeno ubistvo ili silovanje, kako između više tragova odrediti glavnog osumnjičenog, šta je izazvalo požar, da li su rukopis ili pečat na dokumentu falsifikovani,

Od „metka do lokomotive“

Ključna prednost danilovgradskog FC u odnosu na slične ustanove u regionu je što na jednom mjestu obuhvata sve kriminalističko-tehničke, odnosno forenzičke kapacitete potrebne za rad policije.

FC je opremljen za vještačenja i ispitivanja „od metka do lokomotive“. Rad je podijeljen u nekoliko grupa. Jedna od njih je i Grupa za balistička ispitivanja. U opisu posla stručnjaka koji se bave tom vrstom ispitivanja je utvrđivanje ispravnosti i tehničkih karakteristika vatrenog oružja, ispitivanje čaura i projektila pronađenih na mjestu krivičnog djela, određivanje balističke putanje projektila... Grupa za daktiloskopska ispitivanja obavlja takozvanu obradu tragova papilarnih linija koje prikupljaju ekipe za

uviđaj na terenu. Komparacija se obavlja upotrebom AFIS sistema za automatsku pretragu. Tragovi se upoređuju s bazom podataka registrovanih izvršilaca krivičnih djela. Otisci prstiju novoregistrovanih kriminalaca upoređuju se i sa zbirkom neidentifikovanih tragova otisaka.

Posebna grupa u okviru Forenzičkog centra zadužena je za ispitivanje rukopisa i dokumenata. Eksperti - grafolozi analizom rukopisa utvrđuju da li neki dokument, odnosno rukopis, pripada određenoj osobi. Takođe, vještače se i pečati, štambilji i suvi žigovi. Moguća je identifikacija pisaćih mašina, provjera novčanica, putnih isprava, ličnih karata, vozačkih i saobraćajnih dozvola, viza, testamenta i raznih ugovora.

Širok spektar različitih ispitivanja od otisaka obuće, tragova ruku u rukavicama, pneumatika, alata, uništenih i prepravljenih oznaka na vozilima (broj šasije, motora) i oružju opis je posla Grupe za mehanoskopska ispitivanja. Može se utvrditi recimo da li je vozač uopšte dao žmigavac čak i onda ako je sijalica polomljena.

Baza sa 400.000 jedinjenja

U Forenzičkom centru obavljaju se i hemijska ispitivanja droga, požara, eksploziva i nepoznatih materija. Kvantita-

DNK zona

Dok su neki sadržaji Forenzičkog centra ranije postojali u okviru Odsjeka za krim-tehniku Uprave policije, ključna novina je moderno opremljena laboratorija za DNK ispitivanja. Ona će zvanično startovati s radom nakon što eksperti iz Sjedinjenih Američkih Država sprovedu tromjesečnu obuku i edukaciju kadrova, kako bi naši stručnjaci dobili sertifikate za samostalan rad. U planu je da se pored standardnih analiza jedarne DNK rade i analize mitohondrijalne DNK, koje će uz druge vidove bioloških analiza (obrada uzoraka krvi i morfologija humane dlake) svrstati ovu laboratoriju u red najsavremenijih u ovoj oblasti. Prema riječima Sandre Kovačević, magistra molekularne biologije, koja je rukovodilac Grupe, za razliku od ostalih sektora u zgradi, ovaj prostor od 320 kvadratnih metara dizajniran je naknadno po instrukcijama stručnjaka, kako bi na najbolji način bio ispoštovan logičan slijed operacija i analiza koje se obavljaju. Dio pripada tzv. "čistim sobama" koje se, shodno najvišim standardima za ovaj tip laboratorija, karakterišu nad- i podpristicima, izmjenom kompletnog

vazduha iz laboratorija pročišćenog kroz hepa filtere, specijalnim antistatik podlogama, "air-lockovima i drugim mjerama predostrožnosti radi sprječavanja kontaminacije. Sektor se sastoji od prostorija za prijem i opremanje tragova s elektronskom kontrolom pristupa, zatim pre „PCR“ i post „PCR“ zona, laboratorija za pripremu reagenasa, analitičke soba s bazom DNK profila i kancelarijskih prostorija. Kako nam je objasnila sagovornica, PCR je engleska skraćenica koja označava lančanu reakciju polimeraze. Prevedeno - to je metoda kojom se vještački umnožava ciljna sekvenca DNK molekula i omogućava stvaranje velikog broja kopija koristeći mali početni uzorak. U slučaju forenzičkih DNK analiza umnožava se, zavisno od tipa STR kita koji se koristi, 10-16 polimorfnih genskih markera, čijom se genotipizacijom dobija DNK profil. U praksi to znači da se iz samo nekoliko ćelija može dobiti željeni rezultat. U pre PCR zoni su laboratorija za PCR pripremu, pregled tragova, DNK izolaciju iz kontaktnih tragova (tragova sa malom količinom DNK), zatim prostor za izolaciju tragova iz

tjelesnih tečnosti, te izolovanje mitohondrijalne i DNK iz kostiju. Posebno je odvojen prostor za obradu nespornih uzoraka. Poklapanjem DNK profila dobijenog na biološkom tragu uzetom sa lica mjesta izvršenja krivičnog djela, i DNK profila nesporno uzetog uzorka određene osobe, dobija se identifikacija onoga koji je taj biološki trag ostavio. Na taj način DNK dokaz omogućava rekonstrukciju događaja i okolnosti koje mogu da pomognu u rasvjetljavanju krivičnih djela. Post PCR zona sadrži odvojene laboratorije za amplifikaciju (umnožavanje) i kapilarnu elektroforezu (uređaj koji kao krajnji rezultat daje prikaz DNK profila sa numeričkim vrijednostima) sa mogućnošću procesuiranja velikog broja uzoraka. Kovačević ističe da su svi računari umreženi u laboratorijski informacioni menadžment sistem. - Time je moguće evidentirati svaki korak -od prijema traga, preko niza analitičkih procedura do dobijanja DNK profila. Sistem podržava i obilježavanje uzoraka bar kodovima čime se izbjegava mogućnost ljudske greške u analizama.

samo jednog vlakna, vlasi ili zrna detektuje o kojem se materijalu ili jedinjenju radi.

„Parafinska rukavica“ ili vještačenje tragova bakra prilikom ispaljenja metka asocijacija su za oblast kojom se bavi Grupa za hemijska ispitivanja čestica vatrenog oružja, utvrđivanje daljine pucanja, ispitivanje kontaktnih i mikrotragova. Ova linija rada ispituje prisustvo baruta na šakama, odjevnim predmetima osumnjičenih i oštećenih. Na taj način se utvrđuje da li su pucali i s koje udaljenosti. Slično, ispituju se tragovi pojedine vrste eksploziva.

Eksplozivi su u „opisu posla“ i Grupe za utvrđivanje uzoraka požara i eksplozija. Tu proučavaju nastanak požara i eksplozija i identifikaciju različitih sredstava od kojih su mogli nastati. Stručnjaci ove grupe ispituju elektroinstalacije koje su često uzrok požara, zatim eksplozivna sredstva, način aktiviranja i njihovu razornu moć. Grupa za koordinaciju i obavljanje

uviđaja, standardizaciju opreme za uviđaje i nadzor i kontrolu krim-tehnike u područnim jedinicama policije pruža stručnu pomoć ekipama za uviđaje na terenu i učestvuje u vršenju uviđaja najtežih delikata.

Posebna ekipa u FC zadužena je za digitalnu obradu, audio, video i foto tehniku. Njen zadatak je da analizira video zapise nadzora s mjesta krivičnog djela, izradu fotografija za potrebe Forenzičkog centra. Povezivanjem sa ispostavama optičkim kablom biće moguća izrada svih fotografija za potrebe policije. Sve linije rada imaju za cilj da obezbijede dokazni materijal za forenzičku analitiku, odnosno analizu rezultata vještačenja i, na propisan način, dalju distribuciju dokaznog materijala prema podnosiocima zahtjeva. To je posao Grupe za forenzičku analitiku i dokaze.

tivna i kvalitativna ispitivanja sprovode se na najsavremenijim uređajima koji memorišu elektronski zapis snimljenog uzorka. Baza sa oko 400.000 jedinjenja omogućava visok procenat identifikacije, navode u Centru.

Ilustracije radi, kvantitativnom identifikacijom opojnih droga i eksploziva moguće je međusobno povezati dva ili više uzoraka oduzetih od različitih osoba i na sudu dokazati da potiču od istog izvora. Posebni uređaj u stanju je da iz

„Nakon realizacije ovog značajnog projekta, u koji je, uz podršku donatora, uloženo blizu 6,5 miliona eura, siguran sam da možemo brzo postati i regionalni forenzički centar pružati usluge pojedinih vještačenja po zahtjevu drugih država iz okruženja“, zaključuje Radonjić.

Dostignuti nivo organizacije i opremljenosti, ističu u FC, biće i preduslov za prijem u Evropsko udruženje forenzičkih instituta (ENFSI), dobijanje odgovarajućih standarda kvaliteta i akreditaciju samih laboratorija. ■

Departures

Moscow	Niš	Zürich
Ljubljana	Roma	St. Petersburg
Paris	Vienna	London
Belgrade	Frankfurt	Milano

Booking

19804

www.montenegroairlines.com

Do tajnih podataka uz stroge provjere

Piše:
Dušica
Tomović

Prema zakonu, osobe koje mogu da imaju uvid u tajne podatke bez dozvole su predsjednici države, Skupštine i Vlade, starješine organa državne uprave nadležnih za unutrašnje poslove, inostrane poslove, poslove finansija i poslove odbrane, državni tužilac i predsjednik Vrhovnog suda

U DIREKCIJI za zaštitu tajnih podataka u toku su aktivnosti za izdavanje sertifikata za pristup tajnim podacima koje Crna Gora razmjenjuje sa NATO-om, ali i izdavanje dozvola za pristup podacima državnim službenicima kojima je u njihovom radu potreban pristup povjerljivim informacijama.

Direktor Direkcije za zaštitu podataka **Savo Vučinić** za magazin „Bezbjednost“ kaže da sigurna razmjena tajnih podataka nije samo uslov za NATO integracije, već i za intenzivniju regionalnu saradnju, ali i za članstvo u EU. Zato su u nove propise koji regulišu tu oblast u Crnoj Gori uključeni kako NATO, tako i propisi koji važe u EU, kada se radi o povjerljivim informacijama.

»Da ne dođemo u situaciju da vrlo brzo, kako budu odmicali pregovori sa EU mijenjamo uredbe i uvodimo nove procedure. Zato je sve to obuhvaćeno postojećim propisima«, naveo je Vučinić.

Pojašnjavajući ulogu Direkcije za zaštitu tajnih podataka i Centralnog registra kao sastavnog dijela direkcije, Vučinić je rekao da je Centralni registar, figurativno rečeno, »poštansko sanduče« koje prima, evidentira, čuva i dostavlja tajne podatke krajnjim korisnicima koji ispunjavaju uslove za njihovo bezbjedno korišćenje.

Prema Zakonu o tajnosti podataka koji je usvojen početkom prošle godine, nadležnosti Direkcije se odnose na razmjenu tajnih podataka, primjenu standarda, planiranje i ostvarivanje međunarodne saradnje u zaštiti tajnih podataka.

U septembru prošle godine krenulo se sa konkretnim poslovima uspostavljanja sistema tajnih podataka i donijet je set podzakonskih akata koji regulišu tu materiju, a koji su bili jedan od uslova za sertifikaciju Sporazuma o bezbjednosti informacija sa NATO-om. Donijet je i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije u kojoj je trenutno zaposleno šest službenika, a popunjavanje tog organa projektovano je tako da do kraja 2010. godine bude 14 zaposlenih. Novi sistem određivanja i označavanja tajnih podataka Usvajanjem novih propisa i osnivanjem Direkcije, u Crnoj Gori je stupio na snagu i novi sistem određivanja i označavanja podataka. Vučinić napominje da su državni organi već počeli da sprovode novi sistem određivanja i označavanja, ali i evidentiranja povjerljivih informacija. Direkcija vodi poslove razmjene tajnih podataka označenih stepenima tajnosti – interno, povjerljivo, tajno i

strogo tajno. Oznaku »strogo tajno« na dokumentu mogu odrediti samo predsjednici države, Vlade, Skupštine, članovi Vlade, direktor Uprave policije i ANB, direktor Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, državni tužilac i predsjednik Vrhovnog suda. »Procedura je takva da upravo oni, i starješine drugih organa mogu ovlastiti lica za određivanje tajnosti podataka nižim stepenom tajnosti«, kazao je Vučinić. Stepen »strogo tajno« se određuje za podatke čije bi otkrivanje ugrozilo ili nanijelo neotklonjive štetne posljedice za bezbjednost i interese Crne Gore. Za pristup tajnim podacima stepena »interno« nije potrebna dozvola, ona se izdaje samo za više stepene tajnosti. Ipak, dodaje on, državni organi moraju da zadovolje uslove za prihvatanje, skladištenje i prijem takvih podataka. To se uglavnom odnosi na potrebu nadzora, čuvarske službe, ali su to mnogo niži kriterijumi nego za čuvanje i skladištenje podataka koji nose više stepene tajnosti.

IMAJU UVID U PODATKE:

Milo Đukanović, Ranko Krivokapić i Filip Vujanović

Stroga procedura za dozvole

Najavljujući da je u toku veliki posao u Direkciji oko izdavanja dozvola za pristup tajnim podacima, Vučinić je kazao da zahtjevi stižu iz skoro svih državnih organa.

Prethodno je usvojeno nekoliko uredbi, donijet je i Pravilnik o obliku i sadržini dozvola za pristup tajnim podacima.

»Donošenjem tog pravilnika stekli su se uslovi da Direkcija počne sa izdavanjem dozvola«, pojasnio je Vučinić. Procedura podrazumijeva, pojašanjva sagovornik magazina »Bezbjednost«, da starješina organa za svog službenika podnosi zahtjev Direkciji, uz određenu dokumentaciju koja je propisana zakonom. Nakon toga, ANB sprovodi bezbjednosne provjere tih lica, koje mogu trajati i do šest mjeseci. Po dobijanju preporuke iz ANB, Direkcija izdaje dozvolu. Vučinić pojašanjva da podaci koji su u posjedu Direkcije nijesu samo oni koji se odnose na odbranu, već po definiciji iz zakona, to su svi oni podaci čijim bi otkrivanjem „nepozvanom licu nastupile ili mogle nastupiti štetne posljedice za bezbjednost Crne Gore“, ili za njene političke ili ekonomske interese, a koje se odnose na javnu bezbjednost, inostrane poslove, obavještajnu i bezbjednosnu djelatnost državnih organa Crne

PREDSJEDNICI VRHOVNOG SUDA DOSTUPNI TAJNI PODACI:
Vesna Medenica

Gore, naučne, istraživačke, tehnološke, ekonomske i finansijske interese države u oblastima odbrane... Prema zakonu, osobe koje mogu da imaju uvid u tajne podatke bez dozvole su predsjednici države, Skupštine, Vlade, starješine organa državne uprave nadležnih za unutrašnje poslove, inostrane poslove, poslove finansija i poslove odbrane, državni tužilac i predsjednik Vrhovnog suda.

Vučinić pojašanjva da osim u tim slučajevima, zaposleni kojima je za vršenje njihovih poslova potreban pristup tajnim podacima, moraju imati dozvole.

»Dozvola je preduslov za pristup tajnom podatku, čak i ako je lično naslovljen na korisnika«, dodao je on.

Dosta posla i u ovoj godini

Direkcija za zaštitu tajnih podataka planira brojne aktivnosti u narednom periodu, prije svega useljenje u nove prostorije. One moraju da budu u bezbjednosnoj zoni drugog stepena, i zadovoljavati sve međunarodne bezbjednosne standarde.

Programom rada Vlade, Direkcija će u saradnji sa Ministarstvom odbrane pripremiti Nacionalnu strategiju informacione bezbjednosti.

»To je naredna faza koja se tiče elektronskog prenosa povjerljivih podataka, njihovog skladištenja, rukovanja...

Oblast se uređuje na nivou države, a nosilac posla je Direkcija«; kazao je Vučinić, i dodao da će za implementaciji novih propisa biti potrebno i doraditi Zakon o tajnosti podataka. Takođe, planirano je i donošenje uredbe o mjerama informatičke zaštite tajnih podataka, uredbe o posebnim mjerama zaštita tajnih podataka od značaja za odbranu, ali i uredba o načinu vršenja i sadržaju unutrašnje kontrole nad sprovođenjem mjera zaštita tajnih podataka.

»Uredba o unutrašnjoj kontroli je prva stepenica koja omogućava da se u državnim organima povede adekvatna briga o tajnim podacima, da ne dođe do neki incidenata ili zloupotreba. Drugi nivo zaštite će sprovesti Direkcija, a tokom ove godine će biti ustanovljena inspeksijska služba, koja će se brinuti o implemtaciji procedura oko tajnih podataka«, najavio je Vučinić.

Osim toga, uskoro se očekuje i realizacija aktivnosti na osnovu plana obuke obveznika primjene zakona, odnosno onih koji stvaraju ili koriste tajne podatke. Ta aktivnost, dodaje Vučinić, sprovodiće se u saradnji sa Upravom za kadrove.

»Cilj nam je da se prvo podigne svijest o tome šta je tajni podatak, način postupanja sa tajnim podacima i kakve sve konsekvence može izazvati njegovo neovlašćeno otkrivanje« kazao je on.

Počela razmjena tajnih podataka sa NATO

Nakon sertifikacije Sporazuma o bezbjednosti informacija u novembru prošle godine, počela je i razmjena tajnih podataka sa NATO-om. Prema dosadašnjem iskustvu, ali i praksi dugih zemalja, oko 80 odsto podataka koji se razmjenjuju sa Alijansom odnosi se na sistem odbrane.

»Što se tiče NATO-a, sertifikovano je do i uključujući nivo »tajno«. To je najveći mogući stepen dostupnosti povjerljivih podataka za zemlje koje nijesu članice NATO-a«, pojasnio je Vučinić. Prvi sertifikati koje je izdala Direkcija za korišćenje povjerljivih infomacija koje se razmjenjuju sa NATO-om izdati su svim članovima crnogorske Misije pri tom savezu u Briselu.

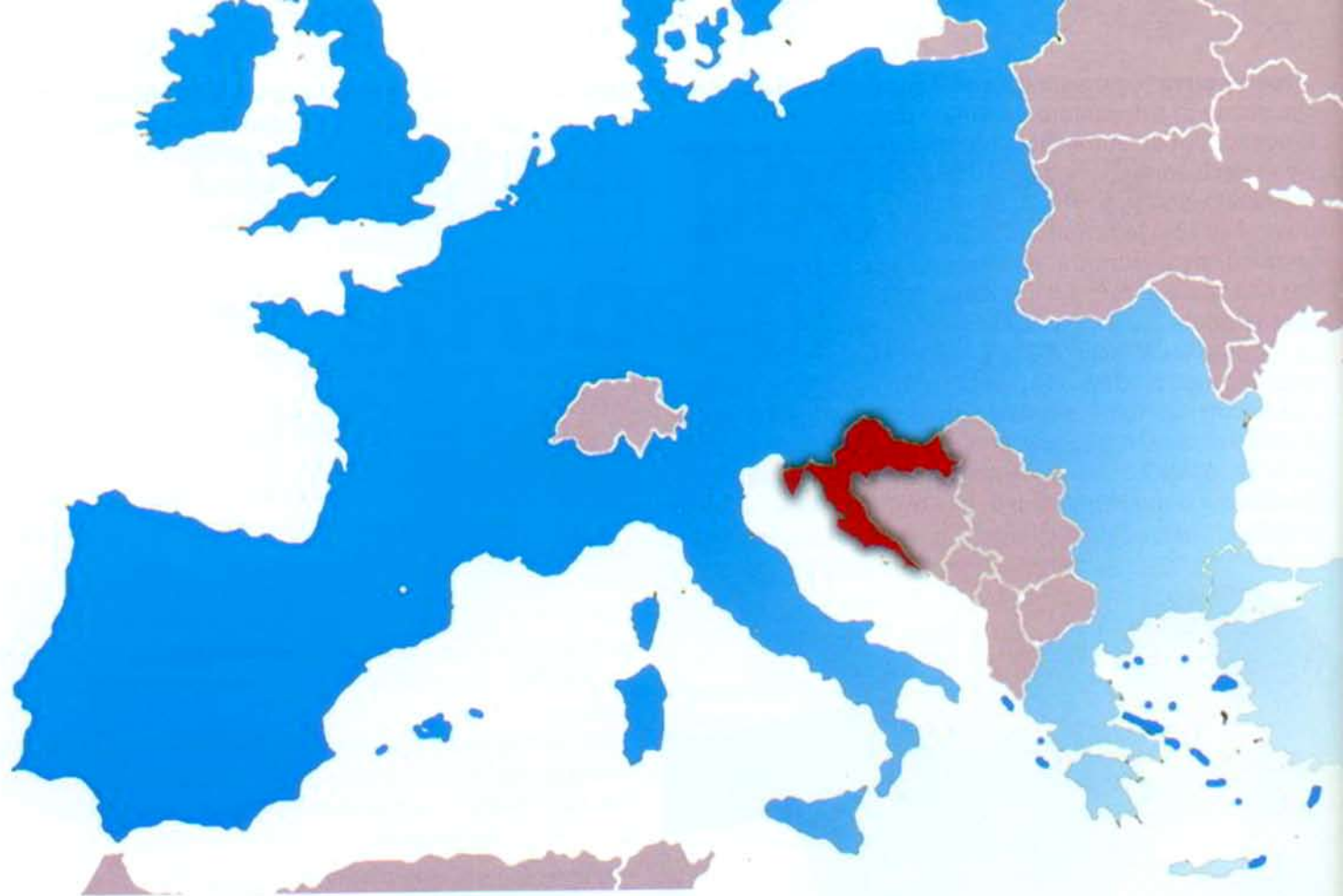
Krenulo se sa izdavanjem sertifikata zaposlenima i u drugim državnim resorima, posebno resorima iz oblasti odbrane i bezbjednosti.

»Ti sertifikati će, takođe, omogućavati našim službenicima nesmetano učešće na konferencijama, vojnim vježbama, i drugim NATO aktivnostima za koje se traži određeni stepen povjerljivosti. Ranije je bilo problema u realizaciji tih aktivnosti«, kazao je Vučinić.

Zasada, svi tajni podaci, čak i oni iz NATO-a, prvo Direkciji pa i krajnjem korisniku u nekom državnim resoru uručuju se lično, po principu kurirske dostave.

Osim toga, tokom prošle godine u dijelu koji se odnosi na dostizanje NATO standarda predviđenih IPAP-om, Direkcija je ostvarila više od 90 odsto predviđenih aktivnosti.

„To je respektabilan uspjeh u oblasti zaštite tajnih podataka, a što je NATO potvrdio sertifikacijom Sporazuma o bezbjednosti informacija“, kazao je Vučinić. ■

Hrvatska u EU preko Ljubljane

Piše: **Sanja Prelević**

Analitičari smatraju da je opravdana pažnja koje pitanje aktuelnog sukoba Ljubljane i Zagreba dobija u Beogradu, ali i u Podgorici, pošto bi način rješavanja graničnih neriješenih pitanja Slovenije i Hrvatske mogao biti model za utvrđivanje pojedinih spornih graničnih pojasa Hrvatske u budućnosti - na Dunavu prema Srbiji, odnosno na Prevlaci prema Crnoj Gori

NAKON što je Slovenija na decembarskoj pristupnoj konferenciji blokirala Hrvatsku u otvaranju novih pregovaračkih poglavlja za ulazak u Uniju, zbog sporne dokumentacije koju je Hrvatska priložila, a prema kojoj se, ubijeđena je Slovenija, preudicira još neutvrđena granica u Piranskom zalivu između te dvije države, odnosi Hrvatske i Slovenije glavna su tema ne samo slovenačke i hrvatske javnosti već, i medija na prostoru bivše Jugoslavije.

Analitičari smatraju da je opravdana pažnja koja to pitanje dobija u Beogradu, ali i u Podgorici pošto bi način rješavanja neriješenih graničnih pitanja Slovenije i Hrvatske

mogao biti model za utvrđivanje pojedinih spornih graničnih pojasa Hrvatske u budućnosti na Dunavu prema Srbiji odnosno na Prevlaci prema Crnoj Gori. Nakon objave o blokadi Hrvatske, političari prije svega u »lijepoj našoj« počeli su se ponašati kao mala djeca uvrijeđena što nisu dobila (zaslužen) sladoled. Dok su u Hrvatskoj pojedini (neuspješno) pozivali na blokadu slovenačkih proizvoda, u Sloveniji je jedan dio opozicionih političara (takođe neuspješno) razmatrao mogućnost organizovanja referenduma o ulasku Hrvatske u Uniju. Premijer Hrvatske **Ivo Sanader** danima se nije javljao na telefonske pozive slovenačkog premijera **Boruta Pahora**.

Slovenačka strana je željela, kako kaže Pahor, što prije sjesti za pregovarački sto. Tek kasnije za vrijeme rukometnog prvenstva Sanader je omekšao te pozvao Pahora na utakmicu, što je ovaj odbio uz obrazloženje da to nije pravo mjesto za razgovor. Nakon što su Hrvati uzeli srebro na svjetskom rukometnom prvenstvu, Sanader odobrovoljen, pozvao je Pahora, najavivši da je voljan za razgovor –rekao je i kad - najkasnije u roku od tri sedmice. Potezi Hrvatske, reklo bi se, za čuđenje su ako se zna da joj se žuri da završi pregovore za ulazak u EU što prije, najkasnije do kraja godine, što je i cilj Evropske komisije.

Umjesto da se intenzivno traže rješenja, u Hrvatskoj se prstom kao u krivca upire u Sloveniju. U najnovijem intervjuu hrvatski predsjednik **Stjepan Mesić** kaže: «Ako 26 država prihvata Hrvatsku, Slovenija je blokira, onda Slovenija zaustavlja proces evropskog približavanja i to je njena istorijska odgovornost».

Hrvatski premijer Ivo Sanader ističe da pitanje granice sa Slovenijom treba rješavati posebno i ne u sklopu pristupnih pregovora ka EU.

Hag ili Ahtisari

Hrvati prije svega traže da se problem granice rješava na međunarodnom sudu pravde u Hagu, dok slovenačka strana smatra da za takvo nešto više nema vremena, te da treba prihvatiti ponuđenu pomoć Evropske komisije.

I dok između Slovenije i Hrvatske zbog komunikacijskih šumova još uvijek nije potekla prava komunikacija u Briselu pokušavaju da razmrse »balkanske čvorove« Nakon što je u jednom danu čuo šta imaju da kažu u Zagrebu i u Ljubljani, Evropski komesar za proširenje **Oli Ren** dao je predlog o prevazilaženju kamena spoticanja koji punih 18 godina truje odnose između te dvije zemlje.

Nekontaminirana javnost

Dok su se slovenački i hrvatski političari oštro odazvali na novonastale odnose između dvije zemlje, slovenačka javnost je ostala prilično umirena. Prema anketi slovenačkog dnevnog lista Dnevnik i televizije POP tv, Slovenci odgovornost za zaoštrene odnose pripisuju isključivo Hrvatskoj. Čak 70% smatra da nije potrebno raspisavati referendum o ulasku Hrvatske u Uniju. Zahlađenje u međudržavnim odnosima na vlastitoj koži osjetilo je svega 8,5 anketiranih.

Predlaže se formiranje grupe za medijaciju koju bi vodio nekadašnji finski predsjednik i dobitnik Nobelove nagrade za mir **Marti Ahtisari**.

Ahtisari, poznat po taktiziranju s kojim mu je uspijevalo riješavati konflikte po svijetu, izjavio je da ukoliko prihvati ulogu posrednika od država zahtijeva garanciju, da će prihvatiti njegove odluke i predloge.

HRVATI TRAŽE DA SE PROBLEM GRANICE RJEŠAVA U HAGU:
Zagreb

REGION

Do granice bez rata

Slovenija i Hrvatska se o utvrđivanju državne granice na kopnu i moru neuspješno dogovaraju već 18 godina, ipak pri tome nijesu nikakav evropski izuzetak. Morsku granicu između Rumunije i Ukrajine je tek trećeg februara ove godine odredio međunarodni sud u Hagu, dok je u sporu sa susjedima skoro polovina članica EU. Na kopnu najviše problema, sa Turskom ima Kipar. Neki granični sporovi u EU imaju i 200 godina stare korijene. Nijedna od tri baltičke zemlje koje su u EU ušle istovremeno sa Slovenijom prije pet godina, nemaju u cjelosti uređene granice, iako su njihove državne granice istovremeno i spoljašne granice EU. Tako ratifikovan granični sporazum sa Moskvom ima samo Litvanija.

Dok u Briselu smatraju da bi Ahtisarijev autoritet pripomogao da se spor riješi, krajnji dogovor o formiranju tročlane pregovaračke grupe još uvijek nije postignut.

U međuvremenu predstavnici slovenačke vlade i premijer Borut Pahor, koji zbog privredne krize putuje isključivo redovnim avionskim linijama, obilaze značajnije evropske centre. Pahoru je cilj obavijestiti evropske partnere o slovenačkim razlozima za blokadu Hrvatske. Tako se o Hrvatskoj razgovaralo proteklih dana i na čuvenoj Downing 10 sa britanskim

premijerom **Gordonom Braunom** ali i sa francuskim predsjednikom **Nikolasom Sarkozyjem**. U Češkoj, predsjedavajućoj EU stavove svoje države objašnava Samuel Žbogar, slovenački šef diplomatije. Žbogar podržava najnoviji predlog Evropske komisije, jer, kako sam kaže, ujedinjuje politički i pravni dio problema. »Pravnik sam, vjerujem u pravno rješenje« Na konferenciji o bezbjednosti u Minhenu Žbogar se u subotu, kako su prenijeli slovenački mediji, sreo i sa hrvatskim kolegom **Gordanom Jandrokovićem**, te su, kako je kazao »razmijenili telefonske brojeve«, dogovorili se za sastanak ali bez datuma. Gluvim telefonima doprinose i pristrasni mediji koji kao da su izgubili kompas pa pojedini koji pišu o hrvatskom neprihvatanju medijacije kao da preuzimaju ulogu političara u rješavanju tog međudržavnog spora. Potvrda za to su i riječi slovenačkog ministra spoljnih poslova Samuela Žbogara koji kaže da se u medijima stvorila slika da Hrvatska nije nipošto za medijaciju, dok je Slovenija podržava. »Hrvatska pregovara sa komisijom, nisam siguran da je odbila tu inicijativu« dodao je Žbogar.

snagu 1. januara 2008 godine, a prema kojima je Sloveniji potpuno blokiran izlaz na otvoreno more. Uz pritisak EU, taj državni akt Sanader je kao u nekom političkom pokeru privremeno zamrznuo, ali ga nije u potpunosti povukao. Zbog svih tih poteza svojih susjeda, reklo bi se potiče nepovjerenje slovenačke strane u dalje pregovore sa Hrvatskom, bez prisustva treće strane.

Granicu na moru pokušavala je posljednjih godinu i po da utvrdi i mješovita komisija stručnjaka sa hrvatske i slovenačke strane. Međutim, komisija je uspjela jedino da uskladi stavove o tome koji je datum bitan za određivanje zajedničke granice na kopnu i moru.

Granica između država je tamo gdje je bila 25 juna 1991. - saglasna je stručna javnost sa obje strane granice, ali ne i da li je predmet spora samo teritorijalno more ili i drugi morski pojasevi, te koje pravno tijelo treba da rješava spor... Tako je struka spor vratila visokim političarima. One trezvenije glave ističu da je nevažno da li će granica biti po sredini ili će dvije trećine zaliva dobiti Slovenija, pošto će to ionako biti uskoro dio istorije, kao što je sa

Piranski zaliv - gdje je granica?

Granica u Piranskom zalivu, problem aktuelan od osamostaljenja Slovenije i Hrvatske kao bivših republika SFRJ, smatraju analitičari pitanje je koje je trebalo riješiti odmah nakon proglašenja nezavisnosti. No, prvi vidni pomak u rješavanju tog spora postignut je tek 2001. godine sporazumom nazvanim jednostavno Drnovšek-Račan, prema imenima tadašnjih premijera Slovenije i Hrvatske koji su postigli rješenje zadovoljavajuće za Sloveniju ali ne i dovoljno dobro za Hrvatsku kako se kasnije pokazalo. Prema tom sporazumu, koji mada potpisan nikada nije ratifikovan ispoštovan je zahtjev Slovenije, da zadrži teritorijalni pristup na otvoreno more i želju Hrvatske da naslijedi granicu nekadašnje SFRJ sa Italijom. Kasnije se tog sporazuma odrekla Sanaderova vlada, nazivajući ga štetnim za Hrvatsku jer se tim dokumentom navodno Sloveniji poklanja dio hrvatskog teritorijalnog mora. Hrvati su kasnije sve češće počeli da zastupaju tezu da granicu na moru treba da utvrdi Međunarodni sud pravde u Hagu. Istovremeno pripremili su nove propise o uspostavljanju ekološko-ribolovne zone na Jadranu, koji su stupili na

granicom između Gorice na italijanskoj i Nove Gorice na slovenačkoj strani. Takvih koji na taj način razmišljaju je za sada malo. Na hrvatskoj strani od tog međudržavnog problema je Sanaderova desničarski usmjerena vlada, napravila glavno patriotsko pitanje, što ilustruju i riječi potpredsjednice hrvatske vlade **Jadranke Kosor** u njenom najnovijem intervjuu »Hrvatska za ulazak u EU neće žrtvovati ni dijelić svoje teritorije«.

Pojedini analitičari poput profesora sa zagrebačkog Fakulteta za političke nauke Damira Grubiše koji pokušava neopterećeno da razmišlja o hrvatsko-slovenačkom sporu smatra da je u Hrvatskoj na snazi »makijavelistički princip« Kada imaš probleme kod kuće, izmisliš spoljni problem. Pažnja državljana se okrene spoljnom problemu, pojavi se homogenizacija, i ti koji su na vlasti se lakše održe pošto imaju spoljnog protivnika koji »nas« plaši. Grubiša smatra da je taj probem simboličke prirode, istovremeno i apsurdan jer kad Hrvatska uđe u Evropsku Uniju granica više nema, one se brišu«.

To je inače i glavna namjena Evropske unije, što »nagluve« strane u ovom trenutku ne žele ili neće da vide. ■

Zatišje pred buru?

Piše:
prof dr
Lidija Čehulić
Vukadinović

NEŠTO se čudno događa u NATO-u. Za otprilike mjesec dana taj najmoćniji, najsnažniji, najbogatiji, teritorijalno najrasprostranjeniji, najbrojniji političko-vojni savez modernih, finansijski jakih, razvijenih, demokratskih država proslaviće svoj 60-ti rođendan. Prvi put, čelnici saveza koji se jedini na bezbjednosnom planu pokušava adekvatno nositi, kako sa još uvijek prisutnim tzv. hard izazovima, tako i sa sve dominantnijim tzv. soft izazovima bezbjednosti i stabilnosti u savremenoj međunarodnoj zajednici, sastaje se paralelno u dvije članice Saveza. Naime, ovogodišnji svečani samit NATO-a istovremeno će se održavati u Baden-Badenu i Kelu u Njemačkoj, te Strazburu u Francuskoj, 3. i 4. aprila. Simbolika odabira mjesta radnog i slavljeničkog dijela samita te datum njegovog održavanja poznavajocima euroatlantizma više su nego jasni.

Ono što je na prvi pogled zbunjujuće je činjenica da nema velikih, pompeznih najava, za NATO ipak važnog događaja. Bilo bi naivno misliti da administracija i čelnici Saveza ne pripremaju predstojeći radno-slavljenički samit. No, očigledno se sve odvija daleko od očiju i ušiju javnosti, medija, ali i eksperata koji analiziraju i prate Savez. Bezbjednosno - tehnički razlozi svakako nijesu dominantan uzrok toge

Zapadni Balkan ne mora se plašiti predstojećeg samita u Strazburu/Kelu. Integracija svih zemalja te turbulentne regije Starog kontinenta odavno je definisana kao strategijsko-politički NATO-ov cilj. Možda brzinom kojom se taj cilj ostvaruje nisu podjednako zadovoljne sve zemlje regije. Osim Kosova, sve države imaju neki oblik institucionalne povezanosti sa NATO-om. Uključenje Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije u Jadransku inicijativu dokaz su da ni SAD ne ispušta regiju iz vida

Ugovor o Sjevernoatlantskom savezu potpisan je 4. aprila 1949. godine, prvo sjedište NATO-a bilo je u Parizu (Francuska), a hladnoratovska i posthladnoratovska istorija bilateralnih francusko-njemačkih odnosa imala je značajno mjesto i uticaj na unutrašnju strukturu odnosa organizacije NATO, ali i njenu strategiju. Danas ponovo francusko-njemačka osovina pokušava biti svojevrsna lokomotiva kako razvoja zajedničke spoljne i bezbjednosne politike Evropske unije, tako i jačanja kredibiliteta i efikasnosti evropskog stuba evroatlantskog savezništva.

Ono što je na prvi pogled zbunjujuće je činjenica da nema velikih, pompeznih najava, budimo objektivni i poštenu, za NATO ipak važnog događaja. Bilo bi naivno misliti da administracija i čelnici Saveza ne pripremaju predstojeći radno-slavljenički samit. No, očigledno se sve odvija daleko od očiju i ušiju javnosti, medija, ali i eksperata koji anal-

Baden-Baden

Kel

Strazbur

iziraju i prate Savez. Bezbjednosno-tehnički razlozi svakako nijesu dominantan uzrok toga.

Naime, još na prošlom samitu NATO-a u Bukureštu 2008. radošno se najavljivao samit 2009. godine za koji je Savez spremno otvorio i svoja vrata za prijem dvije nove postsocijalističke zemlje zapadnog Balkana, Albanije i Hrvatske u svoje punopravno članstvo. Osim toga, čelnici Saveza u Završnoj deklaraciji usvojenoj u Bukureštu predvidjeli su i predložili za dalju normativnu razradu ali i konkretnu operacionalizaciju još neke teme značajne za održivost, djelotvornost i kredibilitet Saveza.

Povratak Francuske u komandno-vojnu strukturu, usvajanje novog Strateškog koncepta, reorganizacija snaga za brzi odgovor, pronalaženje modela za osiguranje energetske sigurnosti te tzv. cyber-attacka, veća efikasnost u Afganistanu i Iraku, prioriteta su postavljeni u Bukureštu, a čiji su se odgovori očekivali na samitu u Strazburu i Kelu.

No, nedugo nakon Bukurešta čuju se i teze kako NATO danas preuzima sve više i više obveza (vojnog i ne-vojnog karaktera), a ni započete vlastite reforme ili preuzete međunarodne aktivnosti kvalitetom, kvantitetom i intenzitetom ne izvršava onako kako je sam predvidio. Generalni sekretar NATO-a na nedavno održanoj Parlamentarnoj skupštini u Valensiji prvi put u novom svjetskom poretku javno je govorio o zabrinjavajućem trendu pada popularnosti i gubljenja imidža Saveza u samim njegovim članicama te zatražio snažnije aktivnosti unutar Saveza za pridobijanje podrške, posebno mlade generacije.

Objektivne teškoće Saveza zakomplikovala je i međunarodna situacija. Povratak ojačane Rusije u vrh svjetske politike, energetska kriza, izraelska vojna agresija na palestinska područja, radikalni islamski fundamentalizam, sve intenzivnija nuklearizacija srednje razvijenih zemalja

Objektivne teškoće Saveza zakomplikovala je i međunarodna situacija. Povratak ojačane Rusije u vrh svjetske politike, energetska kriza, izraelska vojna agresija na palestinska područja, radikalni islamski fundamentalizam, sve intenzivnija nuklearizacija srednje razvijenih zemalja teritorijalno smještenih u već kriznim svjetskim područjima (Iran, Kina, Pakistan, Indija, Brazil, Sjeverna Koreja) rusko-francuske najave nove evropske sigurnosne arhitekture praćene osnivanjem KSOR- kolektivnih sila operativnog reagovanja (10. 000 vojnika Rusije, Tadžikistana, Kirgistana, Kazahstana, Uzbekistana, Armenije i Bjelorusije za vojne operacije i crisis management) te najnovija globalna finansijska kriza, kao da su otvorile oči uticajnim međunarodnim akterima koji se sada sve učestalije pozivaju na multilateralno globalno djelovanje

teritorijalno smještenih u već kriznim svjetskim područjima (Iran, Kina, Pakistan, Indija, Brazil, Sjeverna Koreja) rusko-francuske najave nove evropske sigurnosne arhitekture praćene osnivanjem KSOR- kolektivnih sila operativnog reagovanja (10. 000 vojnika Rusije, Tadžikistana, Kirgistana, Kazahstana, Uzbekistana, Armenije i Bjelorusije za vojne operacije i crisis management) te najnovija globalna finansijska kriza, kao da su otvorile oči uticajnim međunarodnim akterima koji se sada sve učestalije pozivaju na multilateralno globalno djelovanje.

Tako se u razgovorima o svjetskoj politici, čija je bezbjednost primarna dimenzija, NATO više ne doživljava kao svojevrsni svjetski policajac, koji može, mora i hoće riješiti sve međunarodne probleme. Tome je svakako doprinijela i smjena administracije u Bijeloj kući. Novi predsjednik SAD-a Obama, i ujedno vrhovni zapovjednik oružanih snaga najjače članice Saveza, neprestano obećava otklon od autoritarne,

krute konzervativne politike Bušove administracije u pravcu međunarodnog dijaloga, multilateralne suradnje i tolerancije različitosti. Na nedavno završenoj konferenciji o međunarodnoj bezbjednosti u Minhenu Sarkozy se pozivao na de Golov koncept slobodne, ujedinjene, prosperitetne, funkcionalno povezane međunarodne zajednice od Vankuvera do Vladivostoka; Schefer (NATO) i Solana (EU) govorili su o potrebi prevladavanja nepovjerenja spram Rusije, njemačka kancelarka Merkel 2009. godinu označila je kao lakmus test za međunarodnu saradnju.

Šta će se od svih tih velikih najava i ostvariti ostaje da se vidi. Bilo bi dobro da je to početak jedne nove faze međunarodnih odnosa, koji su nakon terorističkih napada od 2001. godine očitno zapali u krizu. Indikativno je što se promjena retorike događa upravo pred NATO-ov samit. No, treba napomenuti da je NATO, u svim svojim deklaracijama sa posthladnoratovskih samita, a posebno nakon 11.

septembra 2001, naglašavao i tražio jačanje svekolikih veza ne samo sa organizacijama koje mogu konkretnim vojnim, policijskim, mirovnim snagama pomoći ostvarenju mira (UN, EU, OSCE) već i sa najrazličitijim organizacijama, pokretima, udruženjima širom svijeta koje svaka na svoj način mogu doprinijeti savladavanju ugroza današnjeg modernog svijeta i ostvarenju stabilnosti i prosperiteta na lokalnoj, regionalnoj ili globalnoj sceni. U tim svojim traženjima NATO je, do sada, uglavnom ostajao usamljen.

saradnje u rješavanju nagomilanih najrazličitijih kriza savremenog svijeta.

Zapadni Balkan ne mora se plašiti predstojećeg samita u Strazburu/Kelu. Integracija svih zemalja te turbulentne regije Starog kontinenta odavno je definisana kao strateško-politički NATO-ov cilj. Možda brzinom kojom se taj cilj ostvaruje nijesu podjednako zadovoljne sve zemlje regije. Osim Kosova, sve države imaju neki oblik institucionalne povezanosti sa NATO-om. Uključenje Bosne i

Sa prošlog samita NATO

Gledano s tog aspekta, pomjeranje fokusa spoljnopolitičkih rasprava s NATO-a i na ostale aktere (pojedinačne države, grupe država, međunarodne organizacije) i krize svakako je dobro za Sjevernoatlantski savez. Još je bolje ako se i dnevni red predstojećeg samita NATO-a prilagođava tim novim realnostima savremenog svijeta. To svakako neće umanjiti vrijednost Alijanse. Upravo suprotno, s jedne strane omogućit će saveznicima da se primarno jače fokusiraju ipak na svoje glavne zadatke vezane uz bezbjednosni aspekt, a s druge, pokazat će savezničku institucionalnu fleksibilnost i sposobnost multilateralne

Hercegovine, Crne Gore i Srbije u Jadransku inicijativu, dokaz su da ni SAD ne ispušta regiju iz vida. Istina da NATO danas ne želi razgovarati o Kosovu (u smislu njegova približavanja Savezu) sve dok sve punopravne članice ne priznaju njegovu nezavisnost, ali s obzirom na to da je nezavisno Kosovo američki projekt, sasvim je sigurno da će u budućnosti i NATO početi razmišljati o njemu. Sve to zajedno pokazuje da je 60-ta godišnjica NATO-a prilika ne samo za slavlje, već da će to (možda) biti i početak nove faze djeovanja Sjevernoatlantskog saveza.

(Autorka je profesorica na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu)

Piše:
Prof. dr. Radovan
Vukadinović

Promjene, prije svega

Uz veliku Obaminu popularnost u Evropi, kao i obostrane želje za popravljanjem narušenih odnosa sigurno je da će i poremećeni ekonomski tokovi imati svog uticaja na proces približavanja Evrope i SAD. Postaje sve jasnije da razvijeni svijet u vremenima krize mora ići zajedno, te će to biti i jedan nov dokaz u prilog trajnosti evroatlantskih veza koje su snažnije od pitanja ko sjedi u Bijeloj kući

VAŠINGTON, viđen kao globalna prijestonica u posthladnoratovskom svijetu postao je glavno središte međunarodnih odnosa. Stoga je razumljivo da i smjena predsjednika u Bijeloj kući izaziva pojačan interes u svim djelovima svijeta, koji od novog predsjednika, u najmanju ruku očekuju promjene. A promjene, nakon dvostrukog Bušovog mandata i katastrofalno niskog rejtinga s kojim je napustio Vašington, sigurno da moraju biti svestrane i duboke. To se posebno odnosi na američku spoljnu politiku koja je u neokonzervativnom izdanju napravila čitav niz propusta i

koja je, istovremeno, dovela Ameriku na najnižu stepenicu popularnosti. Bušove posljednje godine nosile su grešku za greškom i teško bi bilo naći neki ozbiljniji segment međunarodnih odnosa koji je tom politikom ostao netaknut. Od novog predsjednika, na osnovu njegovih predizbornih izjava, sada se očekuje: nov pravac američkog djelovanja, promjena političkih odluka i postupno stvaranje novog imidža Amerike kao snažne i demokratske države koja može služiti kao uzor drugima. Svjetska recesiona kretanja, kao i sve snažniji povici za ekonomskim nacionalizmom

stvaraju specifičan okvir u kom treba projektovati tu novu ulogu demokratske Amerike i njene nove poteze.

Sagledavajući svijet iz vašingtonske perspektive očigledno je da najprije treba osnažiti odnose sa NR Kinom koja će, uprkos novim ekonomskim kretanjima, i dalje biti zemlja koja će u bliskoj budućnosti biti prva industrijska sila. Umjesto Bušovog pokušaja da Kinu integriše, a onda da se opet u pogodnim situacijama otvara pitanje Tajvana ili ljudskih prava, Obamina administracija će dobro učiniti ako nastavi Klintonovu politiku pune integracije Kine u svjetske procese, stvarajući na taj način snažne veze koje je teško mijenjati. Velika industrijska Kina, povezana sa ostalim djelovima svijeta, a u prvom redu SAD, može biti aktivan činilac u globalnim procesima i ujedno ozbiljan partner u stabilizaciji svjetskih prilika.

Bušova administracija je svoje odnose sa Rusijom dovela u fazu „hladnog mira“ iz koje Obama sada mora tražiti načine da se realno shvati rusko nastojanje ka ulasku u vrh svjetske politike i da se izbjegne nepotrebno iritiranje Rusije na tačkama koje nijesu od ključnog interesa za američku bezbjednost. To se u prvom redu odnosi na pitanje raketnog štita u Evropi gdje već prve izjave novih

može uskoro biti na pregovaračkom stolu Moskve i Vašingtona.

U tom kontekstu, naravno, ne smije se zaboraviti niti na Gruziju i Ukrajinu. Iako se radi o dvije različite zemlje i dvije različite geostrateške situacije moglo bi se vjerovati da će Obamina ekipa biti mnogo pažljivija u najavi svojih obećanja. Ukrajina se, kako to ističu mnoge zapadno-evropske zemlje, u slučaju brzog približavanja NATO-u može naći u velikim teškoćama, pa možda i u izazovima dezintegracije. Gruzijska slika, iako je što se tiče popularnosti NATO-a znatno drugačija, ipak je dovoljno složena da bi ta zemlja bila primljena u članstvo NATO-a. Jedino kroz stvaranja, ili bolje rečeno obnavljanja širokog dijaloga Rusije i Amerike a svakako i Evrope, položaj obje zemlje bi mogao biti bolji. Možda bi i predlog predsjednika Medvedeva, koga je glasno podržao Sarkozy o novoj evropskoj bezbjednosti, mogao biti okvir za stvaranje novih odnosa Gruzije i Rusije. U to novom procesu redefinisanja odnosa Zapada i Rusije mogla bi započeti nova faza odnosa koje bi u velikoj mjeri pomogla stvaranje ukupno boljih odnosa između Rusije i Zapada.

Složeno pitanje međunarodnog terorizma odmah se veže

Od novog predsjednika, na osnovu njegovih predizbornih izjava, sada se očekuje nov pravac američkog djelovanja, promjena političkih odluka i postupno stvaranje novog imidža Amerike kao snažne i demokratske države koja može služiti kao uzor drugima. Svjetska recesiona kretanja, kao i sve snažniji povici za ekonomski nacionalizam stvaraju specifičan okvir u kom treba projektovati tu novu ulogu demokratske Amerike i njene nove poteze

američkih zvaničnika pokazuju da postoji mogućnost prihvatanja Kisindžerovog modela štita koji bi činili: SAD, EU i Rusija. Naravno, sada i otkloni Poljaka i Čeha od pređašnje koncepcije nesarađivanja sa Rusima zvuče, takođe, kao dio usklađene nove politike koja teba pokazati da se otvaraju vrata za dijalog. Tu je i pitanje strateškog naoružanja, politika proliferacije i ekonomska bezbjednost, što sve zajedno

uz odnose na Bliskom istoku gdje je upravo uoči Obaminog dolaska Izrael nastojao unišiti vojnu strukturu Hamasa i riješiti se glavnog protivnika. Za razliku od Bušove administracije, koja nije skrivala svoje simpatije prema Tel Avivu, pod uslovom da se želi postići neko rješenje koje bi vodilo miru na Bliskom istoku, Obamina administracija će morati biti, ipak, daleko objektivnija i spremna za traženje kom-

promisa. Nakon godina borbe sa radikalnim fundamentalizmom, očito je da na Bliskom istoku treba tražiti njegove korijene i da se nakon toga i Irak, Afganistan, Iran i Pakistan moraju posmatrati samo kao usputne stanice jednog velikog pokreta koji predstavlja opasnost za savremeni svijet.

Obama će vjerovatno biti suptilniji. Njegove prve najave o spremnosti na razgovore mogu biti dobri početni znaci. Inače, samo prebacivanje težišta vojnih djelovanja sa Iraka na Afganistan, a sutra možda na Pakistan, koliko god bila snažna ne može voditi uspjehu. Jedino sveobuhvatno zahvatanje problema terorizma, u kome će se sagledati sve dimenzije političkog, ekonomskog i socijalnog karaktera mogu voditi ka koncentrisanju napora u pravom smjeru i odvajanju bitnih od nebitnih djelova. U tom kontekstu, razrješavanje arapsko-izraelskog sukoba, svakako, je polazište bez kog nema napretka u drugim djelovima. Veliki prostor Latinske Amerike koji je posljednjih godina krenuo populističkim, a ponekad i ljevičarskim koracima, suočava se danas sa znacima ekonomske krize i pada popularnosti nekih vođa, što, svakako, otvara put za nove odnose sa Vašingtonom, ali na novim temeljima daleko od Bušove arogancije i prijatnji. Uz obnovu interameričkog dijaloga i institucija koje ih povezuju, SAD i zemlje Latinske Amerike mogu postepeno ući u novi dijalog. Uprkos svih kritika Bušove administracije i njegove opšte nepopularnosti, evroatlantizam se uspio svih ovih godina održati u velikoj mjeri zahvaljujući NATO-u. Čak ni podjele na tzv. staru i novu Evropu, neke nespretne izjave različitih političkih subjekata s jedne ili sa druge strane Atlantika,

Žrtva sukoba u Gazi

Složeno pitanje međunarodnog terorizma odmah se veže uz odnose na Bliskom istoku gdje je upravo uoči Obaminog dolaska Izrael nastojao skršiti vojnu strukturu Hamasa i riješiti se glavnog protivnika. Za razliku od Bušove administracije, koja nije skrivala svoje simpatije prema Tel Avivu, pod uslovom da se želi postići neko rješenje koje bi vodilo miru na Bliskom istoku, Obamina administracija će morati biti ipak daleko objektivnija i spremna za traženje kompromisa

vojnim operacijama u Iraku i Avganistanu nailaze na protivljenje niza članica NATO-a, jer se vide primarno kao američki cilj.

Uz veliku Obaminu popularnost u Evropi, kao i obostrane želje za popravljanjem narušenih odnosa, sigurno je da će poremećeni ekonomski tokovi imati svog uticaja na proces približavanja Evrope i SAD. Postaje sve jasnije da razvijeni svijet u vremenima krize mora ići zajedno, te će to biti i jedan nov dokaz u prilog trajnosti euroatlantskih veza koje su snažnije od pitanja ko sjedi u Bijeloj kući.

Administraciju, koja je na visokim krilima popularnosti i velike želje da pokrene Ameriku došla na vlast, sada čekaju ve-

liki zadaci na polju spoljne politike. Veliki bonus koji Obama ima u startu treba pažljivo koristiti i nastojati vući takve poteze koji će pokazati da se želi stvoriti drugačiji svijet od onog iz vremena predsjednika Buša. Iako to nije nimalo lako, Obama bi mogao i uspjeti!

Autor je redovni profesor na fakultetu političkih znanosti u Zagrebu

Velika industrijska Kina, povezana sa ostalim djelovima svijeta a u prvom redu SAD, može biti aktivan činilac u globalnim procesima i ujedno ozbiljan partner u stabilizaciji svjetskih prilika

Još jedan krug

Piše:
Marijana
Bojanić

Sukob Izraelaca i Palestinaca opet je zaokupio svjetsku javnost. Potresne slike stradanja djece i humanitarne katastrofe obišle su svijet. A odavno zavađene i zaraćene strane ne posustaju

U POJASU Gaze ne slavi se Dan zaljubljenih. Ipak, ovaj 14. februar za neke stanovnike tog mediteranskog područja bio je veseo dan. Izrael je uoči Dana svetog Valentina dozvolio uzgajivačima cvijeća u pojasu Gaze da izvezu 25.000 pupoljaka karanfila u Evropu. To je, međutim, samo mali dio cvijeća koje palestinski farmeri gaje, i koje su siromašni stanovnici ovog područja mogli prodati Zapadnoj Evropi gdje se Dan zaljubljenih pompezno proslavlja. Mnogi Palestinci koji su sadili i njegovali cvijeće su, zbog ograničenog izvoza, odlučili da višak cvijeća daju ovcama da jedu.

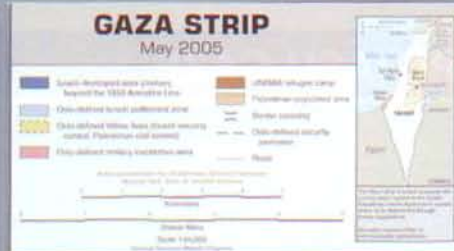
Tako se se, nakon zračka nade za praznik ljubavi, stanovnici pojasa Gaze vratili surovoj stvarnosti. Životu među ruševinama i sjećanju na poginule u napadima Izraela koji su započeli krajem decembra i trajali tri sedmice. Izraelci su pojašnjavali kako žele da zaustavi raketne napade Hamasa na jug jevrejske države. Stanovnici 360 i nešto kvadratnih kilometara suočavali su se sa užasnom humanitarnom katastrofom. U bespoštednoj borbi stradala su i djeca. Više od 900 Palestinaca, kako je sredinom januara javio BBC, je ubijeno. Stanovništvo Gaze ostalo je bez vode, struje, po bolnicama je nestajalo gorivo za agregate. Prema nezvaničnim podacima 13.000 ljudi je u Gazi ostalo bez kuća koje su pogode.

Stravične slike stradanja, u kojima su i djeca žrtve, obišle su svijet. Palestinci tvrde da su Izraelci počinili ratne zločine. Ministar inostranih poslova u palestinskoj Upravi **Rijad al Maliki** zatražio je od Međunarodnog krivičnog suda u Hagu da započne istragu o tome da li je Izrael počinio ratne zločine tokom ofanzive na Pojas Gaze. Izrael-ski zvaničnici, naravno, negiraju te optužbe.

Iz kancelarije glavnog tužioca Međunarodnog suda pravde, **Morena Okampa** saopšteno je da su pokrenute "preliminarne analize" kako bi bilo ustanovljeno da li je Izrael počinio ratne zločine, nakon što je primljeno više od 200 komunika od pojedinaca i nevladinih organizacija o događajima u Pojasu Gaze. Tužilac je pojasnio da preliminarne analiza ne znači i da će istraga biti pokrenuta.

A u Izraelu se (u vrijeme kada ovaj broj časopisa "Bezbjednost" ide u štampu) raspravlja o postizbornim koalicijama. Stranka Kadima izraelske šefice diplomatije **Cipi Livni** postavila je zahtjev o rotacionoj koaliciji sa desničarskom partijom Likud **Benjamina Netanjahua**. "Rotaciona koalicija je minimum koji Kadima može da traži za jednu stabilnu vladu. Ukoliko ne bude imala vlast, povući će se u opoziciju", izjavio je izraelskom radiju ministar unutrašnjih poslova i funkcioner Kadime **Avi Dihter**. Kadima je osvojila 28 mjesta u parlamentu, dok je Likud dobio 27 mjesta, od ukupno 120 mjesta u Knesetu. Uskoro bi trebalo biti jasno ko će formirati vladu.

Netanjahu je najavio da će postati sljedeći premijer Izraela zato što stranke desnice u novom sazivu parlamenta imaju veći broj mandata od umjerenih partija. Izrael je 1984. godine imao rotacionu koaliciju koju su formirali **Jicak Šamir** iz Likuda i laburista **Šimon Peres**.

Pakao na Mediteranu

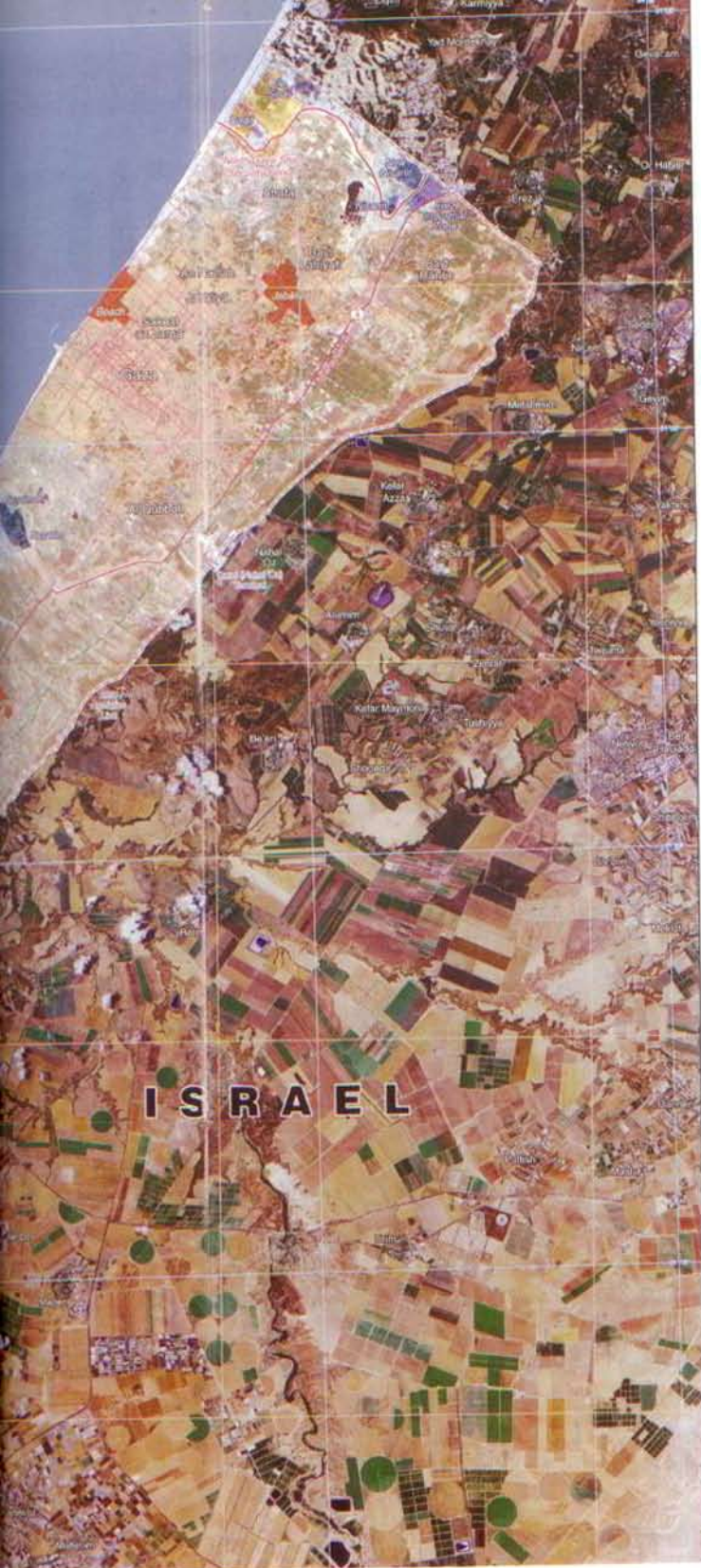
jegllice ili potomci izbjeglica koji su tu pribjegli ili ih je Izrael protjerao tokom arapsko-izraelskog rata 1948. Izraelci su doseljenici tu su došli nakon izraelske okupacije Pojasa 1967. U Pojasu Gaze živi više od 1,4 miliona stanovnika, prema popisu koji je sredinom februara objavio palestinski Zavod za statistiku. "Konačni rezultat drugog popisa pokazuje da ukupno stanovništvo Pojasa Gaze iznosi 1.416.543 osoba, od čega 718.711 muškaraca i 697.832 žena", piše u saopštenju tog Zavoda. Prema prvom popisu stanovništva u Gazi, sprovedenom 1997. godine, tamo je živjelo 1.022.207 stanovnika. Stopa godišnjeg rasta stanovništva iznosi 3,3 posto, zahvaljujući visokom natalitetu. "Ako se nastavi takav porast sljedećih godina, stanovništvo Pojasa Gaze udvostručiće se za 21 godinu", kaže se u saopštenju. Uz to, 38,3 posto stanovništva mlađe je od 15 godina. Područje Pojasa Gaze pokriva 360 kvadratnih kilometara i gustoća stanovništva je oko 4,100 stanovnika po kilometru kvadratnom. Taj podatak Područje Pojasa Gaze svrstava na četvrto mjesto u svijetu, iza gradova-država Monaka i Singapura i britanskog Gibraltara. Zavod za statistiku nije objavio brojke u vezi sa stanovništvom na Zapadnoj obali, gdje prema procjenama ima oko 2,5 miliona stanovnika.

Ko god da formira Vladu, desničari ili ljevičari, neće se odreći Gaze. Izrael je pojačao blokadu pojasa Gaze otkako je kontrolu nad njom silom preuzeo islamistički Hamas, pobjedivši snage rivalskog Fataha juna 2007. Izrael trenutno dopušta isporuku pomoći toj teritoriji ali izvoz je zabranjen. Uz par izuzetaka.

Zvaničnik izraelske odbrane **Peter Lerner** potvrdio je svjetskim medijima koji su pohrlili da objave informaciju o izvozu cvijeća, da je izvoz zapravo zatražila Holandija. Pa

Pojas Gaze je usko područje zemlje uz mediteransku obalu između Izraela i Egipta. Samo 40 km dugačak i 10 km širok. Većina Palestinaca koji tu žive su izb-

se, za sada, ne zna šta će biti ubuduće. Egipat trenutno posreduje u pregovorima o dugotrajnijem prekidu vatre u pojasu Gaze, nakon tronedjeljne ofanzive Izraela na objekte Hamasa u pojasu Gaze, okončane 18. januara. Hamas zahijteva ukidanje blokade, otvaranje graničnih prelaza, a Izrael prestanak krijumčarenja oružja kroz tunele ispod granice Gaze i Egipta. Tokom posljednjeg sukoba bombardovano je 40 tunela koji navodno Palestincima služe za krijumčarenje oružja i municije ispod granice pojasa Gaze i Egipta. Gaza, enklava u Sredozemlju, graniči se, većim dijelom sa

Izraelom, manjim sa Egiptom. Gradska naselja na tom području postojala su još prije tri hiljade godina, a tokom istorije tim parčedom mediteranske obale vladalo je Otomansko carstvo, čak je i Napoleon sa trupama tu ulazio, vladali su i Britanci. Kada je osnovan Izrael 1948. godine pojas Gaze zauzeo je Egipat, da bi ga izgubio u ratu 1967. Izraelci su držali Gazu pod okupacijom sve do ljeta 2005. godine kada su dobrovoljnom odlukom napustili Gazu, prepustili je Palestincima. U Gazi je, posljednje dvije godine, na vlasti Hamas. No, Palestinci su u ovom trenutku podijeljeni i to dramatično. Toliko da je i između njih dolazilo do oružanih sukoba za kontrolu Gaze. Fatah vodi umjereno i sekularnije krilo Palestinaca, za razliku od Hamasa koji je radikalniji i koji i dalje propovijeda oružanu borbu kao jedini način ostvarenja palestinskog cilja, stvaranja države, i koji ima jake islamske porive. Fundamentalizam je krajem osamdesetih počeo da uzima maha i na tom području jer – sirotinja i beznađe na svim stranama zemaljske kugle vode pravo u ekstremizam. Još 1947. godine Ujedinjene nacije su donijele Rezoluciju o podjeli mandatne teritorije Palestine, kojom je tada upravljala Britanija. Podjela je podrazumijevala nastanak dvije države. Ali ta Rezolucija nije ostvarena i cilj sukoba je stvaranje palestinske države. U ovom trenutku ne postoji spremnost ni jedne, ni druge strane, da se sve mirno razriješi. Niti je Hamas spreman da lako odustane od oružane borbe i da se saglasi sa postojanjem Izraela na teritoriji Bliskog Istoka, niti je sadašnje izraelsko rukovodstvo spremno da Palestincima da državu, iako se nominalno sa tim saglasilo.

Sada su na potezu Evropa i SAD. Prema mišljenju spoljno političkog komentatora beogradske "Politike" **Boška Jakšića** postoji jedan jedini igrač koji zaista nešto može da uradi na Bliskom Istoku. To su Sjedinjene Američke Države. "Sjedinjene Američke Države od kako su poslije Sueckog rata '56. ušle na velika vrata, i istisnule Britance koji su dotad bili dominantna sila regiona, apsolutno danas vedre i oblače. Ako su nekad Bliski istok čak morale da dijele sa Sovjetskim Savezom, sada više ne. Amerika je jedini isključivi broker rata ili mira na Bliskom istoku", tvrdi Jakšić.

Sve američke administracije su, po njegovom mišljenju, proizraelske, a Bušova je prednjačila u tome. "Ako vi proglašavate krivca stalno i nalazite ga na jednoj strani, ako niste spremni da bi se neki mir uspostavio, da pritisnete obje strane, onda od tog mira nema ništa. Prema tome, kako sada na ove izjave mogu da reaguju čak i umjereni Palestinci? Ne mogu, i oni jednostavno nemaju vjeru, Amerika čuti", objašnjava Jakšić.

Opet se čeka Amerika. I njen novi predsjednik. ■

Muke tranzicionih društava

Piše:
Prof. dr
Miodrag
Ivanović

KONCEPT modernog menadžmenta i ideja 'menadžera' na našem prostoru je devalvirana, omalovažena i potčjenjena. Razloga za to ima više, posebno u eksploziji menadžment škola koje školuju mlade ljude koji nisu sposobni da preuzmu rizik donošenja odluka, ne razumiju praktični koncept biznisa i ne shvataju suštinsko značenje procesa globalizacije. Istovremeno, razorna inflacija, sukobi i ratovi na prostoru bivše Jugoslavije razorili su osnovne vrijednosti i principe uređenih i modernih država. I na kraju, koncept kriminalnog bogaćenja, raslojavanja i uništavanja građanske i srednje klase, i posebno nepravedna, neuređena i nestručno vođena i urađena privatizacija bili su posljednji i završni razarač pravednosti, etičkih normi i moralnih principa novonastalih država. Zajedno, navedeni procesi, raskoli raspadanja i propadanja doveli su do uvriježenog vjerovanja da znanje, vještina i sposobnosti nisu potrebne da bi se postigao uspjeh, obezbedila promocija, zaradilo bogatstvo ili zaslužio profesionalni status u struci.

Takav razvoj događaja uticao je na ukupnu praksu ponašanja i efikasnost poslovanja, posebno u javnom sektoru, koji se našao u procjepu između propadanja i razaranja starog i nastajanja novog sistema funkcionisanja. Navedene promjene unutar zemlje i posebno radikalne promjene u Evropi i svijetu, posebno, procesi globalizacije, stavili su pred institucije javnog sektora teške i dramatične zahtjeve koje treba rješavati. Dodatne otežavajuće okolnosti su krhki i tanani procesi demokratizacije, koji su osim velikih pomaka doveli takođe do dezorijentacije građana, i ponajviše odsustva bilo kakvog konsenzusa i stabilne dugoročne razvojne strategije i odgovora na osnovno pitanje – šta da se radi?

Menadžment i sistemski pristup – osnova za promene

Prije nego što se ponudi bilo kakvo rješenje, važno je da se spozna važnost menadžmenta koji, prema Institutu za liderstvo i menadžment – ILM podrazumijeva efikasno i efektivno upravljanje i koordiniranje pet oblasti: upravljanje ljudima, upravljanje aktivnostima, resursima, informacijama, i na kraju, posebno i važno područje za menadžere, da znaju i umiju da upravljaju sobom. Sistemski pristup menadžmentu rezultirao je i u konzistentnom pristupu

obrazovanja profesionalnih menadžera i lidera, tako sto je tih pet oblasti razrađeno u fleksibilan, dinamičan i savremen program.

Sistemski pristup, profesionalno i praktično znanje koje pokriva svih pet oblasti prva su pretpostavka definisanja validnih projekata i strategija za poboljšanje rada i unapređenja efikasnosti javnog i privatnog sektora.

Fundamentalna pitanja i odgovori – začetak promjena

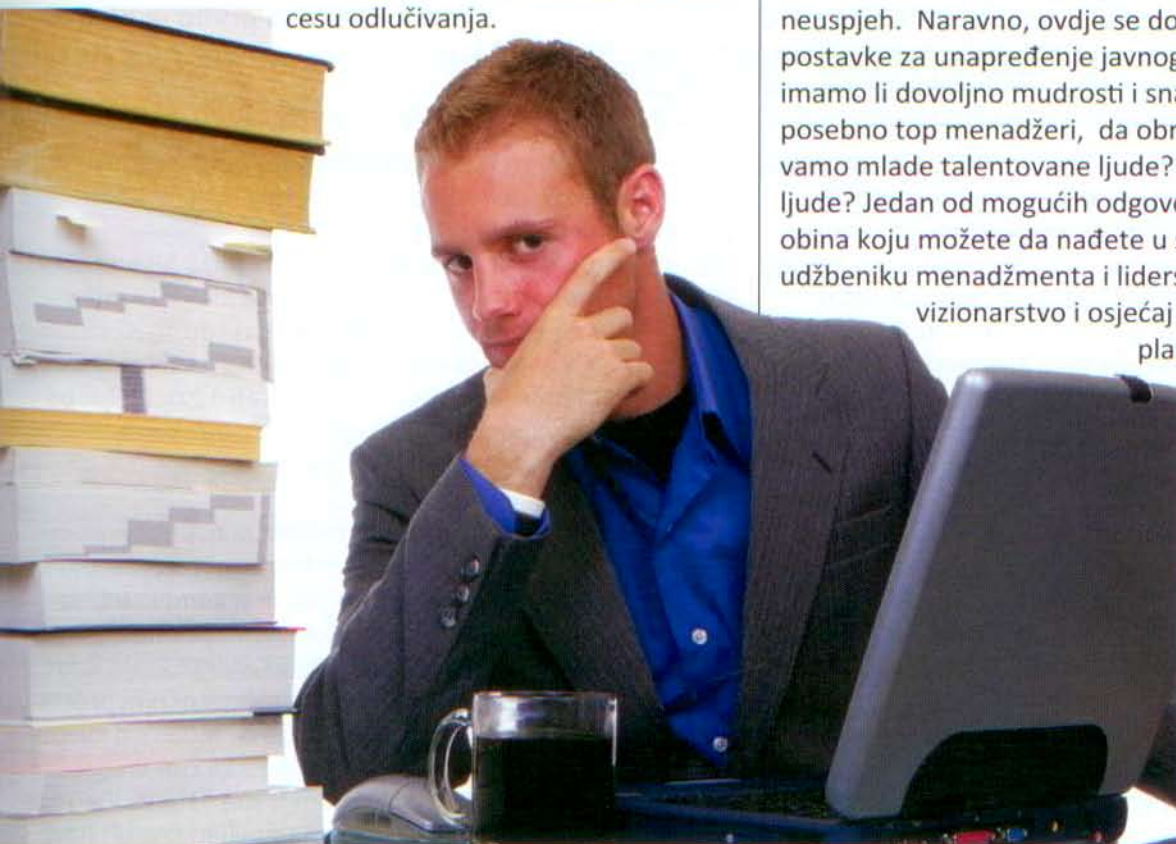
Bilo kakva promjena, posebno strateškog karaktera, podrazumijeva odgovor na nekoliko ključnih pitanja i potom izradu relevantnih dokumenata, kao što su: Gdje smo sada? Analiza treba da identifikuje i oceni sadašnje stanje; gdje želimo da budemo, a odgovor treba da se pozabavi slabostima u odnosu na buduće zahtjeve i očekivanja; kako da otklonimo taj jaz, odnosno da definišemo i uradimo strateški plan, i na kraju, i kako da pratimo progres, odnosno da umijemo striktno i sistematski da mjerimo individualne performanse i performanse institucije definisanjem, tzv. ključnih indikatora efikasnosti. To podrazumijeva definisanje instrumenata mjerenja i pokazatelja, kao sto su, IRC, ICT, Balanced Scorecard.

Da bismo valjano odgovorili na postavljena pitanja postoji mnoštvo modela i tehnika koje se koriste, poput Starteškog modela planiranja ABCDE ili model 4 + 2, koji je više poznat pod nazivom What really woks.

Biznis model 4 + 2, iako je namjenjen i nastao kao analiza osnovnih faktora uspjeha kod komercijalnih organizacija može da bude prvi i osnovni korak promjena i preispitivanja postojeće parakse u javnom sektoru. Naime, da bi bilo koji sektor, odjeljenje ili organizacija bili uspješni moraju da imaju sve elemente četiri prva primarna faktora: startegija, struktura, organizaciona kultura i izvršenje. I uz to, od četiri sekundarna faktora, moraju da imaju bar dva elementa, i to: lidere, talentovane ljude, inovacije i sposobnost da mogu uspješno da učestvuju u procesima integrativnih procesa. Preporučujem, da se process otpočne s postavljanjem pitanja - da li institucija iz javnog

sektora, posjeduje i imaja neke od primarnih i sekundarnih faktora.

Nužnost promjena u javnom sektoru je u velikoj mjeri i rezultat drugih procesa, poput jačanja privatnog sektora, njegove efikasnosti i superiornosti u odnosu na državni sektor, te viška kapitala koji se sve više pojavljuje kao osnovni zamajac u javnim radovima poznat kao “public-private partnerships”. Naravno, dominantnost privatnog i komercijalnog efekta podrazumijeva otvorenost, transparentnost i mjerenje rezultata – učinkom, zaradom, profitom i odgovornošću spram unutrašnjih i spoljnih aktera u procesu odlučivanja.

Naravno, to primorava sve više javni sektor da planira i da koristi budžet, projektovanje novčanih priliva i mjerenje učinaka korišćenjem finansijskih pokazatelja.

Proces globalizacije, dominantnost faktora tržišta i procesi integracija i formiranje velikih trgovinskih i političkih asocijacija poput EU, NAFTA i ASEAN, podstakli su jedinstveni proces slobodne konkurencije i kretanja roba, kapitala i usluga. Samim tim je otvoren proces konkurentnosti i efikasnosti i sve prisutnije prakse da se sve mjeri tržišnim kriterijumima efikasnosti. Otuda se procesi rada i aktivnosti u javnom sektoru sve više povjeravaju partnerskim institucijama koje nisu organizacioni dio javnog sektora. Proces ‘outsourcing’ postaje sve više element mreže, reda i ekonomičnosti u javnom sektoru.

Talentovani i mladi ljudi treba da budu nosioci promjena

Na osnovu praktičnog i primjenjivog znanja koje se ogleda u jednostavnim i praktičnim modelima, tehnikama i analizama može se analizirati postojeća praksa i na osnovu toga praviti buduće strategije i programi. Uspjeh i realizacija programa, podrazumijeva upravljanje i kontrolu aktivnosti i praktičnih planova. Naravno, to podrazumijeva odgovornost i sposobnost menadžera svih nivoa da brzo donose odluke i preuzimaju obaveze za njihov uspjeh ili neuspjeh. Naravno, ovdje se dolazi da najvažnije pretpostavke za unapređenje javnog sektora – umijemo li, imamo li dovoljno mudrosti i snage, kao društvo, i posebno top menadžeri, da obrazujemo, njegujemo i čuvamo mlade talentovane ljude? Šta to krase talentovane ljude? Jedan od mogućih odgovora je i lista osnovnih osobina koju možete da nađete u svakom ozbiljnijem udžbeniku menadžmenta i liderstva. Moguće osobine su:

vizionarstvo i osjećaj za buduće aktivnosti i planove; integritet, optimizam, hrabrost, samopouzdanje, ambicija i volja; sposobnost da komuniciraju, motivišu i delegiraju; – sposobnost da donesu teške odluke u kratkom vremenskom roku i bez potpunih i relevantnih podataka; tehničko znanje i kompetentnost; sposobnost apstraktnog mišljenja, promišljanja i kritičkog analiziranja; i na kraju,

osjećaj i strpljenje da identifikuju i razvijaju mlađe od sebe i još talentovanije.

Neminovnost preispitivanja i promjena postojeće prakse rada i ponašanja u javnom sektoru je proces koji se ne može spriječiti ili zaustaviti. To je zakonomjernost našeg vremena i treba je tako shvatiti. Novi pristup u kojem efikasnost i racionalnost rada i ponašanja, kombinovana sa zadovoljstvom građana, prosperitetom države su parametar savremenih tendencija. Otuda i zahtjev za strpljivim i mudrim preispitivanjem i unapređenjem menadžerske i liderske prakse i ponašanja, posebno u javnom sektoru.

(autor je direktor Meritum-a International, London, Beograd, Zagreb)

Bešumni podvodni lovac

Piše:
Siniša
Luković

Krug korisnika podmornica Tipa 214, uskoro će se značajno proširiti jer će Turska naručiti šest komada, a Južna Koreja još šest brodova, pa će, računajući i pregovore koji se vode sa mornaricama još nekoliko država, Tipa 214 gotovo sigurno postati najprodavanija podmornica u 21. vijeku. Tu titulu u prošlom vijeku ponio je njen direktni prethodnik, njemačka podmornica Tipa 209 koje su u više verzija, prodane u preko 60 primjeraka u 13 država svijeta

RATNA mornarica Republike Koreje je u 2008. u operativnu upotrebu uvela prvu od naručene tri nove podmornice Tipa 214 koja je za nju izgrađena u brodogradilištu kompanije „Hyundai Heavy Industries Ltd. Co.“ u Ulsanu u Južnoj Koreji, čime je ta država, uz Grčku koja je naručila četiri broda, postala drugi korisnik tih ultramodernih podmornica. Krug korisnika podmornica Tipa 214 međutim, uskoro će se značajno proširiti jer će Turska najvjerojatnije naručiti šest komada, a Južna Koreja još šest brodova, pa će, računajući i pregovore koji se vode sa mornaricama još nekoliko država, Tipa 214 gotovo sigurno postati najprodavanija podmornica u 21. vijeku. Tu titulu u prošlom vijeku ponio je njen direktni prethodnik, njemačka podmornica Tipa 209 koje su u više verzija, prodane u preko 60 primjeraka u 13 država svijeta.

Inače, tri nove južnokorejske podmornice Tipa 214 opremljene su kombinovanim dizel-elektromotornim i tzv. AIP pogonom (air independent propulsion), odnosno pogonskim sistemom na bazi gorivih ćelija za čiji rad nije potreban vazduh, a u brodogradilištu „Hyundai Heavy Industries“, prave se po licenci njemačke firme „Howaldtswerke-Deutsche Werft“ (HDW). Njemačka kompanija, dio renomiranog konzorcijuma „Thyssen Krupp Marine Systems“, je obezbijedila planove, a u svom brodogradilištu u Kilu napravila i glavne sklopove za korejske podmornice.

Nova korejska podmornica nazvana „Son Won Il“ SS-072, ima površinski deplasman od 1.700 tona, duga je 65 metara, široka 6,3 a gaz joj iznosi 6 metara. Opslužuje je 27 članova posade. Naoružana je sa osam torpednih cijevi kalibra 533 mm od kojih četiri mogu ispaljivati i protivbrodske rakete tipa „Sub Harpoon“. Operativna dubina ronjenja joj je 400 metara, najveća brzina u površinskoj vožnji 12, a u podvodnoj preko 20 čvorova. Pogonski sistem čini jedan dizel-motor MTU 16V 396

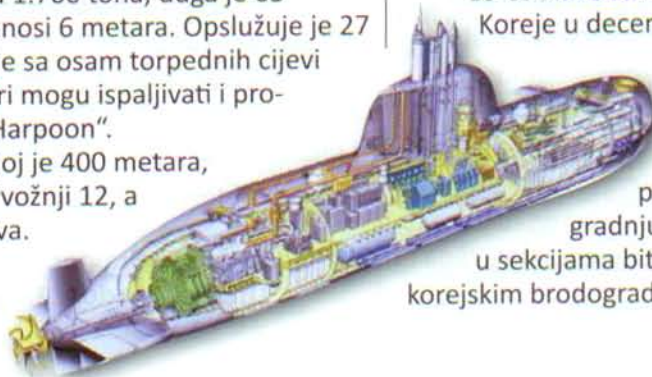
snage 3.12 MW i jedan elektromotor Siemens Permasyn snage 2.85 MW, dok AIP pogon čini devet HDW PEM gorivih ćelija ukupne snage 306 kW.

Akcionni radijus u površinskoj vožnji iznosi 12 hiljada milja, dok u podvodnoj pri brzini od 8 čvorova akcionni radijus iznosi 420 milja, odnosno 1.248 milja pri „puzajućoj brzini“ od 4 čvora na gorive ćelije. Južnokorejska podmornica Tipa 214 u jednoj patroli na moru može ostati 12 nedjelja, od čega 3 nedjelje u podvodnoj vožnji bez potrebe za tzv. „šnorkelisanjem“.

Podmornica „Son Won Il“ opremljena je najmodernijim pasivnim i aktivnim sensorima i integrisanim komandnim i sistemom za upravljanje vatrom, što je u kombinaciji sa vrlo tihim i modernim AIP pogonom, čini idealnom platformom za zadatke strateškog izviđanja i nadgledanja, kao i angažovanje na suprotstavljanju tzv. asimetričnim prijetnjama, odnosno u borbi protiv terorizma. Jedan od ključnih senzora koji korejske podmornice Tipa 214 čini drugačijim je taktički SPHINX-D radarski sistem firme „Thales Defence Deutschland GmbH“ koji pripada najnovijim tzv. LPI (low probability of intercept) radarima sa smanjenom mogućnošću detekcije od strane protivnika. Ovaj radar koristi vrlo malu snagu za odašiljanje signala, manju čak i od snage koju za svoj rad koristi običan mobilni telefon, što ga čini izuzetno teškim za otkrivanje i ometanje protivelektronskim dejstavima protivnika.

Druga podmornica Tipa 214, brod nazvan „Jung Ji“ SS-073 uvedena je u operativnu upotrebu RM Južne Koreje u decembru 2008, dok će treća podmornica „An-Jung geun“ SS-075 u službi biti do avgusta 2009.

Južna Koreja je 7. januara ove godine sa njemačkom korporacijom HDW potpisala još jedan ugovor predviđa izgradnju još šest podmornica Tipa 214 koje će u sekcijama biti građene u Njemačkoj, a sastavljane u korejskim brodogradilištima počev od 2010. godine. ■

SEER NEXUS

SOUTHEAST EUROPEAN RESEARCH NEXUS

ULOŽITE U DONOŠENJE PRAVE ODLUKE

Prikupljanje raspoloživih informacija je tek prvi korak u postizanju uspeha u tranzicionim društvima. Samo pravovremena interpretacija i prezentacija tih informacija garantuje uspeh u poslovanju.

Ko smo mi :

- SEER Nexus je konsultantska kuca koju predvode stručni poznavaoци prilika u Jugo-istočnoj Evropi. Saradujemo s privatnim i javnim sektorom i pokrивamo široki spektar tema.
- Ljudi koji razumeju kompleksnost tranzicionog društva, sa ciljem da ono radi za Vas, a ne protiv Vas.

Šta radimo :

- Analize političke i bezbedonosne situacije u Jugo-istocnoj Evropi
- Reformu javne uprave, sa fokusom na strateške i operativne probleme
- Investicione analize i analize rizika, naročito za strane ulagače
- Pravovremeno pružanje saveta, kao i realizacija i evaluacija složenih projekata.

Za više informacija posetite nas na
<http://www.seernexus.org>

Lasersko oružje u upotrebi

Piše:
Miroslav
Rajković

Iako smo svjedoci permanentnog razvoja i uvođenja u operativnu upotrebu klasičnog naoružanja, dakle onog koje nazivamo standardno vatreno oružje, gotovo se i ne opaža koliko su napredovale vojne tehnologije koje za osnovu koriste visokoenergetske laserske zrake a koje su u fazi intenzivnog operativnog testiranja, odnosno postoje kao već konstruisani i vrlo optimizirani oružni sistemi. Publikovane informacije o ovoj vrsti oružja su vrlo oskudne i krajnje su informativnog karaktera, uglavnom u vidu najava ili novosti. Uz pomenuta ograničenja, donosimo kratak pregled nekih realizacija koje eksperimentalno koristi i još uvijek razvija vojska SAD-a, mada prema dostupnim podacima, slične istraživačko – razvojne i vojno upotrebne projekte u odmakloj fazi imaju i druge zemlje kao Izrael, Velika Britanija, Rusija ...

Tokom niza godina (već od 60-ih) Pentagon je pratio postepen, ali uporan razvoj sve složenijih i moćnijih lasera. U jednom momentu, Pentagonov High Energy Laser Joint Tehnology Office definisao je smjernice razvoja i određene zahtjeve u ovom pogledu. Ukratko: razvoj laserskog oružja mora ići u pravcu dobijanja laserkih modula koji proizvode zrake dovoljne jačine i visoke efikasnosti u cilju postizanja razornog dejstva po različitim vrstama ciljeva, na zemlji, na moru ili u vazduhu, optimiziranih gabarita koji omogućavaju njegovu integraciju na robusne vojne platforme (razne vrste borbenih vozila, helikoptera, aviona ili brodova), uz elektronsko upravljanje i kontrolu snage tako da se na određenoj daljini postiču tačno određeni učinci na meti, u smislu oštećenja ili totalnog uništenja. Sve to, razumije se, uz racionalne troškove razvoja, proizvodnje i eksploatacije. Kao mogući ciljevi, za sada su tretirane razne vrste postavljenih nagaznih mina i improvizovanih eksplozivnih naprava,

minobacački i drugi artiljerijski položaji, razne vrste borbenih i neborbenih vozila, telekomunikacioni kapaciteti, bespilotne letilice, te kao vrhunac, balistički i vođeni raketni projektili.

Lasersko oružje se javlja (zasada) u formi laserskog topa (Laser Cannon). Osnova može biti laser čvrstog stanja (Solid State Laser) ili hemijski laser (Chemical Laser). Prvi je manje snage ali izvediv u manjem gabaritu i snage je do nekoliko desetaka kilovata (kW). Hemijski laser je u ovim varijantama znatno veće snage, ali i gabariti su zbog same konstrukcije i složenijeg sistema hlađenja veći. Kao primjer ova dva tipa laserskih topova, najčešće pominjane realizacije su :

Laserski top montiran na terensko vozilo ili helikopter
Laserski top postavljen u utrobu transportnog aviona
Laserski top na teškom robusnom kamionu

U prvoj varijanti, američka armija je razvila laserski top montiran na višenamjensko terensko vozilo hamer – (hummer) - HMMWV (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle). Sistem je nazvan ZEUS-HLONS (HMMWV Laser Ordance Neutralization System). Na krovu ovog vozila postavljena je laserska kupola koja može okretati i usmjeravati generisani laserski snop na potencijalnu metu i izazvati efekat njenog rapidnog zagrijavanja do ekstremno visoke temperature.

Integrirani laserski sistem ZEUS-HLONS

Osnovu sistema čini laser čvrstog stanja koji se inače, u različitim modifikacijama, koristi za sječenje metala u industriji. Bazična zamisao o upotrebljivosti ovog lasera je uništenje raznih vrsta površinski ukopanih mina (land mines) odnosno minskih polja (minefields), postavljenih improvizovano

vanih eksplozivnih naprava (Improvised explosive devices-IEDs), neeksplozivne artiljerijske municije (Unexploded ordnance-UXO), te neaktiviranih ostataka avio i klaster bombi. Rizici izvođenja klasičnih akcija neutralizacije ovakvih sredstava su ekstremni. ZEUS-HLONS omogućava da se jednostavnim usmjeravanjem laserskog zraka sa bezbjedne distance potencijalni cilj neutrališe uz minimalnu kolateralnu štetu. Testirane daljine efikasnog dejstva su išle do nekoliko stotina metara, a testirana snaga lasera je od 0,5 do 10 kW. Broj praktičnih "opaljenja" može ići do 2.000 puta dnevno (zbog intervala regeneracije).

Sistem je razvijen i napravljen zajedničkim radom Directed Energy division of the U.S. Army - Space and Missile Defence Command (SMDC) te U.S. engineering firm SPARTA, Inc.. Prva demonstracija zamisli ovakvog

sistema je obavljena 1994. god. u U.S. Englin Air Force Base na Floridi pod imenom MODS (Mobile Ordance Disrupter System). ZEUS je nastao kao sljedeća generacija u razvoju, i to testiranjima započetim 1996. god., ovoga puta u bazi White Sands-New Mexico. Nakon što se ukazala hitna potreba za ovakvim oružjem, marta 2003. god. ZEUS-HLONS se šalje na operativna testiranja u borbenom okruženju i to u Bagram Air Base u Avganistan. Pošto se pokazao kao uspješan, marta 2005. god., sistem je takođe isporučen snagama u Iraku. Testiranja se nastavljaju do danas, uz usavršavanje sistema po više elemenata.

Druga vrsta realizacije laserskog topa, finiširana je decembra 2007. god., kada je uspješno ugrađen eksperimentalni energetski modul, kao osnova za unaprijeđeni taktički laser ATL (Advance Tactical Laser), u unutrašnjost transportnog aviona AC-130 H Spectre.

Presjek AC-130 H Spectre sa integrisanim laserskim topom
Primarna namjena aviona AC-130 H Spectre je za izvršenje borbenih zadataka snažne vatrene

podrške ostalim trupama, te se naziva leteća topovnjača (Flying Gunship). Integrisani laserski top (u osnovi hemijski laser velike snage) namijenjen je za precizno uništavanje ciljeva na zemlji ili u vazduhu. Paljba se usmjerava rotirajućom laserskom kupolom montiranom sa donje strane aviona. Prve probe nakon kompletne realizacije vatreneog sistema izvedene su u bazi Kirtland u Novom Meksiku (Kirtland Air Force Base- New Mexico) krajem 1997. god. Oružje je relizovano u saradnji Boeinga, Lockheed Martina te L3 Communications-Brasheara.

Vršena su eksperimentalna dejstva u različitim borbenim uslovima, na osnovu kojih će se odrediti efektivnost prema

Laserska topovnjača u napadu

Na kraju, pomenimo i treći oblik realizacije laserskog topa. Naime, radi se o nedavno potpisanom, više desetina miliona teškom ugovoru američke vojske i Boeinga, kojim se omogućava realizacija izuzetno moćnog laserskog topa (High Energy Laser Weapon System) predviđenog za ugradnju na robusnu kamionsku platformu tešku preko 35 tona (Heavy Expanded Mobility Tactical Truck).

Najmoćnija varijanta laserskog topa

Projekat je u toku, a prva proba se očekuje tokom 2010. god. Ostaje da se vidi po kojoj će to vrsti ciljeva ovakva izvedba laserskog topa dejstvovati!? Da li će to biti osnova za novi, usavršeni antiraketni kišobran?

vrsti ciljeva i udaljenosti destruktivnog dejstva, odnosno definisati racionalni taktički postupci u napadu ovim oružjem. Po dostupnim podacima, zasada se vrše efikasna dejstva na daljinama oko 20 km, po raznim kopnenim ciljevima i to pokretnim (razne vrste borbrnih vozila) ili stacionarnim, npr. telekomunikacionim instalacijama.

Posebna pažnja se poklanja testiranju mogućnosti uništenja raznih vrsta raketnih projektila. Sistem je izveden tako da se u naletu može napasti više ciljeva sukcesivno. ■

Forenzički centar u Danilovgradu, jedan od najprestižnijih u regionu

Forensic center in Danilovgrad, one of the most prestigious in the region

